

Digitaliseret af | Digitised by

**DET KGL.
BIBLIOTEK**

Royal Danish Library

Forfatter(e) Author(s):	Sørensen, Carl Th.
Titel Title:	<u>Erindringer fra første Regiment 1864.</u>
Udgivet år og sted Publication time and place:	Kjøbenhavn : Gyldendal, 1891
Fysiske størrelse Physical extent:	124 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

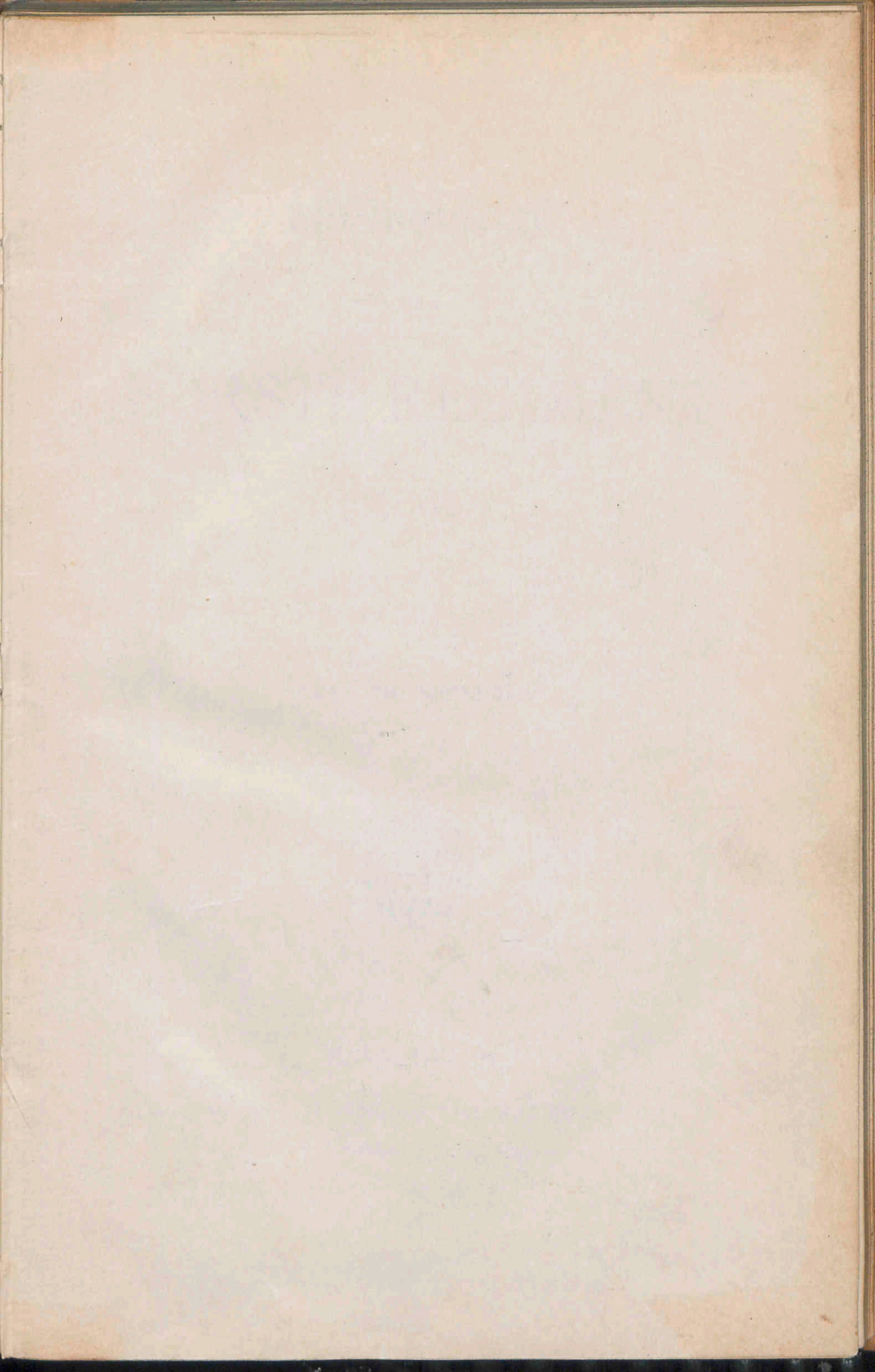
38. - 55.

Det Kgl. Bibliotek

130024830293

ERINDRINGER

FRA

FØRSTE REGIMENT

1864.

AF

CARL TH. SØRENSEN

KJØBENHAVN.

GYLDENDALSKE BOGHANDELS FORLAG (F. HEGEL & SØN).

TRYKT HOS J. JØRGENSEN & Co. (M. A. HANNOVER)

1891.

ERINDRINGER

FØRSTE REGIMENT

1864

CARL TH. BORRHOJ

KJØBENHAVN

Originalt tryk hos H. Schibye & Co. i København

Nærværende lille Skrift, der er støttet til mine Dagbogsoptegnelser fra 1864, indeholder kun Smaa-ting fra et enkelt Kompagnis fordringsløse Krigs-virksomhed. Men det vil altid kunne sprede nyt Lys over enkelte af Krigens mindre Tildragelser, og jeg overgiver det derfor til Offentligheden saaledes, som det allerede i nogle Aar har ligget færdigt til Udgivelse.

C. Th. S.

Handwritten text, likely bleed-through from the reverse side of the page. The text is mirrored and difficult to decipher but appears to contain several lines of script.

C. Th. 8

I.

Danevirke.

Mine Kammerater fra 7de Kompagni erindre uden Tvivl godt den Dag, da vi for første Gang ladede vore Rifler med Skarpt. Det var den 1ste Februar 1864. Vi vare marcherede fra Gottorp, hvor vi i en Maanedstid havde beboet en til Slottet hørende Sidebygning for os selv, mod Syd til Øvre Selk for at indtage vor Plads i Forpoststillingen, som denne Dag skulde udstilles for første Gang. Jeg havde været inde hos Forpostkommandøren i Landsbyen for at faa min Instruks, og efter at være kommen ud til det ventende Kompagni, befalede jeg Kugle sat i Bøsserne.

Den første Tjeneste med skarpladte Geværer virker altid oplivende; men det betød den Gang noget andet, end nu, at sætte Kugle i Løbet. Vi kjendte da endnu ikke til Bagladevaaben, der tillade, at en Patron tages lige saa hurtigt ud, som den sættes ind. Naar en af de gamle Forladere var bleven forsynet med Skarpt, beholdt den sin Ladning, til den blev skudt af, og da man ikke udenfor Fægtningerne maatte løsne noget Skud uden Tilladelse, var det det karakteristiske ved Feltlivet, at Geværerne

altid vare ladte, enten Soldaterne vare paa Forpost eller i Ro, paa Marche eller i Kvarter.

Kugle i Bøssen betød altsaa Feltlivets Begyndelse. Det kjedsommelige Fredsreglement med dets Gevær-greb og dets uudgrundelige Honnørforskrifter var fra samme Stund sat ud af Kraft for hele den Tid, Krigen varede. Nu gjorde vi Felttjeneste, og det for Alvør.

Efter en rask, taktfast Marche paa den frosne Jord kom vi til Selk Mølle, beliggende en halv Mils Vej syd for Gottorp, en 1000 Alen sydost for Kongshøj. Der skulde vi være 24 Timer som Piket. Et tiltalende Krigsbillede oprullede sig for vore Øjne. Vi fandt Tropper, baade af vort eget Regiment og af andre Afdelinger, baade Ryttere og Fodfolk, til højre og til venstre og forud for os. De vare komne paa samme Tid, som vi, til de for dem bestemte Pladser, og det hele formede sig i et Øjeblik til et levende Sikkerhedsnæt, indrettet, som Forpostkommandøren havde udtænkt det. Det bevogtede Adgangen til Danevirke, Hovedstillingen, og enhver deltagende Troppeafdeling dannede et nødvendigt Led deri.

Vi orienterede os — baade i Egnen, i hvilken vi befandt os, og med Hensyn til Naboafdelingerne, hvis Forbindelsespatrouiller kom og gik og bragte Nyheder. Det indtraadte Krigsliv virkede betagende paa alle. Vejret var smukt, og Frosten, som fra Dagen i Forvejen havde lagt sig over Egnen, lavede op. I Stedet for de bundløse Veje, som vi i en 14 Dages Tid havde æltet i bag Danevirke, fandt vi tør frossen Jordbund, hvorpaa alle tumlede sig med Lyst om Geværpyramiderne. Omgivelserne vare henrivende. Vandmøllen med frosne Istapper ved Hjulet,

de vinterklædte Skovgrupper og, mellem disse, grønne Enge, bød det smukkeste Prospekt, man kunde ønske sig. Og saa fandtes der Halmstakke med Tag over, hvad der i en Vinterbivuak omtrent udgjør den yderste Komfort, man kan tænke sig.

Paa dette Sted henlevede vi Krigens første Dag; thi det var jo paa denne Dag, at Preusserne og Østerrigerne gik over Ejderen.

Det var hurtigt, næsten overrumplende, at disse tyske Stormagts tropper vare komne til Ejderen. Vi havde i den forløbne Maaned kun haft Forbundstropper i Holsten, hvis nordligste Afdelinger stode i Kiel og Rendsborg, paa hvilket sidste Sted 2den Division under du Plat holdt en Stilling paa slesvigsk Grund lige over for dem. Der havde saaledes ikke været nogen egentlig Krigstilstand i Holsten, og vor Hær var heller ikke endnu færdig med sin Organisation. Forstærkningsmændene vare for en stor Del endnu i Kjøbenhavn og ankom kun langsomt, nogle faa hver Dag. Vi vare heller ikke satte paa Krigsfod endnu. Men ved Hæren tvivlede ingen om, at Krigen vilde komme hurtigt. Vi vare der visse paa, at Krigsministeriet saa galt paa Forholdene, naar det hengav sig til Troen paa, at det for det første ikke vilde komme til noget alvorligt ved Grænsen, og at Preusserne og Østerrigerne havde en mere fredelig en krigersk Mission. Vi saa i dem den Fjende, med hvilken vi vilde komme til at kæmpe, og det rygtede sig ogsaa, alt i Øvre Selk, at de preussiske Officerer, som Dagen før i Wienervogn vare kjørte ind i Slesvig og havde holdt foran de Mezas Dør, havde bragt en Meddelelse om, at Wrangel betragtede Krigen som indtraadt.

I Løbet af Dagen oprullede Situationen sig ganske klart for os. Det er en Kjendsgjerning, at man i Krig sanser Begivenheder, selv om de foregaa saa langt borte, at de ikke umiddelbart kunne opfattes af Syn og Hørelse. Det har vel sin Grund i, at der altid viser sig Tegn paa, at der foregaaer noget forud, at den almindelige Opmærksomhed bemægtiger sig disse Tegn, og at der saa gjennem Patrouiller eller ved tilfældige Bud kommer Meddelelser om, hvad der paa andre og nærmere Steder er iagttaget, hvorved det Billede af Begivenhederne, som man har udledet af egne Iagttagelser, reguleres og fyldes. Vi havde en samtidig Opfattelse af, hvad der skete i Retning af Rendsborg, hvilken paa det nøjeste blev bekræftet af det, vi senere avtentisk hørte derom. 2den Divisions Tilbagetog fra Ejderen foregik derhos paa den sidste Strækning for vore Øjne om end i Afstand, og vi fik Melding om, at de første Saarede vare kjørte gjennem Forposterne til Slesvig. Skjøndt vi vare noget overraskede over, at Tropperne ved Ejderen gik tilbage for Fjendens første Stød, hvad vi ikke havde ventet, gjorde hele Bevægelsen, som vi opfattede den, til sidst med Øjnene, dog et Indtryk af Ro og Beregning. Det, som foregik til venstre af os, henimod Ekernførde, savnede vi derimod Oplysning om, uagtet vi hele Dagen af og til hørte Kanonskydning fra den Kant. Den Egn laa uden for vort egentlige Omraade. Først senere erfarede vi, at her vare Preusserne rykkede frem i Retning af Mysunde.

Efter saaledes at have fulgt Dagens Begivenheder, vare vi paa det rene med, at den danske Hær nu havde sat sig fast i Danevirkestillingen, at

Fjenden stod umiddelbart foran paa slesvigsk Grund, og at et Angreb var sandsynligt den følgende Dag. Med den Bevidsthed indrettede vi ved Mørkets Frembrud vor Natstilling.

Det var første Gang, vi tændte Vagtblus. Det maa have, om ikke af anden Grund, saa for at man kan læse Meldinger ved dets Skin. Snart hvirvlede Flammerne lystigt op og korresponderede med de andre, vi i Frastand saa til højre og venstre. Geværerne opstilledes i Afstand der fra, og Mandskabet tumlede sig rundt om. Kun faa søgte skiftevis en kort Hvile i Halmstakkene. Natten var for kold til, at man kunde sove længe, og Krigslivet i det hele saa nyt, at alle kappedes om at være vaagne og parate. De fleste færdedes om Ilden i Leg eller i Passiar, med Kappekraven op om Ørene, og trampende eller dansende for at holde Varmen. Fra en vid Omegn hentedes der Brændsel sammen. Man tog, hvad man kunde finde og hvad det ikke var forbudt at tage. Henad Morgenstunden saa jeg en forunderlig Ting trone øverst paa Flammebaalet, et kolossalt Kors eller en Bjælke med Fløje, paa et af hvilke jeg læste Ordene „Nach Schleswig“. Det var et afløst tysk Vejmærkè, som Finderne havde fundet det hensigtsmæssigt at tilintetgjøre.

Omsider lysnede det. Dagen den 2den Februar oprandt, og i Stilhed. Der var ikke Spor af Bevægelse nogensteds. Alle Meldinger, som modtoges, lode konstant paa: Intet nyt. Østerrigerne begyndte først op ad Dagen deres Fremrykning, da de plejede at koge og nyde deres Forplejning først. Denne Dag gjorde de i det hele kun en lille Be-

vægelse fremad, saa det kun kom til Skjærmydsler mellem Fortropperne paa begge Sider.

Vor Afløsning gik derfor for sig i Ro, og efter den beskæftigedes vi med en Idræt, der mere mindede om Fred, end om Krig, en Øvelse. Det blev mig nemlig befalet efter Afløsningen at besætte Kongshøj og der fra i Forening med de andre Kompagnier, som havde været paa Forpost tilligemed os af 1ste Regiment, at foretage en Retraite som i Kamp, over til Bustrup Forværk. Det var nemlig nødvendigt for Forposterne ved Selk, for at komme ind paa den for dem bestemte Plads i den skraat bag dem liggende Danevirkestilling, naar de trængtes tilbage, da under Kampen at indslaa en skraa Direktion. Det var denne Manøvre, der skulde prøves, og den, som Kompagnierne af 2den Bataillon, der afløste os, maatte udføre virkelig den følgende Dag, da de angrebes. Som Følge heraf brugte vi nogle Timer efter Afløsningen til denne ikke morsomme, men vel motiverede Beskæftigelse og kom først sent paa Dagen til Bustrup Forværk.

Jeg var nu efter endt Øvelse i Begreb med at føre mit Kompagni til Slesvig, da min Bataillonskommandør eller et Bud fra ham bragte mig Ordre til i Steden for at gaa til Alarmpladsen bag ved Skanse Nr. 10. Der viste sig pludselig Røre i Luften, galopperende Ordonnanser og spejdende Officerer. Jeg ankom til Bestemmelsesstedet, hvor jeg traf andre Afdelinger, men ikke ret mange, og hvor vi med Begjærlighed søgte at opdage, hvad det var, der foregik eller forestod. Foran os hvilede der tilsyneladende Stilhed over hele Forpostterrainet.

Nu vide vi, hvad det var, der den Dag bragte Uro tilstede ved Danevirke. Overkommandoen havde

telegrafisk faaet Melding om Angrebet paa Mysunde og havde strax derefter tænkt paa et stort Udfald fra Centrum, men opgivet det igjen. Imidlertid havde Rygtet om denne besluttede Samling til Alarmpladserne, hvortil Ordrene virkelig vare blevne skrevne, men ej udsendte, trængt sig ud, og Følgen deraf var, at nogle af de underordnede Befalingsmænd ikke vidste, om de turde lade deres Tropper gaa fra hverandre eller ej.

7de Kompagni hørte til dem, der maatte blive længst paa Pladsen; men vi beklagede os ikke derover. Situationen var ret livlig. Vi saa den Rekognosering foregaa, som 3dje Division iværksatte, efterat det store Udfald var opgivet, og vi hørte en Del om de smaa Sammenstød, som havde fundet Sted i den Forpoststilling, vi havde forladt.

Den korte Vinterdag nærmede sig stærkt sin Ende, da jeg fik Lov til at føre Kompagniet til Slesvig. Inden vi naaede Byen, var det mørkt. Men hvor forandret var nu ikke alt for os. Der var lavet Barrikader ved Indgangen. Der var sløjfet og rumsteret. Selv den smukke Allé af gamle Træer op til Gottorp var hugget om, og Stammerne brugte til Spærring. Vi havde forladt Byen den 1ste om Morgenen, inden Krigen faktisk var begyndt. Nu, da vi vendte tilbage den 2den om Aftenen, fandt vi den sat i Forsvarsstand. Den var nu bleven til en Lejr. Husene saa mørke og uoplyste ud, Beboerne havde gjemt sig, Krigsfolket var som den eneste Befolkning.

Men de mørke, strænge Omgivelser, som strax havde slaet os ved vor Indtrædelse i Byen, fik ikke længe Lov til at fængsle os. Inden jeg endnu med

Kompagniet havde svinget ind i Hovedgaden, der fører gennem Friederichsberg op til Slottet, havde jeg opfanget nogle Ord bag mig om, at vi havde sejret, at Danevirke havde holdt, og saa. Det var forbigasserende Soldater, der havde meldt Kompagniet Nyheden om Kampen ved Mysunde. Som vi kom længere frem, var det tydeligt at se, at det var sandt, hvad der var sagt. Der var Liv og Glæde tilstede over alt. Der hvilede som en Feststemning over den militære Befolkning. Inden jeg naaede Gottorp havde jeg hørt Nyheden bekræftet paa avtentisk Maade, og jeg kunde, idet jeg aftroppede Kompagniet ved den før omtalte Sidebygning til Gottorp, meddele det i et Par Ord noget tilforladeligt om det første Slag i Danevirke.

Jeg ilede dernæst til Madam Esselbach, det store Hôtel, der laa lige over for mit Kvarter, og som i Virkeligheden var som en Børs for Officererne. Der kom de sammen, der diskuteredes Dagens Spørgsmaal og der havde man Nyhederne. Hvor forandret saa ikke ogsaa det hele ud her! Før havde de store Sale, i hvilke man traadte ind fra Gaden, været som en Klub, i hvilken man saa Officererne i soigneret Spadseredragt sidde læsende og samtalende omkring i Sofaerne, ved Vinduerne eller ved Spisebordene længere inde. Nu vare Salene fulde af Officerer i Feltdragt, med Ridestøvler og Kikkert over Skulderen, — Officerer, som kom lige fra Tjeneste og vilde høre, hvad man her havde at fortælle. Kun faa vare de, som sade. De fleste vare i Bevægelse. Der dannedes Grupper, især naar En kom med friske Nyheder: „Schow og Lommer faldne“,

„Værkerne hele“, „ikke den mindste Molest ved dem, skjøndt Kampen varede 3 Timer“.

Jeg dvælede kun en ganske kort Tid her, gik dernæst over i mit Kvarter for at faa nogle Timers Søvn. Kompagniet skulde nemlig alt stille Kl. 3 om Natten, saa skulde vi ud i vor Stilling i Centrum, som vi antog, at det maatte være Fjendens Hensigt at angribe den 3dje.

Det forekom mig, at jeg ikke havde sovet længe, da Oppasseren stod vækkende ved min Seng: „Hr. Lieutenant! Nu er Klokken saa mange“. I Virkeligheden var den over 2. Altsaa op, mit Tøj pakket og paa Bagagen, afsted. Ved min Ankomst til Gottorp var Kompagniet alt purret ud. Snart efter stod det under Gevær foran sin Bygning. Ogsaa ved de andre Kompagnier i Hovedbygningen er der Liv. Der stilles overalt. De højere Officerer ride indhyllede i Kapper fra Kompagni til Kompagni og modtage Melding. Snart er 1ste Bataillon (den anden var paa Forpost) i Bevægelse gjennem Friederichsberg. Vejret havde slaaet om; det var blevet Tø. En klam Taage opfyldte Luften og satte sig som Væde paa vore Klæder og Vaaben. Vejene vare opblødte. Det fik vi at føle, da vi fra Friederichsberg drejede om ad Gyden i Syd, for i Mulk og Mørke at naa Stillingen. Vi maatte ikke betræde Kolonnevejene, der skulde staa ubetraadte og derfor faste til Brug under Kamp. Vi maatte gaa ad de almindelige Biveje, som fandtes her, men sank i til Anklerner. Kun paa en kort Strækning, langs den prægtige Forskansningsrække ved Bustrup havde vi fast Jordbund under Fødderne, thi her vare vi

paa en af Ingeniørernes Veje. Ellers lignede hele Sølet mest en Sø med mudret Bundflade.

Men vi naaede Alarmpladsen, og Kl. 4 stod alt, hvad der hørte til 7de Brigade og ikke var paa Forpost, samlet her.

Pladsen laa nord for Vejen fra Slesvig til Danevirke-Byerne. Det var en Mark, der for en stor Del stod under Vand. Vi havde Møje med at finde tørre Steder, hvor Geværerne kunde anbringes. Kompagnierne toge den Plads, der syntes dem bekvemmest, dog i saa stor Sammenhæng, som muligt. Mandskabet gav sig strax til at efterse Geværerne, idet et for et toges ud af Pyramiderne og tørredes rent. Foran paa Pladsen, ved Vejen, var der en kratbevokset Højde, der dannede som en Ø i Sølet. Her lejrede Officererne sig foroven med munter Skjæmt og Alvor paa Læberne, medens hele den nedre Del af Højen var garneret af Soldater, der lyttede til nogle morsomme Foredrag, som et godt Hoved blandt Officererne, der kunde sin Holberg udenad, gav til bedste. Paa Vejen foran holdt Brigadechefen Max Müller til Hest med sin Stab, og ud til ham vandrede snart den ene, snart den anden af Officererne, som havde Lyst til at tale om, hvad der forestod.

I denne Stilling saa vi Dagen oprinde den 3dje Februar. Netop som Lyset brød frem i Taage og Fugtighed, løsnedes der et Kanonskud foran os, og det satte strax Liv i Lejren. Adskillige ilede ud paa Vejen for at se, hvad det betød. Paa Højen rejste en Del sig op for at kige ud over Eggen. Det var kun et løst Skud, der affyredes i en af Skanserne for at blæse Kanonen af, som det hedder,

for at rense den for Fugtighed. Strax efter hørte vi lignende Skud til højre fra andre Steder af Skanserækken. Som Lyset blev stærkere, viste Stillingen sig for os. Ligesom lidt neden for os, laa Skanserækken, og foran den saa vi det store, ensformige og karakterløse Terrain, hvori kun Kongshøj ragede frem i det fjærne; men det hele var dækket af den regnfulde Taage, som skjulte, hvad der foregik.

Der var dog Ro over Eggen der ude, ikke det mindste, der tydede paa Angreb. Vi ventede Time paa Time efter at høre Skydning i Forpostlinien eller et rigtigt Kanonskud fra et af Forværkerne. Der kom intet, og til sidst fik vi Lov til at gaa hjem Kl. 12.

Det var, fordi Østerrigerne satte sig saa sent i Bevægelse, at vi havde haft Ro. Deres Angreb kom først den Gang, vi gik hjem. Vi vare under Marchen komne ind i Slesvig og marcherede op ad Friedrichsberg, da en Officer fra Hovedkvarteret kom ned ad en Trappe og sagde til min Bataillonschef, der red umiddelbart foran Kompagniet, at han ikke maatte lade Bataillonen gaa fra hinanden. Vi bleve derfor opstillede i taktisk Orden ved Gottorp, to Kompagnier, deriblandt 7de, foran det, to paa Siderne af det. Der stode vi nogle Timer, som om vi dannede en Vagt om Kongen, der havde Bolig paa Slottet. Det var i Virkeligheden dog kun, fordi Bataillonschefen opfattede den modtagne Ordre saa bogstaveligt, at han vilde beholde Bataillonen, taktisk formeret, under sin umiddelbare Kommando, og de lokale Forhold ikke tillode en formeret Bataillon at staa andensteds.

Grunden til Ordren var selvfølgelig den, at Østerrigernes Angreb den Gang lige var meldt Overkommandoen. Der kæmpedes i dette Øjeblik ved Kongshøj og senere ved Jagel. Vi hørte Kanon-skuddene i det fjærne og opfangede en og anden af de Meldinger, som kom til Slottet. Imidlertid syntes det hele ikke alvorligt, og da Klokken var henad 3, fik jeg af min Bataillonschef Ordre til at føre mit Kompagni hjem, med Paalæg om at staa med det igjen Kl. 5, da vi saa skulde ud og paa Forpost.

Men som jeg gik fra Kompagniet efter at have aftroppet det, blussede Kampen der ude op. Den havde flyttet sig ind i Bustrup og gjenlød i Slesvig, som om den førtes i selve Byen. Jeg gik ned i den Have, der hørte til mit Logis og strakte sig til Slien. Der iagttog jeg tydeligt, hvorledes der kæmpedes paa den anden Side, baade ved Hadeby og ved Bustrup, hvor den vedholdende, gnittrende Geværild hvert Øjeblik syntes at tiltage i Intensitet. Jeg fandt det galt at være i Kvarter under saadanne Forhold. Naar vi hver Morgen stod ved Skanserne for at vente paa Fjenden, kunde det dog vel ikke være Meningen, at vi gik i Kvarter, naar han virkelig kom.

Jeg kunde ikke udholde Situationen. Paa Gaden saas der ikke en Militærperson. Byen var som uddød, alle vare ude ved Kampen. Jeg gik derfor tilbage til Kompagniet, som jeg purrede ud, og da jeg erfarede, at min Bataillonschef og Regimentets andre højere Officerer vare ude ved Skanserne, satte jeg mig med Kompagniet ogsaa i Marche der ud efter at have efterladt Besked og opfordret andre til at gjøre ligesaa.

Da jeg naaede der ud, var Kampen lige ophørt. Vore tilbagetrængte Tropper stode bag Skanserne. Min for tidlige Ankomst blev ikke tagen ilde op. Tvært imod blev man glad ved at se mig. Jeg fik strax Befaling til at besætte Skanse Nr. 10.

Skanse Nr. 10 er Hjørneskansen i Centrumstillingen. Den ligger paa det Sted, hvor Skanserækken gjør et Knæk mod Nord hen imod Slesvig. Fra den har man derfor et udmærket Blik over hele det Terrain, i hvilket der var blevet kæmpet. Kongshøj laa lige over for, kun ca. 4000 Alen borte. Forposterne maatte efter Kampen udsættes ved Skansens Fod. Posterne paa begge Sider af Skansen stødte sammen umiddelbart foran den. Skansens Lytteposter paa Glaciet dannede, saa at sige, en Del af Forpostkjæden.

Det var aabenbart en interessant Post at have under den Kamp, vi denne Aften, ligesom de tidligere og efterfølgende, altid bestemt ventede den næste Morgen. Tjenesten i Skansen blev strax ordnet efter alle Kunstens Regler, og Blokhuset taget i Tjeneste som Opholds- og Sovested for den tjenstfri Del af Styrken.

Natten forløb roligt. Jeg gjorde som omhyggelig Fæstningskommandant flere Gange min Ronde baade i det indre og uden for, og jeg fandt Vagtholdet i Orden og Stilhed i Fjendens Lejr. Kl. 6 om Morgenen purrede jeg ud. Skansen skulde være i kampfærdig Stand paa samme Tid, Hæren i det hele stod paa Alarmpladserne.

Denne Morgen stod Solen klar op. Det var atter blevet Frost. Men noget Angreb kom der denne Dag saa lidt som nogen tidligere, om Morgenen.

Vi saa Østerrigerne lige for os. Navnlig paa Kongshøj færdedes de livligt. Der havde de faaet et Batteri etableret. Men der var ingen Samling eller Fremrykning at iagttage. Skansens tjenstfri Besætning fik Lov til at hvile, efterat Rengjøringen var forbi.

Saa lidt efter kom Skansens Artilleriofficer til mig og sagde, han vilde skyde. Kongshøj lå inden for vore Kanoners Rækkeevne, sagde han, og han kunde træffe nøjagtigt. Afstanden var forud afmaalt, og en slig Skydning forberedt. Til en saadan Meddelelse har en Skansekommandør intet, som han skal have sagt. Artilleriofficeren i en Skanse er Herre over Skytsets Anvendelse, saa længe Skansen ikke er i Nærkamp. Han har sine Instruxer om den almindelige Skydning fra den højstkommanderende Artilleriofficer og skal følge dem, men maa blot forinden melde det til Skansekommandøren. Jeg gjorde altsaa Skansen klar til Kampen, og lidt efter susede en 64-Punding over til Kongshøj, som den traf paa en Prik. Dermed var Signalet givet til en Kanonade, som var denne Dags oplivende Begivenhed. Kongshøj svarede; men de østerrigske Granater naaede ikke længere end til Skansens Glacis, hvor Soldaterne med Begjærighed søgte at faa fat i dem. Danevirke Forværk og Bustrup Skanse blandede sig ind i Kampen, som for en Tid tildrog sig baade vor Hær og Østerrigerne's Opmærksomhed. Men Sejren bar Skanse Nr. 10 hjem. Et af dens første Skud havde truffet en Officer til Hest, som holdt paa Højen, og alle Skuddene vare virksomme. Østerrigerne trak deres Artilleri bort fra Højen, der for os tog sig ud, som om den var rent rømmet.

Den stedfundne Artillerikamp skaffede Skansen nogle Besøg. Det var den Dag, at de Meza foretog sin bekjendte Rekognoscering, der førte til, at Danevirke blev forladt. De højere Officerer vare derfor ude i Terrainet, og adskillige af dem kom til Skansen for at høre Besked om det forefaldne. Blandt disse var den højstkommanderende Artilleriofficer, der dog ikke gik ind i Skansen, men blev paa sin Hest bag ved. Derimod kom General Steinmann ind og opholdt sig temmelig længe hos os, hvor han indlod sig med Forskjellige og særlig roste Artilleristerne for det heldige Skud, som var bemærket ogsaa andensteds. Mig forekom Generalen meget alvorlig og ligesom noget trykket, da jeg fulgte ham op paa Bankettet eller Kronen, hvor han iagttog Terrainet og aabent og ligefremt, som altid, talte om, hvad der saas, om Stillingen og Situationen i det hele. Men det var jo ikke saa underligt, da vi stode foran en alvorlig og altid uvis Kamp, hvis Afgjørelse opsattes fra Dag til Dag. Hans Ord vare imidlertid saadanne, at ingen let kunde tænke sig Muligheden af, at Danevirkes Rømning, (hvilken Steinmann rigtignok stemte imod) denne Dag kunde blive vedtagen i et hemmeligt Krigsraad.

Vi havde en Følelse af Overlegenhed denne Dag; thi ogsaa paa andre Steder i Danevirkestillingen havde der været Smaafægtninger, hvor Fordelen havde været paa dansk Side. En Artillerifægtning over Slien havde for os taget sig saaledes ud, som om Fjendens Kanoner ogsaa paa det Sted vare bragte til Tavshed. Vi fik ogsaa en rolig Eftermiddag. Kl. 2 afløstes vi og marcherede til Gottorp, hvor vi ikke nogen Dag siden Krigens Udbrud vare

komne saa tidlig. Desuden skulde vi den følgende Morgen først stille Kl. 5 $\frac{1}{2}$. Det var en hel Rast. Dog fik Officererne ikke Lov at sove i Byen. Vi maatte opgive vore Kvarterer der, men fik en Stue paa Gottorp med Halm til at kampere i.

Den samme Rolighed herskede den følgende Dag, den 5te. Kl. 6 marcherede vi ad den vante Vej til Alarmpladsen, hvor vi saa Solen staa op. Intet Skud hørtes, ikke den ringeste Bevægelse sporedes nogensteds.

Ikke desto mindre bleve vi paa Alarmpladsen til Kl. 12, og da fik 7de Kompagni Ordre til at gaa paa Forpost foran Skanse Nr. 10 til højre, medens 6te Kompagni skulde overtage Posten til venstre, og andre Kompagnier maaske fik andre Poster.

Ordren til mig lød paa, at jeg skulde overtage Posten tidligere end ellers, saa tidligt, at der egentlig ikke kunde være Tale om at lade Kompagniet komme hjem først. Jeg erindrer ikke, om jeg alligevel forsøgte det, men Forsøget maatte opgives paa Grund af en lille Alarmering, som fandt Sted, eller hvorledes det egentlig var, men jeg véd, at jeg beordrede Kompagniets Kogekjedler ud til Skanse Nr. 10, for at Kompagniet kunde tilberede sin Forplejning paa Posten. Vi havde de første 3 Dage af Krigen ikke faaet varm Mad, fordi vi aldrig havde været hjemme paa den Tid, Kogekjedlerne havde været til Raadighed. De vare nemlig paa Karrer, der med de øvrige Bagagevogne kørte til Parken nord for Slesvig, saa snart det blev mørkt. Naar vi først kom hjem om Aftenen, vare Kogekjedlerne borte. Jeg lod altsaa Kogekjedlerne blive tagne bort fra Karren

og bragte tillige med Kompagniets Forplejning ud til det Sted, hvor vi skulde tilbringe de næste 24 Timer.

Ikke længe efter vare vi da der ude. Til højre for Kompagniet stod en Bataillon af 19de Regiment under Major Magius, bag os til venstre laa Skanse Nr. 10 højt, og paa den anden Side af Skansen langs Jærnbane, altsaa i Retning mod Nord, stod 6te Kompagni. Østerrigerne, som denne Nat skulde begynde at bygge Batterier, havde skudt deres Poster saa nær ind paa den Stilling, 7de Kompagni havde overtaget, at Magius's Bataillon, som stod højere i Terrainet og mere fremme, end os, kunde overse til venstre af sig baade vor og Østerrigernes Kjæde.

Imidlertid kom det hele snart i Orden. Feltvagter og Poster udførte deres Gjerning, Forbindelsespatrouiller gik og kom, vi kunde altsaa tænke paa vor Middagsmad. Ildsteder bleve lavede, Brændsel samlet, snart dampede Kjedlerne med Ærter og Suppe (vi havde begge Dele), og nogle Timer efter var Maden færdig. Den blev indtagen i Grupper paa 12 og 12, saa mange, som der ere om en Kjedel, omkring ved Vagterne og styrkede øjensynligt Velbefindendet. Vejret var rigtig godt, Appetiten fortræffelig, og Kokkene havde, som sædvanligt, skilt sig ypperligt fra deres Hverv. Da alle vare tilfredsstillede, befalede jeg Kogekjedlerne rengjorte og afleverede oppe i Skansen Nr. 10, hvor vi saa kunde hente dem næste Dag, naar vi gik hjem.

Vi dvaskede derefter velbehageligt paa vore Poster, men ikke søvnigt, tvært imod livfulde og tilfredse. Vi glædede os over Omgivelserne, som de præsenterede sig for. Vagtilden begyndte at

blusse op baade i Danevirkestillingen og hos Øster-rigerne.

Da paa en Gang kommer min Oppasser, som havde baaret Officerernes Kogekjedel op i Skansen i Selskab med de andre Kokke, ligbleg, bestyrtet, løbende ned til mig og siger med en Stemme, der er kvalt af Bevægelse: „Hr. Lieutenant! De kaster Kanonerne ned i Graven.“ „Hvem,“ spørger jeg. „Vore egne.“ Hvad er det, Du siger?“ „Det er sandt.“ Og saa begyndte han, saa godt han kunde, at forklare, at det var Artillerister, som toge Kanonerne bort fra deres Pladser og styrtede dem ned i Graven.

Jeg kunde i Øjeblikket ikke forestille mig, hvad det var, han havde set, bad ham derfor om at fatte sig og anmodede en af mine Lieutenanter, som netop var tilstede, Lieutenant Gjerding, om at gaa op i Skansen og se, hvad det var, som foregik der. Noget efter kommer han tilbage, meget alvorlig og siger mig halvt hviskende: „Det er rigtigt. Danevirkestillingen skal rømmes. Fodfolket er allerede borte fra Skansen.“ Jeg blev som lynslagen, men bad ham om foreløbig at være tavs dermed. Jeg vilde holde det skjult for Mandskabet indtil videre. Men det var ikke muligt. De andre Folk, som havde baaret Kjedler op, vare komne tilbage, hver til sin Deling. Alle vidste det, og Forfærdelsen var ubeskrivelig. Jeg maatte altsaa gaa rundt og berolige. Men hvad skulde jeg sige? Jeg, som var mere oprørt, end nogen anden? Jeg udtalte nogle ganske almindelige Sætninger om, at man ikke skulde dømme om Ting, man ikke kunde overse. I Krig skete der saa meget, som fyldte den Uindviede

med Forundring strax, men som senere, naar man lærte Motiverne at kjende, bedømtes anderledes. I hvert Fald maatte i Krig hver passe sin egen Gjerning og søge at holde Tungen lige i Munden, hvad der saa skete. Vi havde vor Tjeneste her at passe, og i den skulde vi ikke lade os forstyrre af Ting, om hvis Mening vi aldeles ikke vare oplyste. Folkene vare i en ganske overordentlig Ophidselse, og der var mange af de Udtryk, som jeg hørte, eller rettere, lod, som jeg ikke hørte, der skar mig i Hjærtet. Saaledes erindrer jeg den Dag i Dag en dyb ironisk Latter, ledsaget af et „Var det det hele?“, der kom fra en af vore flinkeste Underkorporaler, en nuværende Storborger i Kjøbenhavn.

Naa, det var alligevel godt, at Situationen nu klart og aabent var bleven bekendt for alle, men nu gjalt det for mig om at faa at vide, hvordan den egentlig var. Jeg sendte derfor Patrouiller og Underofficerer ud til højre og venstre og bag ud. Det første, jeg erfarede, var, at Bataillonen af 19de Regiment var borte. Major Magius havde, som jeg senere erfarede, faaet Ordre til at gaa saa stille bort, som muligt, og det havde han udført ved at lade Mandskabet tro, at der skulde ske et Udfald, til hvilket man skulde samles saa lydløst, som muligt. Bag Kompagniet var der heller ingen Tropper at opdage. Kun paa venste Side havde vi Forbindelse. Der havde vi 6te Kompagni, hvis Fører kom til mig for at tale om Stillingen.

Jeg længtes nu efter at faa en Ordre. En saadan maatte jo komme, og en halv Times Tid efter fik jeg den.

Det meldtes mig, at en Officer fra Regimentet vilde tale med mig, og at han opholdt sig paa venstre Fløj af vor Stilling. Det var Kapitajn O. Hansen, min Kompagnichef før Krigen, der netop havde faaet Kommandoen over 1ste Bataillon, fordi min egentlige Bataillonschef var bleven syg. Han var gaaet langs 6te Kompagnis Stilling til det Sted, hvor han nu ventede mig. Han bragte mig følgende Ordre, som han fremsagde langsomt, idet han øjensynlig bestræbte sig for at gjengive den korrekt: „Fjenden vil angribe i Aften Kl. 10. Derfor er Hæren gaaet bort. De har Ordre til at blive her tilbage til Kl. 1. Dernæst skal De, tillige med 6te Kompagni, gaa bort ad følgende Vej: Først ad Kolonnevejen mod Nord, til den standser. Saa ad Vejen til højre. Saa 1ste Vej til venstre, derpaa 2den Vej til højre, og saa 1ste Vej til højre. Saa vil De komme til Hühnerhäuser og der skal De melde Dem til Forpostkommandøren, Ritmester Castenchiold, for at danne Arrièregarde under ham.“ Jeg havde i Anledning af denne besynderlige Ordre selvfølgelig meget at spørge om og kunde tale fortroligt, thi jeg stod i nært personligt Forhold til Kapitajnen, i hvis Hus jeg i Rendsborg havde været som hjemme, men han forsikkrede mig om, at han ingen Oplysninger kunde give. Han vidste intet, slet intet. Han havde kun memoreret denne Ordre, som han nu bragte mig, inden han tog afsted til de andre, der alt vare paa Marche. Han kunde kun give mig den, som han havde modtaget den, og ønske mig Lykke.

Det er ofte nok omtalt, hvorledes de fleste af de Ordre, som hin Nat gaves i Danevirke, vare gale. Det kom vel af, at de gik mundtligt fra Mand til

Mand gjennem Kommandorækken og ingensteds mødte Sympati eller bleve rigtigt forstaaede, eftersom de stod i Modstrid med, hvad man havde ventet. Den, jeg modtog, maatte, efter hvad jeg strax følte, være urigtig. Thi hvorledes kunde et formodet fjendtlig Angreb være Aarsag til Hærens Bortgang? Og hvis Fjenden angreb Kl. 10, hvorledes kunde jeg saa blive i Stillingen til Kl. 1? Imidlertid, Angrebet Kl. 10 havde Kapitajnen lige til det sidste hævdet som det visse, og det forekom mig da ogsaa efterhaanden sandsynligt, at dette maatte komme. Thi hvad saa jeg nu? Alle vore Barakkelejr oppe bag Skanserne flammede op. Soldaterne havde ved deres Bortgang stukket dem i Brand. Havde det været Store Danevirkes Barakkelejr alene, der dannede et Flammehav, som farvede Himlen rød, saa kunde Østerrigerne maaske tro, at det var en tilfældig Ildløs, men alle Barakkerne i hele Stillingen, og der var en Mængde saadanne spredte rundt om, brændte.

Jeg belavede mig altsaa paa at modtage dette Angreb, der efter min Mening maatte blive rettet mod Skanse Nr. 10. Naar vi lode Skansen tom, men modtog Stormløbet med Ild fra Siderne af den, kunde vi forsvinde i Mørket nord for, naar han tog Skansen. Paa den Maade kunde jeg opfylde Ordren saa bogstaveligt, som muligt.

Dette forberedtes nu. Posterne bleve paa deres Pladser, ja skødes, hvor det var muligt, endog lidt tættere ind paa Østerrigerne. Men Feltvagternes Styrke indskrænkedes, og en Del af Kompagniet anbragtes oppe ved Skansen paa Siderne af den.

En staaende Patrouille sendtes over til den Plads, Bataillonens af 19de Regiment havde indtaget.

Saaledes ordnede, oppebiede vi nu, hvad der vilde komme, medens vore Øjne dvælede ved det storartede Panorama, Omgivelserne ydede. Foran os var der Liv og Lys paa forskellige Punkter af Østerrigerens Stilling. Ved den nærmeste østerrigske Feltvagt tumlede Soldaterne sig om en Ild, hvoraf vi dog kun saa Skinnet, saa højrostede, at vi kunde opfange Lyden af sammenhængende Tale, om vi end ikke kunde forstaa Ordene. Bag os var det, som om Stillingen sank sammen i Ruiner, og i det fjærne længst mod Øst saa vi Gottorp Slot straalet, som om det var glimrende illumineret, i den mørke Nat. Hvert et Vindue i den massive, firkantede Borg, var blændende oplyst, lige op til Taget. Det var naturligvis Soldaterne, der inden deres Afmarche, havde tændt alle Gasblus for at samle det sammen, de kunde tage med sig, men som ikke havde brudt sig om at lukke for Gassen derefter.

Gottorp! Nu kom Kompagniet altsaa ikke hjem til Gottorp mere. Og der havde det sine Sager. Selvfølgelig skulde hver Mand have alle sine Ejen- dele i sin Tornyster, men det ved man jo, slaar ikke altid lige til. Somme have mere, end der kan ligge i den. Desuden kom vi uforberedte paa Vagt. Vi havde end ikke vore Tapper med, de vare alle paa Gottorp. Jeg fandt paa at iværksætte et stort Redningsforsøg. Vore Kogekjedler, som stode i Skansen, maatte jo dog bringes tilbage. Jeg sammenkaldte en 3 à 4 Soldater, forvovne Gutter, som jeg ansaa for duelige til det Hverv, jeg vilde give dem, bad dem gaa til Gottorp med Kjelderne, der skaffe sig Vogne,

saa mange, de kunde finde, læsse Kompagniets Sager paa dem, og dernæst kjøre til Trainparken eller, om fornødent, til Flensborg med dem. Jeg skal her strax bemærke, at disse Forsøg lykkedes over al Forventning. Kompagniet gjenfandt paa Als alle sine Sager, baade Tæpper, Kjedler og andet. De afsendte Folk havde samlet ikke mindre end 12 Vogne, og hvad der var det største Kunststykke, de vare komne igjennem med dem. Vejene maatte ikke fyldes med slige Vogne. Bagage, som ikke hørte til det regulære Train, skulde ofres; men det var noget, som jeg ikke vidste af, og de 4 flinke Folk stode paa, at der var Ordre til, at Vognene skulde igjennem, som der jo ogsaa var.

Angrebet Kl. 10 kom ikke. Østerrigerne lode sig ikke anfægte det mindste af, hvad de saa i Dannevirkestillingen, uagtet der dog gaves dem tydelige Vink. Der blev saaledes gjentagne Gange paa forskjellige Steder af Stillingen blæst et fremmed Hornsignal, hvilket jeg i det mindste opfattede som et Signal, der fra en østerrigsk Spion blæstes over til dem. Men ingen civil Mand er fra noget Sted af Centrumstillingen kommen over til dem.

Det var paa et helt andet Sted af Stillingen, øst for Bustrup, ved Hadeby, at Fjenden blev averteret, og det ved vor egen Skyld. Overkommandoen havde, for at skjærme Tilbagetoget, udbedt sig en Vaabenhvile nogle Timer om Morgenen den 6te under et eller andet Paaskud. En Officer overbragte Begjæringen, men oppebiede ikke Svaret, der ogsaa lod vente længe paa sig, da Sagen skulde afgjøres i det østerrigske Hovedkvarter. Da det bejaende Svar endelig kom, var den danske Officer

borte, og den østerrigske Overbringer gik derfor i Mørket over til den danske Stilling for at finde ham. Men her traf han, hverken den Officer, han søgte efter, eller overhovedet Tropper, og da han derfor fortsatte sin Eftersøgen, kom han til sidst helt ind i Bustrup, hvor en Klynge Borgere, der tørstede efter at bringe Østerrigerne Budskab om de Danskes Bortgang, men ikke i Mørket havde turdet passere Forskansningslinien, hvor de frygtede skjulte Farer, nu vare glade ved at træffe en Mand, hvem de kunde meddele Nyheden.

Tjenesten i vor Stilling gik sin regelmæssige Gang. Der baade afløstes, raabtes an og passedes paa. Men den blev meget besværlig, thi der rejste sig et Uvejr, det begyndte at blæse og at sne. Ved Midnatstid havde vi den forrygende Snestorm, som overfaldt Hæren paa Chausseen og gjorde Tilbage-toget saa besværligt. Det var saa mørkt, at vi ikke kunde se paa Uhret, hvad Klokken var. Jeg maatte samle nogle Cigarer sammen og bede Folk holde Ild i dem, ellers kunde jeg hverken se paa Uhr eller Kort. En Svovelstik kunde i Stormen ikke brænde. Ved at tale om Kort, skal jeg bemærke, at jeg havde Kort hos mig over Danevirkestillingen og over Terrainet foran mig lige til Rendsborg. Men jeg havde ikke tænkt paa en Retraite. Det var en Ting, jeg var meget kjed over. Jeg havde Kort paa Bagagen; men hvor var den?

Ved Midnatstid vare vi bedækkede med Sne og gjennemblæste. Man kunde hverken sidde eller ligge, maatte bevæge sig uafbrudt. Men vi havde nu kun en Timestid tilbage paa Hundevagten, og jeg begyndte at tænke paa Bortmarchen.

Der gik en halv Times Tid, saa meldtes der mig, at der holdt en Officer til Hest ved Skansen, som spurgte efter mig. Jeg gik der op og ind i Skansen. Paa Brystværket kunde jeg i Mørket skimte en Officer, der holdt paa den anden Side Graven. „Hvem der?“ raabte jeg. „Ordonnant-officer fra Brigaden. Jeg søger Kompagnikommandøren.“ „Han er her.“ „Brigadekommandøren skænker Dem en Time. Kompagniet kan afmarchere Kl. 12.“ „Intet videre.“ „Nej.“ „Vel.“ „God Lykke.“

Det var Vejret og Mørket, som havde hindret Ordonnansofficeren i at komme før. Jeg kunde ikke komme afsted før Kl. 1. Men i hvert Fald: Nu maatte vi altsaa bryde op, saa snart vi kunde. Posterne bleve lydløst trukne ind, Kompagniet samlet ved Skansen, og dernæst satte vi os, saa stille, som muligt, i Bevægelse. Men hvilken Marche! Vejen var spejlglat af den flygende Snestorm. Man kunde ikke faa Fodfæste. Vi maatte tage hverandre under Armen og paa den Maade vinde frem.

Længe havde vi ikke gaact, før der mødte os et forbavsende Syn: en Park, et halvt hundrede forspændte Vogne, holdende i to Rækker under en Underofficers Kommando. Det var slesvigske Ægtvogne, der dannede en Del af Sygetransportvæsenet og vare bestemte til at transportere Saarede i Tilfælde af Kamp. Senere erfarede jeg, at der holdt saadanne Parker rundt om i Stillingen. Det var disse Vogne, Østerrigerne brugte til at indhente os paa. Føreren for den Park, jeg traf, underrettede jeg om, at der ingen Tropper var mere i Stillingen,

og jeg raadede ham til at sende Vognene bort, helst ad Vejene mod Nordvest. 6te Kompagni, som her stødte til os, tog 12 Vogne til dets Tornystres Transport, men det var noget, jeg ikke vilde efterligne.

Vi fortsatte derefter Marchen Arm i Arm paa den glatte Vej. Nu var det, jeg skulde huske dette: Først Kolonnevejen ud, saa Vejen til højre, saa 1ste Vej til venstre o. s. v. Men det var meget svært, eller rettere rent umuligt, at følge den Instrux; thi Sneen dækkede det hele. Man kunde ikke vide, om man gik paa Kolonnevejen, eller ej. Jeg havde da ogsaa snart Følelsen af, at vi gik galt, og især blev denne Følelse overvældende, da jeg kom paa den 1ste Vej til venstre; thi den svingede i en betænkelig Grad mod Vest, ja førte os til sidst rent tilbage mod Syd. Der var nu ikke andet for end at opgive Ramsen og blot gaa efter Hühnerhäuser; thi der skulde vi ende, og det Sted kjendte vi. Men først maatte vi vide, hvor vi vare komne hen. Der var et Hus, dets Beboere søgte vi at vække. Da det ikke lykkedes, sloge vi en Rude ud og hentede en Mand ud, en ældre forskræmt Person, der imidlertid hjalp os godt. Han forklarede os for det første, hvor vi vare, ved et Ziegelei, og gav os dernæst Anvisning paa, hvorledes vi kunde naa Hühnerhäuser. Ved at følge denne Anvisning og benytte en i Slesvig født ung Mands Hjælp, der tjente i 6te Kompagni, naaede vi omsider, efter en Times Marche, fra Vest ind paa Hühnerhäuser.

Her var der militært Liv. 8de Brigade var endnu ikke kommen helt ud af Slesvig. Oberst Scharffenberg holdt ved Korsvejen og saa Tropperne defilere sig forbi. Da han hørte os komme ad Vejen fra

Vest, red han hurtigt lige ind paa os for at se, hvad det var for Tropper. Da jeg havde givet ham Besked, begav han sig lige saa hastigt tilbage; men hans Adjutant, der var en yngre kjær Ven af mig, spurgte mig paa Fransk, for at Mandskabet ikke skulde forstaa Samtalen, hvad dette Tilbagetog betød, om det var sandt, at Stillingen var omgaaen ved Frederiksstad eller Mysunde. Jeg mente, at det maatte han bedre vide, end jeg, men han forsikrede, at hans Oberst ikke vidste det allermindste og var ligesaa forbavset, som vi andre.

Her traf jeg Forpostkommandøren, Ritmester H. Castenschiold, til hvem jeg meldte mig. Han bad mig og 6te Kompagnis Fører om at lade Kompagnierne blive paa den Vej, vi stode paa, indtil Chausseen var fri, men at udsætte Vagtposter, hvad 6te Kompagni, der var bagest, besørgede.

Arrièregarden skulde foruden af os fra 1ste Regiment, bestaa af tre Kompagnier af 20de Regiment, hvilke netop nu defilerede forbi Scharffenberg og marcherede et Stykke mod Nord paa Chausseen til Flensborg, samt en Eskadron, som alt var passeret. Men Arrièregarden havde Ordre, sagde han, til at blive ved Taterkro-Hühnerhäuser til Kl. 4.

II.

Tilbagetøget.

Det var Snestormen, som var Aarsag i, at den sidste Del af 3dje Brigade endnu ikke havde passeret

Hühnerhäuser, da vi kom der. Chausseen var bleven til en spejlblank Flade, over hvilken den stadig nedfaldende Sne hvirvledes rundt i Sneskyer, der fangedes af Gærdene og Grøfterne paa begge Sider. Man maatte trippe for at komme frem, og Kudske og Ryttere staa af for at føre deres Heste ved Haanden. Svære Kjøretøjer og Kanoner kunde ikke sættes i Bevægelse igjen, naar de først vare standsede, Hestene faldt og Seletøj gik i Stykker. Hvert Øjeblik maatte et sligt Kjøretøj ved Haandkraft skaffes ud til Siden hvor det repareredes for senere at indtage en anden, tilfældig Plads i den uendelige Marchekolonne, som fyldte Chausseen lige til Flensborg, og som havde været i Bevægelse fra den foregaaende Dags Morgen, idet Hærens Train da var kjørt bort. Havde saa endda enhver Afdeling i rette Tid kunnet indtage sin Plads i Kolonnen? Det havde 2den Division været ude af Stand til. Den var bleven overfalden af Snestormen paa Bivejene ved Skovby og Lyrskov. 3dje Division under Steinmann, den, hvis Arrièregarde vi hørte til, skulde være bagest, og dens Train, der under Souschefen, Kapitajn Tvermoes, dannede den første af de Divisionen underlagte Afdelinger, der sendtes mod Nord, maatte i Timevis holde ved Lyrskov for først at oppebie 2den Divisions Indmarche paa Chausseen. Bag den maatte 9de Brigade standse, bag den 7de, og 8de Brigade, som var den sidste, maatte ogsaa staa stille, da den var kommen forbi Hühnerhäuser.

Havde Overkommandoen forudset de Hindringer, som traadte i Vejen for dens Plans Udførelse, vilde den uden Tvivl have ladet Forposterne blive staaende længere i Stillingen. Vi kunde jo i hvert Fald godt

være blevne der til en Time før Daggry. I saa Fald havde Østerrigerne ikke faaet den Underretning om Stillingens Rømning, som den nu fik ved Bustrup, og som bevirkede, at Regimentet Coronini alt ved Klokkeslettet 5. rykkede ind i Slesvig, hvor Gablenz og de andre Østerrigere kom, inden det endnu var blevet lyst.

Ved disse faa Træk har jeg søgt at oplyse Situationen, som den var. Jeg behøver ikke at tilføje, at vi ikke kjendte den saa nøje, som nu, den Gang vi opholdt os paa Sidevejen, der gik ud til Hühnerhäuser. Vi udgjorde kun et Hjul i Mechanismen, der virkede efter de Ordre, der gaves os. Det eneste, vi vidste, var, at Hæren var borte og at vi hørte til Arrièregarden, hvis Bagdækning vi fik Befaling til at danne.

Saa snart 20de Regiment havde passeret Oberst Scharffenberg, som derpaa red bort i Nord langs Marchekolonns Side, rykkede vi ind paa Chausseen i den Orden, Kompagnierne indtog, 7de først, 6te bagest, og der stode vi saa, som Slaa for Hæren, indtil vi til den fastsatte Tid fik Ordre til at sætte os i Bevægelse. Den øvrige Del af Arrièregarden var, som alt fortalt, marcheret et Stykke mod Nord paa Chausseen, hvor langt, kunde vi i Natten ikke se.

Hvad der i den Tid, vi stode her, mest baandlagde min Opmærksomhed, var den Mængde Kjøre-tøjer, som trængte paa for at komme bort mod Nord. Medens 8de Brigade defilerede, havde de holdt paa alle de Veje, der føre ud til Chausseen ved Hühnerhäuser, beredte til at følge efter Tropperne, saa snart Chausseen blev fri. Vor Indmarche paa Chausseen havde for en Tid standset den begyndte Kjørsel; men

saa snart vi vare komne paa vor Plads, blev der paa ny aabnet for Strømmen. Jo flere Vogne der kunde komme bort fra Slesvig, desto bedre var det jo. Der var alle Slags Kjøretøjer: Marketendervogne, Vogne, der vare fyldte med Gods, der hørte Hæren til, tomme Ægtvogne, som vilde hjem. Af og til sad der en Soldat paa en saadan Vogn, men det var tydeligt at se, at det var Folk, som havde været anvendte udenfor Geleddet, og som her paa Vognen udfyldte sin Tjeneste. Af Efternølere kom der ingen, og det er et Træk, jeg ikke vil fortie; thi det vidner om den fortræffelige Feltdisciplin, vi havde den Gang. Enhver tjenstgjørende Soldat var marcheret bort paa sin Plads i Geleddet.

Selvfølgelig kom der snart atter Standsning i denne Bortkjørsel. De forreste Vogne maatte holde, naar Marchekolonnen, de fulgte, maatte standse. Og det maatte den hvert Øjeblik. Bevægelsen fremad skete kun i smaa Ryk paa en Snes Alen ad Gangen. Men aldrig saa snart var et Kjøretøj fra en af de førnævnte Veje kommet ind paa Chausseen, før dets tidligere Plads var indtaget af et nyt, der havde holdt bag ved det. Jeg kunde forstaa, der var uendelige Rækker bagved. I Virkeligheden var det vel ogsaa en cirka 1000 Vogne, som Hæren var marcheret fra.

Kl. 4 omtrent satte vi os i Marche paa Ritmester Castenschiolds Bud. Foran os var der Vogne, som opfyldte Afstanden mellem den anden Del af Arrière-garden og os. Efter 7de Kompagni gik 6te, der havde en Deling som Bagtrop, bag hvilken der atter gik Bagblækere. Umiddelbart efter dem var der Vogne og atter Vogne, som trængte paa; men hvoraf

kun en Gang imellem, saa længe vi vare under Marche, en enkelt, hvorpaa der f. Ex. sad en militær Person, fik Lov til at passere. Længe varede det imidlertid ikke, før Vognstrømmen atter erholdt Tilladelse til at komme os forbi. Jeg tror, det var ved Taterkro, at Ritmester Castenschiold bød os at gøre Holdt en Times Tid, eftersom Kolonnen, Arrièregarden skulde dække, næsten ikke kom af Stedet. Vi indtog da en Hvilestilling paa Chausseen med Vagt mod Syd, og Vognstrømmen gik os forbi.

Kl. 5 kom vi atter afsted, og nu gik Marchen paa lignende Maade stødvis fremad, idet paa samme Maade, som før forklaret, Vogne kørte os forbi, hver Gang der gjordes Holdt. Der gik Time efter Time, og Solen stod allerede højt paa Himlen, da vi passerede Idsted Skov. Vort Øje strejfede ud over Valpladsen ved Idsted, der fremkaldte saa mange Minder hos os. Da opdagede vi pludselig der ude til højre nogle østerrigske Husarer, en Patrouille, 3 Mand, der rede i lang Afstand fra hverandre, men tydelig nok hørte sammen. De vare langt borte og optagne af at betragte den tilbagemarcherende Hær. Forholdene vare saadanne, at jeg kunde se det samme, som de, om end ikke i samme Udstrækning. Vejen dannede nemlig her en Bue, og jeg kunde iagttage den store kompakte Marchekolonne, som i lang Afstand fra mig i tætsluttede Rækker, i øvrigt med en imponerende Holdning, skred langsomt fremad saa langt Øjet kunde følge den. Jeg spurgte mig selv, hvorledes disse Ryttere kunde være komne der, om vi slet ikke havde noget Rytteri ude, om hele Hæren udelukkende var paa Chausseen. I Felten er altid den Part overlegen, som kan bevæge sig uden

for Vejene. Jeg erindrede, hvor ofte jeg i 1ste slesvigske Krig havde gjort hele Dagsmarcher, en Gang endog med en hel Brigade, uden at berøre en Vej, saa vi uafadeligt maatte overskride Grøfter og Gærder. Her vare Østerrigerne fremme paa begge Sider af Chausseen (til venstre opdagede vi dem endnu ikke), og vi saa Patrouillen til højre bevæge sig endnu længere mod Nord for at komme mere op paa Højden af den store Kolonne. Bag os var Chausseen paa denne Tid fri for Kjøretøjer. Det kom af, at Østerrigerne vare fremme paa Chausseen og havde taget dem, de traf. Saa langt vort Øje kunde se mod Syd, laa den vinterklædte Vejflade blank og tom.

Flere end de omtalte tre Østerrigere saa vi dog i lang Tid ikke, og Marchen gik derfor langsomt frem som før, til vi nærmede os Helligbæk. Her kom vi ind i et forfærdeligt Vognmyr. Ved Helligbæk var Chausseen barrikaderet. Kjøretøjerne havde kun enkeltvis kunnet komme igjennem. Syd for vare de derfor kjørte ind i hinanden og dannede et Kaos, der opfyldte Vejen. 7de Kompagni standsede selvfølgelig foran dette Virvar og havde staaet her noget, da der viste sig Røre ved 6te Kompagnis Bagtrup. Der var sket følgende: Den forreste Del af de af Østerrigerne tagne Vogne paa Chausseen, havde i et ubevogtet Øjeblik set Lejlighed til at slippe bort. Kuskene paa de første Vogne havde pludselig pisket paa Hestene, de efterfølgende havde fulgt Exemplet, og en hel Masse af Vogne vare derfor i susende Galop komne ind paa vor Bagtrop, fulgt af østerrigske Husarer, der vilde fange dem ind igjen. Jeg hører Støj og Raabet „Østerrigere“, men møder, idet jeg gaar ned mod Bagtroppen, min

Oversergent Larsen, som kommer rask der fra og siger: „Hr. Lieutenant! Var det ikke bedst, vi kom derud?“ Han pegede i det samme paa Terrainet vest for Chausseen. Jeg lod mig ikke sige dette fornuftige Ord to Gange. Kompagniet stod under Vaaben. Jeg kommanderede en Vending, over Grøften, Kompagnikolonne fremad, de to forreste Delinger frem som Skytter. Det hele var ganske simpelt, givet af sig selv, men fik en fortrinlig Virkning. Der var ikke faa østerrigske Ryttere, ogsaa vest for Vejen, som vi nu saa. Men de fik Fart med at komme bort og Skud i Nakken. Der laa en lille Højdestrækning foran os, lodret paa Chausseen. Den lod jeg de forreste Delinger besætte med de andre Delinger sluttede bagved.

Til venstre af os, paa Chausseen, der, hvor vor Skyttelinies venstre Fløj kom hen, havde der været Haandgemæng mellem østerrigske Ryttere og 6te Kompagnis Bagblækere. En Mand af 11te Regiment, som havde siddet paa et af de fra Fjenden komne Kjøretøjer, havde, staaende paa sin Vogn, værget sig mod en fjendtlig Rytter, men var bleven skudt. Nu forsvandt Østerrigerne i Hast til alle Sider og vi vare Herrer paa Pladsen.

Det var et forholdsvis ikke ganske ringe Bytte, vi ved denne Lejlighed fik den Fornøjelse at inkassere. Først var der tre Heste, hvoraf den ene i Resten af Felttoget trak Kompagniets Bagagekarre, iklædt sin østerrigske Hovedpynt. De to andre kom til at gaa for Kompagniets Krudtkarre; men hvorledes det gik til, at de paa Als præsenterede sig som et Par Kjøretøjer, kan jeg ikke sige. Nogle mene, at de ere blevne forbyttede under Transporten, hvad

der kan bestyrkes derved, at enkelte have paastaet, de blev tagne brune, men kom til Als som sorte. Men i hvert Fald et Par udmærkede Kjøreheste vare de, som spændtes for Krudtkarren, efterat jeg havde overladt de andre til et Kompagni, der havde mistet sine paa Als. Det var to prægtige Dyr, som Kompagniet heller ikke fik Lov til at beholde ud over den Tid, i hvilken det, som senere vil blive fortalt, var selvstændigt. Ved det første Hesteeftersyn, som afholdtes, efterat Kompagniet atter var indordnet som almindeligt Kompagni i Regimentet, bleve de tagne bort fra det som altfor gode til at gaa for en Krudtkarre. Saa var der 5 Kjøretøjer, som det antoges slesvigske Ægtvogne, hvis Kudske under Fægtningen vare løbne bort. De bleve af Soldater kjørte nord paa, og modtoges os paa Als, hvor Oberstlieutenant Beck lod dem aflevere i Sundeved tillige med de andre slesvigske Ægtvogne, der havde fulgt Hæren til Als.

Endelig var der et Bytte af en anden Natur. Fra den omtalte Højdestrækning saa jeg en Øster-riger, som jeg antog for Officer, ligge død, vel en 100 Alen foran os, nogle hundrede Alen vest for Chausseen. Han havde en Taske om Halsen. Jeg havde i den første slesvigske Krig flere Gange under lignende Forhold indsendt Tegnebøger, som fandtes hos faldne fjendtlige Officerer, til Overkommandoen, og en Gang faaet særlig Tak derfor. Jeg tænkte mig, at denne Taske maaske kunde indeholde Oplysninger, der vare af Værdi for Overkommandoen, og spurgte derfor, om nogen vilde hente den. En Menig, Frederiksen, erklærede sig strax parat og kom tilbage med den. Men til vor Overraskelse var

Tasken fuld af Penge, mest preussiske Sølvdalere. Det antoges derfor, at det var en østerrigsk Furer, der havde redet med Eskadronens Lønningspenge. Summen var ikke helt ubetydelig, og jeg erholdt Max Müllers Tilladelse til at uddele den i Kompagniet.

Vi havde i den omtalte Stilling Ro i nogen Tid. Alle Vogne kom bort, Chausseen ryddedes helt op til Helligbæk. Østerrigerne holdt sig i lang Afstand fra os.

Jeg ønskede, at vi maatte beholde denne Formation under den følgende Retraite. Vi gik en kort Tid i saadan spredt Orden. Naar østerrigske Blækere bleve for nærgaaende, vendte et Par Skytter sig om og sendte dem et Par Kugler. Vi vilde paa den Maade kunne være komne langt. Men det tillodes ikke. Kompagnierne af 20de Regiment, som hørte med til Arrièregarden, vilde være med og optoge os. Ritmester Castenschiold bød deres Fører, Kapitajn Sperling, at tage Befaling over Arrièregardens samlede Fodfolk. Og længere tilbage lod General Steinmann, da den lille Fæstning var meldt ham, 8de Brigade tage Stilling ved Stenderup for atter at optage Arrièregarden, paa samme Tid han beordrede 7de Brigade at tage Opstilling bag 8de Brigade længere mod Nord i Egnen om Oversø.

Vi traadte altsaa ind under Kapitajn Sperlings Kommando. Først gik 6te og 7de Kompagni, til Dels i spredt Orden, sydligst, og de andre Kompagnier, sluttede, nordligere, men senere maatte vi formere Karreer, danne forskjellige Linier og skiftevis gaa gjennem den bag ved værende. Det var en Manøvre, der uden Tvivl vilde have taget sig udmærket ud

paa en Exercerplads, men den forekom mig temmelig umotiveret her, hvor Fjenden endnu kun bestod af blænkrende Rytteri. Imidlertid gik vi paa denne Maade; der i hvert Fald var overmaade trættende, til Stenderup, og paa det sidste Stykke, inden vi naaede den opstillede 8de Brigade, optoges vi af nye Afdelinger af 20de Regiment, der deltog i den skiftevis Gaaen gennem Linien bag ved.

Ved Stenderup marcherede vi gennem 8de Brigades barrikaderede Stilling. Arrieregarden var nu afløst og marcherede i sin Helhed mod Nord. Ved Smedeby gik den forbi 1ste Regiment, der hvilede langs Chausseens Vejkan. Her meldte 6te og 7de Kompagni sig til Tjeneste ved Regimentet, hvor de bleve modtagne med stor Hjærtelighed. Af Foresatte var kun min Bataillonskommandør, Kapitajn O. Hansen, tilstede. Oberst Max Müller var reden til Oversø for at udsøge en Stilling.

Noget efter satte Regimentet sig i Marche med 7de Kompagni i Têten, og ankommen til Oversø, fik vi Ordre til at indtage en Stilling lidt Nord for Landsbyen, i Højde med Sankelmark Sø, med Ryggen til den Skov, der danner Søens nordre Bred og gennem hvilken Chausseen løber kun en 100 Alen øst for Søens nordligste Hjørne.

6te og 7de Kompagni fik Plads paa en Højde, som laa mellem Chausseen og Søen saa langt syd paa, at Afstanden mellem disse to Terraingjenstande der var betydelig bredere end nordligere. Hele Egnen var dækket med løs Sne. Det var derfor, vi stode paa Højden; det var det eneste Sted, hvor Geværerne kunde sættes sammen. Foran os stod 1ste Kompagni i spredt Linieformation langs et

Gærde, som lodret fra Chausseen løb i Vest vel et Par hundrede Alen, hvornæst det gjorde et Knæk i Sydvest og fortsatte i den Retning. Der nede i Sydvest stod 2det Kompagni med Sankelmark Søen i Ryggen; men det maa bemærkes, at vistnok kun faa lagde Mærke til denne Sø. Dens Isdække var belagt med Sne som hele det øvrige Landskab. Vor Opmærksomhed var desuden ikke rettet bag ud, men fremad. Ingen tænkte paa, at der her vilde blive leveret en defensiv Kamp. Dertil egnede Pladsen sig ikke, og Max Müller havde heller ikke valgt den derfor. Det var en Rendez-vous Opstilling, hvor fra der kunde gaas frem til Kamp, hvis Østerrigerne angreb Oversø. Skulde der kæmpes defensivt, var Skoven bag ved den rette Plads.

Fra den Højde, hvorpaa 6te og 7de Kompagni stode, dannede Omgivelserne, efter at Brigaden var kommen i Orden, et fængslende militært Skue. Paa den anden Side af Chausseen, hvor hele den øvrige Del af Brigaden var placeret, stod 2den Bataillon af 1ste Regiment forrest langs et bevoxet Gærde, der dannede en Fortsættelse af det før omtalte vest for Chausseen, og bag den stod 11te Regiment med Geværerne satte sammen i Bataillonskolonneorden. Det hele afgav Billedet af et Kampement under Vaaben, og foran paa Chausseen, mellem de to omtalte Gærder, der ligesom dannede Lejrens Front, holdt Brigadechefen Max Müller, omgivet af mange højere og lavere Officerer til Hest og til Fods. Jeg var ogsaa der henne adskillige Gange og fulgte nøje, hvad der foregik.

Det var alt blevet Eftermiddag, da vi stode her. Den almindelige Mening var, at Tilbageaget var

udført, uden at Fjenden havde i væsentlig Grad kunnet forstyrre det. At en fjendtlig Forfølgelse endnu denne Dag kunde naa saa langt mod Nord, som her til, laa udenfor den almindelige Antagelse. Samtalen drejede sig derfor mest om, hvor vi skulde være om Natten og den følgende Morgen, her eller i Flensborg.

Der blev strax efter vor Ankomst til denne Opstilling fortalt, at vi skulde være her om Natten, og Max Müller, med hvem jeg talte om denne Ting, bekræftede, at vor Brigade skulde paa Forpost her. „Jeg har sagt til General Steinmann“, ytrede han, „at naar jeg fik Lov til med min Brigade at besætte Flensborgs sydlige Udkant, (et Terrain, som han nøje havde studeret), vilde jeg indestaa for, at der ikke skulde komme en eneste fjendtlig Soldat ind ad den Vej; men Generalen svarede, at Overkommandoen havde forlangt en Forpoststilling, korresponderende med 1ste Divisions, en Mil borte fra Flensborg, helt rundt.“ Ordren til denne Forpoststilling kom da ogsaa. 1ste Kompagni rykkede til Oversø, og andre Foranstaltninger toges. En Del Mandskab, og nogle af Befalingsmandsklassen, samt af Mellemstaben, afgik i Anledning af denne Ordre til Flensborg. Jeg kan dog ikke huske videre derom; thi 6te og 7de Kompagni bleve fri for at deltage i Nattevagterne paa Grund af den Tur, de havde gjort. Der bortsendtes heller intet Mandskab eller andet Personale fra 7de Kompagni.

Vi fik imidlertid snart andet at tænke paa, end paa Forposter. Et Kanonskud og et til vakte vor Opmærksomhed. Først troede man, det var paa Mysunde Vejen, men snart efter blev det klart, at det

var ved Chausseen foran os, nede hos Scharffenberg, at der kanoneredes. Der hørtes nye Skud, dog kun enkelte og med Mellemrum! Men Fjenden havde alt-saa Kanoner paa Vejen saa højt oppe. Scharffenbergs Brigade havde ingen.

Noget efter, at vor Opmærksomhed var bleven vakt ved denne begyndte Skydning, saa vi General Steinmann komme fra Syd, ledsaget af sin Ordonnans-officer (Divisionens øvrige Stab var i Flensborg). Han havde opholdt sig ved 8de Brigade, saa længe den stod ved Stenderup, men da han havde givet den Ordre til at gaa tilbage, var han reden forud til 7de Brigade. Han holdt nu paa det af mig før beskrevne Punkt af Chausseen mellem de to Gærder, hvor han med Max Müller ved sin Side spejdede mod Syd efter 8de Brigade, som nærmede sig. Fjendens Forfølgning havde først begyndt fra den Tid af, da 8de Brigade satte sig i Bevægelse. Denne Bortmarche foregik nemlig for det meste paa Chausseen, trods det at Regimenterne gik skiftevis gennem hinandens Opstillinger. Der var altid en bageste Afdeling, som Fjenden harcellerende kunde forurolige. Paa samme Tid vare de første østerrigske Kanoner komne tilstede paa Kamppladsen, og derved kom der Stil i Forfølgningen. Disse Kanoner, først to, saa fire, vare nemlig kun de, som vare komne først. Hver Fjerdedels Time kom der nye, og de vilde snart blive fulgte af Stridskræfter af enhver Art. Hele Regimentet kjørte paa Chausseen fra Slesvig mod Nord.

Steinmann og Max Müller talte om Stillingen og om en forestaaende Kamp. Max mente, at skulde denne have nogen Art, burde 7de Brigade

gaa frem, forene sig med 8de og angribe. Men Steinmann fandt, at dette stred mod Overkommandoens Dispositioner, og der havdes heller intet Artilleri. Han vilde blot have Tilbagetoget udført med holdningsfuld Modstand paa alle Punkter. Dette har jeg dog ikke hørt med egne Øren; men jeg er saa vis paa, at det er rigtigt, at jeg tør fremsætte det. Meget andet har jeg derimod hørt selv, og jeg skal referere en enkelt Ytring af Max Müller, som næppe er uden Interesse. Der var fanget en ungarsk Husar ved den lille Fægtning ved Smedeby, og da der tilfældigvis fandtes en Officer ved 1ste Regiment, som kunde ungarsk, nemlig Lieutenant Weiss, Kommandør for 1ste Kompagni, som var kommet tilbage til sin tidligere Stilling, blev der paa Chausseen rettet nogle Spørgsmaal til denne Husar om den Styrke, Fjenden havde med sig til Forfølgning. Han kunde med Hensyn til Fodfolket ikke sige andet, end at „der var mange“, derimod vidste han, at der kun var ét Rytterregiment. Da Max Müller hørte det, sagde han: „Saa er der ikke mere end en Brigade. En Militærmagt, som Østerrig, sender ikke en større Styrke ud uden at medgive den tilstrækkeligt Kavaleri. De er en Brigade, jeg har ogsaa en Brigade. Parti egal.“ Det klædte Max Müller uforlignelig godt. Han var kamplysten, og han forregnede sig heller ikke meget. Det var i Virkeligheden kun en Brigade Fodfolk, som den østerrigske Overgeneral havde med sig; men den var større, end vor, og saa var der det Regiment Rytteri og nogle Batterier Artilleri.

Klokken var omtrent 3 $\frac{1}{2}$, da 8de Brigade marcherede ad Chausseen gennem vor Opstilling for

at begive sig til Flensborg. Vi havde grebet vore Vaaben og stode parate til at modtage, hvad der maatte komme. Ikke længe efter aabnedes der fra 6 østerrigske Kanoner, som vi ikke kunde se, en levende Granatild, der gik hen over 6te og 7de Kompagnis Hoveder. Der fulgte Skud paa Skud, og Granaterne sprang i Skoven bag os, hvor de ved hvert Skud paa en Gang knækkede Grene frembragte en ejendommelig, ikke uskjøn, Lyd af gnitrende Smæk, der døde hen i Raslen.

Vor Stilling paa Toppen af den bare Højde, lige i Skudretningen, var højst uheldig. Uden Tvivl vare vi endog ligeud de fjendtlige Kanoners Maal; thi naar man fra Oversø ser frem ad Chausseen, bemærker man ikke den Svingning, Chausseen nær ved Skoven gjør for at komme uden om den eller i alt Fald for at følge dens Udkant. Fjendens Maal var i Begyndelsen kun højre Fløj, hvor der dog kun var en enkelt Bataillon. Mod den rettede han baade sin Artilleriild og sine Rytterangreb.

Vi fik da ogsaa Befaling til at forlade denne uhen-sigtsmæssige Plads. Ordren blev given ved det Ord „Væk“, hvilket Kapitajn Hansen fra 1ste Kompagnis Stilling nær Chausseen raabte op til os, i det han med det samme gjorde en Bevægelse i Luften med sin Haand fra højre til venstre, som om han vilde feje os bort. 6te Kompagni gik ned ad Højden til højre, hvor fra det kort efter marcherede ad Chausseen gennem Skoven til Eggen nord for den. Jeg førte derimod mit Kompagni ind i Kjæden foran mellem 1ste og 2det Kompagni, en Deling, spredt, i Højde med 1ste Kompagni, en Deling paa den anden Side Knækket ned mod 2det Kompagni, to Delinger

sluttede bag ved, den ene, 1ste, bag Kompagniets venstre Fløj, den anden ved Knækket. Stillingen var fortrinlig som Lystilling, thi der var ligesom en Fordybning i Terrainet her; men som Kampstilling duede Gærdet ikke. Terrainet var højere foran paa dette Sted. Derfor maatte vi over Gærdet og op paa Højderne foran, naar vi skulde skyde. Der oppe placeredes derfor nogle fremskudte Skytter.

I denne Stilling overværede vi Kanonaden, der varede en Timestid. En kort Tid rettedes Ilden mod højre Fløj, nemlig den Gang Brigadens to Kanoner, der hidtil havde holdt bag Skoven, protsede af øst for Skoven og optog den ulige Kamp med Fjendens Artilleri. Da gik Skuddene over 11te Regiments Hoveder en Tid. Men senere toge de atter samme Retning, som før, indtil ny ankomne fjendtlige Kanoner anbragtes mod vor venstre Fløj.

Jeg benyttede den Stilling, Kompagniet her havde faaet, til at lade dets Geværer skyde af. Det havde nemlig vist sig under Affæren ved Helligbæk, at Riflerne ved de to Delinger, som der havde været i Ilden, for en stor Del havde forsaaget, hvad der var en Følge af de foregaaende Dages fugtige Vejr. Jeg bad derfor Kapitajn Hansen den Gang, det saa ud til, at der kunde komme Kamp, om at maatte skyde Geværerne af og sætte nye Skud ind; men han bad mig, se Tiden an. Senere hen, da en forestaaende Kamp forekom mig utvivlsom, bad jeg ham ikke om Tilladelse, men meldte ham blot, hvad jeg foretog mig, og nu lod jeg Geværerne skyde af i en Fordybning, hvor Skuddene sattes ind i en Banke. Efter det Arbejde at dømme, som vi her havde med at bringe alle Riflerne i paalidelig Stand, maa 1ste

Regiments Vaaben den Dag vist have været i en højst uheldig Forfatning; men 7de Kompagni fik sine Rifler i Stand og høstede Gavn af det.

I den lange Tid, i hvilken Fjenden beskød os for at holde os fast, indtil hans Fodfolk ankom, skete der ingen Forandring i vor Stilling, hvad der vakte nogen Forundring. Thi vi maatte frem. Ellers var der ingen Mening i at lade 11te Regiment staa i Bataillonskolonner i den fjendtlige Ild, ellers var ogsaa vor højre Fløj fortabt, som havde Sankelmark Søen i Ryggen. Det var den almindelige Mening, at vi skulde rykke frem, men at Max Müller oppebiede et Øjeblik, da han kunde gjøre det med Eftertryk.

Der er ikke meget at sige om den Tid, i hvilken vi bleve beskydte. Max Müller var for det meste ved 7de Kompagni. Han holdt til Hest omtrent ved Knækket. Der fra havde man, naar man sad højt, som han, Overblik over hele venstre Fløj og tillige til Dels over Oversø. Min Oversergent Larsen, som kommanderede den Deling, der laa ved Skraagærdet mod Sydvest, kunde fra denne Delings højre Fløj se, hvad der foregik paa Chausseen syd for Oversø, og han meldte det fra et Sted, hvor vi kunde høre ham.

I 1ste Kompagni bleve nogle Folk, om end ikke mange, ramte af Granaterne. Blandt dem, der fik deres Banesaar der, var vor Bataillonskommandør, Kaptajn Hansen. Han var til Fods og opholdt sig ved 1ste Kompagni. Jeg mødte ham bag Gærdet, hvor han fortalte mig, at han havde faaet et Saar. Og medens han viste mig, hvor det var, udbrod han: „Nu fik jeg et til.“ Han sagde det ganske roligt med sin sædvanlige ligefremme og tilfredse Mine, saa jeg

ikke antog, det havde noget videre at betyde. Men det var uden Tvivl det, som foraarsagede hans Fald senere. Næste Gang, jeg saa ham, laa han død paa en Baare i Skoven.

En Timestid varede, som sagt, Kanonaden. Saa kom der Liv i Tingene. Det fjendtlige Rytteri ordnede sig til Angreb. Der formeredes da Karreer paa venstre Fløj ved 11te Regiment og ved den Bataillon af 1ste Regiment, som var der. Paa vor Side fløj vi derimod op paa Gærdet og paa Højderne foran. Og det var mod os, at Angrebet rettedes. Der førtes to Chocs ind mod 1ste og 7de Kompagnis Stilling, det ene kom fra Sydvest langs Skraagærdet og svingede om foran vor Front. Det andet susede fra Chausseen skraat ind paa os. De modtoges begge med velrettede Salver, og navnlig det ene af dem led megen Skade. Der opstod et Kaos, Heste styrtede, og vi saa Ryttere til Fods redde sig bort bag efter den tilbage galopperende Sværm.

Da efter disse Attakker Beskydningen med Granater var begyndt igjen, meldtes det mig fra Skraagærdet, at der kom fjendtligt Fodfolk. Vognene, der havde bragt det op, fyldte Chausseen syd for Oversø. Ned fra dem sprang Soldater, der samledes, opstilledes og harangeredes.

De første, som kom og strax gik over til Angreb, vare de østerrigske Jægere, hvilke førtes frem baade mod andet Kompagni og mod venstre Fløj. Jeg kunde kun iagttage det sidste af disse Angreb, men det var blottet for al Energi. Jægerne kom ikke ret langt frem, før de, heftigt beskudte, vendte om og forsvandt.

Jeg antager, at nu var Momentet kommet, da Max Müller vilde angribe, eller at i hvert Fald Beslutningen i dette Øjeblik modnedes hos ham. Der bragtes mig nemlig en Melding fra Oversergent Larsen, som Max Müller hørte, og som endte saaledes: „Naar nu de der ovre vilde gaa frem (han pegede paa venstre Fløj), saa kunde vi ta'e dem.“ Jeg har aldrig spurgt Max Müller om, hvorvidt min Mening var den rigtige, men jeg har været vis paa, at han den Gang besluttede Angrebet.

Imidlertid hændtes først følgende. Oberst Rist, Chefen for 11te Regiment, kommer ridende midt igjennem den Hagl af Granater, som nu paa ny og i forstærket Grad udspyedes ikke blot mod højre, men ogsaa mod venstre Fløj, og spørger Max Müller: „Befaler Hr. Obersten, at 11te Regiment skal blive ved at staa i Kolonner i denne Granatild.“ Hvad Brigadechefen svarede, hørte jeg ikke, men det maa have været noget som „Ja“; thi Rist red bort igjen, efter synligt at være affærdiget kort. Men øjeblikkeligt derefter maa der være foregaaet et Omslag i Max Müllers Opfattelse; thi Rist var ikke kommen mere end lidt bort, da Max sætter efter ham med de Ord: „Ja, kan De komme bort?“, hvorefter de begge Side ved Side travede over til venstre Fløj. Lidt efter saa vi 11te Regiment gaa tilbage.

Der var nu i det hele kun 7 Kompagnier tilbage foran Skoven. De 4 paa venstre Fløj rejste sig og beredte sig til Angreb. 7de Kompagni fulgte Exemplet: de sluttede Delinger rykkede ind i Linie med de andre. Vi satte os i Bevægelse paa samme Tid, som Kompagnierne paa venstre Fløj.

Men ulykkeligvis kom dette Angreb noget for sent. Paa Fjendens Side var paa denne Tid Regimentet Belgien kommet til, og 1ste Bataillon af det foretog, sammen med Jægerne, et nyt Fremløb. Fra begge Sider førtes der saaledes Angreb frem mod Angreb. Vi stødte paa en uventet fjendtlig fremstormende Styrke.

Situationen under den Krise, som derved opstod, staar endnu levende for mig. Jeg var, forud for Kompagniet, kommet op paa en af Højderne foran, da jeg pludselig foran mig i kun 30 Skridts Afstand ser en stor tætsluttet østerrigsk Stormkolonne rykke frem mod den Plet, paa hvilken jeg stod. Til venstre for den ved Chausseen ser jeg en anden, mindre fjendtlig Kolonne løbe frem. I Højde med mig til Venstre iler vor venstre Fløj i Kolonner ved Siden af hverandre frem under Hurra. Bag mig og til højre af mig kommer 7de Kompagni op paa Højden i Linier, dels fra Gærdet, der dannede en Fortsættelse af 1ste Kompagni, dels fra Skraagærdet.

Men i samme Nu jeg har opfattet dette Billede, forandres det. Vor venstre Fløj vender om. Kun Têten af den mig nærmeste Afdeling følger ikke Bevægelsen, men bliver staaende og løbes over Ende af den fjendtlige Kolonne. Jeg ser Weyhe, en Underofficer Brasch og flere kjendte Personer i den Gruppe, der med hvert Sekund bliver mere skilt fra de Bortilende. Jeg ser dem bruge Vaaben i denne lille Gruppe, En vende Geværet til Kolbeslag, Weyhe falde.

Og paa samme Tid, dette foregaar til venstre af mig, ser jeg det forreste Geled af den store østerrigske Hovedkolonne, som jeg havde lige for

mig, gjøre halvhøjre og halvvenstre om for at sprede sig fremad mod det Gærde, der er bag mig; men netop som denne Bevægelse skulde udføres, fyrede 7de Kompagni Salver lige ind i Kolonnen, hvad der foraarsagede den de store Tab, som Gablenz senere beklagede sig over.

I næste Øjeblik maatte 7de Kompagni selvfølgelig følge den tilbagegaaende Bevægelse. 1ste Deling under Lieutenant Gjerding, der havde været Reserve for venstre Fløj, gik tilbage til Skoven og besatte dens Udkant, de andre Delinger gik tilbage til de Stillinger, hvor fra de vare komne, men Østerrigerne vare lige i Hælene paa dem. Nærmest ved Chausseen dannede 1ste Kompagni, som ikke havde forladt den Plads, hvor fra det havde et godt Skud, en Barrière for dem. Østerrigerne kastede sig her ned ved Gærdet, saa de laa paa den ene og 1ste Kompagni paa den anden Side af dette, hvorefter de nappede efter hinandens Geværer. Vestligere, hvor Gærdet ikke dannede noget Værn, ilede Østerrigerne lige efter os ned i den Lavning, hvor vi havde staaet. De indhente og gribe fat i nogle af 7de Kompagnis Folk, der ikke ville give sig, men rive sig løs. De søge at faa Tag igjen, men saa komme Kammerater de betrængte til Hjælp og der opstaar et Haandgemæng, der ligesom alle de, jeg har set, for en stor Del udkæmpedes med Næverne. Jeg skal gjøre opmærksom paa, at ingen havde Skud i Bøsserne; thi der krævedes et Minut til Ladningen af en Riffel, som var afskudt, og man ved af Erfaring, at Bajonetten aldrig anvendes i slig Kamp mellem Mand og Mand. Østerrigerne havde den i øvrigt, saa vidt jeg erindrer, lige saa lidt paa Geværerne, som vi. Mylret fort-

satte sig helt ned til Sankelmark Sø, hvor jeg saa adskillige træde igjennem den tynde Is ved Bredden, men vi beholdt her Overtaget, saa faa vi end vare. Af Østerrigerne vare ogsaa kun en mindre Del komne ned, og den kaldtes nu op til Højderne igjen, hvor Masserne vare, og hvor fra der nu begyndtes Skydning.

Imidlertid var Situationen nu haabløs for højre Fløj. Den østerrigske Hovedkolonne havde brudt vor Stilling paa det samme Punkt, som alle de tidligere Angreb havde været rettede mod. Paa dette Sted var der kun en halv hundrede Mand af 7de Kompagni. $1\frac{1}{2}$ Delinger af den Del af Kompagniet, som var gaaet tilbage til Skraagærdet, vare afskaarne til lige med 2det Kompagni.

Max Müller holdt i dette Øjeblik paa den store Høj nær Skoven paa den anden Side af Chausseen, den som nu er smykket med et Monument. Han holdt til Hest nær oppe ved Toppen, og nedent for paa Højden stod der Soldater af 2den Bataillon, som skøde. Jeg kunde se paa Skudretningen, at der i det Øjeblik ikke var mange Fjender foran venstre Fløj, thi de skøde i skraa Retning over mod Østerrigerne, som laa foran os.

Jeg søgte en Tid med nogle faa Skytter at holde den Højde, hvorpaa 6te og 7de Kompagni havde staaet strax efter Ankomsten, eller en lidt nordligere. I den Tid kom der en Del af den afskaarne Del tilbage langs Søen, baade af 2det og 7de Kompagni, men saa var alt videre Haab ude og vi maatte fortrække, for at der kunde skydes fra Skovkanten.

Jeg var rasende fortvivlet over at have mistet de $1\frac{1}{2}$ Delinger. Men som man vil have set, var

det ikke Kompagniets Skyld. Der er ogsaa ydet Kompagniet fuld Retfærdighed med Hensyn til dets Optræden her, baade i Rapporter og paa anden Vis, hvad jeg finder mig foranlediget til at udtale.

I den senere Kamp, som førtes gennem Skoven, efter at 11te Regiment var traadt med ind i Fægtningen, deltog af 7de Kompagni kun 1ste Deling, som havde besat Skovkanten. Oberstlieutenant Beck befalede mig nemlig, da jeg havde meldt ham, hvad der var foregaaet, og da Bataillonskommandøren var falden og Riebau fangen, at samle bag Skoven, hvad der kom tilbage fra højre Fløj. Det var dog ikke Becks Mening, at vi skulde staa lige bag ved, han antog, at 1ste og 11te Regiment skulde gaa igjennem hinanden, saaledes som Retraitten hidtil var gaaet for sig fra Danevirke af, og at 1ste Regiment der for skulde tage en Stilling bag 11te Regiment. Men dette var ikke Max Müllers Mening og var heller ikke udførligt, som Forholdene udviklede sig. Jeg blev paa Chausseen, og 2den Bataillon, som havde været paa venstre Fløj, gik tilbage øst for Chausseen, samtidig med mig, to Kompagnier over Munkvolstrup, to andre, som vare sprængte ud til Siden, længere østlig paa en fjærnere Vej, ad hvilken de gik til Flensborg.

Østerrigerne renoncerede paa videre Fremrykning, da de havde naaet Bilskov lige nord for Skoven. Kampen, som gennem Skoven væsentligt havde været ført af 11te Regiment, hørte da op, og vore Tropper gik tilbage til Jaruplund, hvor de Dele af 1ste Regiment, som vare øst for Chausseen, droges hen med Undtagelse af de østligste Kompagnier. Jeg gik paa denne Tid, da Mørket faldt paa, med

en ikke ubetydelig Styrke paa Chausseen og fortsatte Marchen til Flensborg.

Hvorfor jeg ikke standsede, uden i alt Fald kun minutvis, paa Steder, der laa lidt sydligere, kan jeg ikke gjøre Rede for. Jeg var overanstrengt, og nu, da Dagens Spænding var forbi, overfaldt Trætheden mig i den Grad, at jeg knap kunde flytte Benene. Mine Sanser svigtede mig. Jeg saa paa begge Sider af Chausseen straalende Paladser med glimrende oplyste Verandaer, og skjøndt jeg af Erfaring vidste, at det var Hallucinationer, saadanne som Overanstrengelser føre med sig, vare de dog saa levende, at jeg flere Gange maatte gaa ud til Siden for at overbevise mig om, at det kun var Bedrag. Mandskabet, der fulgte mig, var ligesaa udmattet. Det slæbte sig tungt frem under den svære Oppakning, og der var Saarede iblandt, som maatte hvile sig paa Sidemændenes Arme. Og saa vinkede Flensborg mig, Byen, som det havde været Dagens Maal at naa. Den laa oplyst for os, og de tændte Gasblus farvede Himlen. Der hvævede sig ligesom en lyserød skinnende Kuppel over den. Jeg syntes, det gav Hold i hele Situationen, naar vi kom den nær.

Efterat Steinmann, som havde overværet Fægtingen til det sidste, var redet os forbi paa Chausseen, og 9de Brigade med en Eskadron var rykket ud for at afløse 7de Brigade, indtog jeg en Hvilestilling ved Siden af Chausseen syd for Flensborg, for der at oppebie Regimentet.

Senere hen håndtes der mig saa følgende. Jeg fik Melding om, at 1ste Regiment var i Byen, hvad der vel ikke var rigtigt, men dog heller ikke blottet

for al Sandhed, da der var nogle Kompagnier der inde og desuden en Del Officerer, som vare komne til Byen med Orlov fra Regimentet eller i Ærinde. Jeg havde ikke Flensborgs topografiske Forhold i Hovedet og besad intet Kort, antog det derfor for muligt, at Regimentet kunde være kommet ind i Byen ad en anden Vej, end Chausseen. Saa fandt jeg det overhovedet tosset at ligge i Mørke, hvor man intet kunde se eller erfare, i Stedet for i Lys og Liv. Jeg marcherede derfor ind i Byen, hvor mit Mandskab opstilledes paa Torvet i det sydlige, men her fik jeg at vide, at Regimentet ikke var i Byen og ikke skulde være der, da dets Indkvartering her var opgiven. Det blev mig meddelt af Divisionen, saa officielt som muligt, at Regimentet skulde til Als, at det nu definitivt var blevet bestemt saaledes, og jeg anmodedes, da man ikke ønskede flere Tropper, end nødvendigt, i Byen, om at gaa ud af Byen i Nord til et Sted, hvor jeg kunde oppebie Regimentet.

Jeg havde selvfølgelig ikke andet at gjøre end at følge denne Anvisning, satte derfor mit Kompagni i Marche og som jeg var kommen i Bevægelse, kom Divisionsstabschefen ridende forbi mig og tilraabte mig: „Jeg kan hilse Dem fra Oberstlieutenant Beck; han gaar med en lige saa stor Styrke, som De.“ Vi gik nu gennem Flensborgs Hovedgade, og modtog navnlig i den lange nordligere Del fra Raadhuset af et Indtryk, som ikke glemmes. Den trofaste Bys Indvaanere vare alle paa Gaden foran deres Huse og dannede Espalier paa begge Sider af den med snavset, sammentraadt Sne bedækkede Vej, ad hvilken Hærens Afdelinger hele Dagen igjennem

havde bevæget sig mod Nord i ustandselig Følge. De havde om Formiddagen budt Soldaterne Læskedrikke, men vare nu udtømte. Derimod var deres Sympati ikke ophørt. De bøde os Farvel og „paa Gjensyn“.

Vi vare ude af Byen og slentrede nu, formerede til Rejsemarche, frem ad Chausseen, da jeg bag mig i Kolonnens Queue hørte Tummel og Raabet „Holdt“. Jeg standsede for at se, hvad det var. I samme Nu kastede de dødtrætte Soldater sig ned paa begge Sider af Vejen, som de strax gjorde, naar der undedes dem blot et Minuts Hvil, og frem i Midten triner en Mand, i hvem jeg, som han kommer nærmere, ser en ung Sømand. Han kom med Bud til mig og skulde melde, „at der laa Skib for 1ste Regiment“.

Det var en ny Vending. Jeg fik imidlertid ved at udsørge Manden Forestillingen om, at det maatte være rigtigt, og maatte i hvert Fald undersøge Sagen. Det eneste, jeg ikke vilde, var at passere Flensborg igjen, men da han erklærede at kunne føre os ad en Vej langs Stranden til Skibet, satte jeg Kommandoet i Marche ad denne og ilede i Forvejen med Sømanden.

Da jeg kom til Skibet, der var Dampskibet „Ouse“, fik jeg fuld Vished for, at det forholdt sig, som meldt. Skibet var blevet tilbage om Eftermiddagen, da de andre Skibe vare isede ud, og det var blevet holdt tilbage for 7de Brigades Skyld. 1ste Regiments Naturalforplejning, der var rekvireret af Oberstlieutenant Beck, laa desuden afladet ved Bolværket. Imidlertid havde jeg ingen Ordre, og jeg spurgte derfor Skibsføreren, om han havde en Ordonnans at overlade mig, og da han havde spurgt, til hvem

Ordomsansen skulde gaa, og jeg havde svaret „til Oberstlieutenant Beck,“ sagde han, at det traf sig saare heldigt, da han netop havde en Mand, der var kommen lige tilbage fra ham. Han kaldte nu paa en Sømand, som kom springende, og jeg foresagde denne en Melding, som han skulde bringe Beck fra mig og som endte med de Ord, at jeg vilde begynde Indskibningen, men manglede Ordre.

Denne Melding kom ikke til sin Bestemmelse. Den kom til et galt Sted, hvor den blev opfattet som en Melding fra Skibet, og var ikke fri for at gjøre Ulykker. Men senere kom vi i Forbindelse med Beck. Det viste sig imidlertid, at det ikke havde været Meningen, at andre end saarede og vitterligt ukampdygtige skulde med Skibet. Jeg spurgte den Gang Skibsføreren, om han atter kunde udlade Mandskabet, men han erklærede det for ugjortligt, og jeg fandt ogsaa, at jeg nu, da jeg ved Skæbnens Spil var kommen om Bord, ikke burde forlade Skibet, selv om jeg maaske kunde faa et Par hundrede Mand med mig. Der var nemlig en meget stor og kostbar Last om Bord, og man kunde aldrig vide, hvad der kunde hændes Skibet. Skibsføreren var ikke fri for at nære Betæneligheder, i det Skibet først skulde ud af Isen, og dets Skjæbne senere ikke var sikker, da Farten gennem Fjorden om Natten var vanskelig, og den søndre Bred muligvis besat af Preusserne. Jeg besluttede derfor at blive, og mit Forhold i den Henseende er da heller ikke blevet misbilliget af rette Vedkommende.

Selv var jeg imidlertid ikke fornøjet over denne uventede Afslutning paa en bevæget Dag. Jeg vilde hellere have marcheret, men imidlertid kan jeg ikke

nægte, at da jeg fik fat i et Kort og saa, hvilken Vejstrækning der var at tilbagelægge til Lands for at naa Als, trøstedes jeg en Del. Thi jeg tvivlede om, at jeg havde kunnet føre mine Folk, saa udmattede de vare, der hen uden store Tab.

Vi vare en stor Forsamling om Bord, da vi arbejdedes ud af Isen: Alle de saarede fra General Steinmann af og nedefter, den i Tal største Del af 1ste Regiment, over hvilken en ældre Kapitajn af Regimentet, der var kommen om Bord, førte Kommandoen, en Del af 11te Regiment og dertil en Mængde slesvigske Embedsmænd, som benyttede det sidste Dampskib, der afgik.

Sejladsen gik heldigt, og næste Formiddag land-sattes vi i Sønderborg, hvor vi indkvarteredes.

III.

Jylland.

Jeg springer nu en Maaned frem i Tiden; thi, hvad der hændtes i Slutningen af Februar, er ikke noget, jeg ved denne Lejlighed skal dvæle ved. Efter 8 Dages Ophold paa Als bleve vi overskibede til Faaborg, gik Fyn igjennem, indtil vi den 18de Februar fra Strib oversattes til Fredericia. Her mødtes vi af Efterretningen om den af Fjenden samme Dag iværksatte Besættelse af Kolding, der havde en betydelig Alarmering og Lundings Gjen-overtagelse af Kommandantskabsfunktionerne til Følge. Vi bleve dog kun to Nætter i Fredericia.

Den 20de marcherede vi til Vejle og traadte ind i Hegermann-Lindencrones Korps, med hvilket vi skulde gjenneemgaa Krigens andet Afsnit. Jeg skal heller ikke opholde mig ved den første Tid, vi tilbragte ved dette Korps. Den Tid erindres sikkert godt af de fleste Deltagende, dels paa Grund af de forholdsvis store Anstrængelser, den medførte i den haarde Vinter, men dels ogsaa paa Grund af de storslaaede, betagende Naturforhold, som omgave os, naar vi bivouakerede i Grejsdalen eller dens vinterklædte Omgivelser.

Jeg vil springe hen til den Tid, da 7de Kompagni fik en fast selvstændig Stilling ved Lille Grundet som Bevogter af Grejsdalen paa det Sted, hvor 11te og 1ste Regiments Stillinger stødte sammen i en Vinkel. Kompagniet havde en ganske speciel lokal Opgave, det havde kun at passe paa, at den i Grejsdalen løbende Aa ikke blev overskreden fra Vest i 11te Regiments Flanke. Langs Grejsdalen nord paa stode andre Dele af 1ste Regiment og Regimentets Hovedstyrke, medens Kompagniet selv havde Ophold paa Lille Grundet med en Underafdeling ad Gangen paa en Gaard vest for Aaen, som hed Sophiesminde.

Regimentet havde den Gang faaet en Del af sine Tab fra Sankelmark erstattede. I Steden for det mistede Mandskab havde vi faaet slesvigske Folk, ældre Folk fra det allersydligste, f. Ex. fra Husum og Ejderstedt. Mange af dem kunde slet ikke Dansk. Det var en mindre heldig Foranstaltning af Ministeriet at blande saa uensartede Elementer sammen i 1ste Regiment; thi disse Folk dannede ved deres Alder, Sprog og Maade at se alt paa en

Modsætning til de unge Kjøbenhavnerne, der udgjorde Regimentets Masse. Denne Blanding fik ogsaa ved nogle Kompagnier uheldige og alvorlige Følger i Begyndelsen; men senere, da Sydslesvigerne først vare blevne hjemmevante i Regimentet, og Kjøbenhavnerne og de havde lært hverandre at kjende, blev Forholdet et godt. Ved 7de Kompagni hvor Slesvigerne udgjorde en Tredjedel af Styrken, viste de sig som fortræffelige Kammerater, hvem vi mindes med Glæde. Og de vare altid med, vilde aldrig staa tilbage. Der var ikke det Kompagni, hvor der var saa megen Lejlighed til at svinge, som ved vort, thi vi kom for det meste ud paa egen Haand, som senere vil blive vist; men de vare fuldt ud paalidelige ved alle Lejligheder.

Opholdet paa Lille Grundet var ingenlunde behageligt. Mandskabet var anbragt i en stor Lade lige over for Hovedbygningen, og jeg med Officererne boede i nogle Gjæsteværelser i Hovedbygningens øverste Etage. Jeg var ikke vant til at være saaledes skilt fra Kompagniet, holdt mest af at opholde mig midt i det. Derhos var der Rivninger mellem Værten og Folkene, som han havde behandlet lidt for overlegent, men hvorved han kom til kort. Han var ude af sig selv paa Grund af nogle Vittigheder, som han havde været Æmnet for, men som vare baade morsomme og slaaende. Der var fra den Tid Krig mellem ham og Indkvarteringen, hvad der ikke gjorde Livet behageligt. Derhos var vor Tjeneste for lokal, for lidet bevægelig. Den daglige Afløsning af Posterne og af Styrken ved Sophiesminde og en Gang imellem nogle Bevægelser nede i

Grejsdalen dannede en meget ensformet og begrænset Krigstjeneste.

Men den 8de Marts, den Dag Vejlestillingen angrebes, bleve vi udrevne af denne Tilværelse. Jeg sad i mit Værelse, da Værten traadte ind til mig, og med mere Bevægelse og Liv, end han plejede at lægge for Dagen i sine forresten behagelige og forstandige Samtaler med mig, udraabte: „Nu komme de! Det er ganske rigtigt, det. De har nu forholdt sig rolige i Kolding saa længe, til Evropa har vænnet sig til at se dem paa jysk Grund. Nu da det er opnaaet, rykke de videre. Nu faa vi dem her, og de faa dem højt op i Jylland. Det er ikke andet, end man kunde vente.“ Da jeg saa ud af Vinduet, var der alt Bevægelse i Laden og i Gaarden. Soldaterne vare ved at stille. Alarmsignaler hørtes i det fjærne. Jeg skyndte mig at komme i Tøjet, sagde Farvel til Værten og ilede ned.

Efter at en Kanonbedækning, som vi i Tilfælde af Angreb skulde yde til det Batteri, som snart efter aabnede Ilden mod Fjenden syd for Vejle, var dirigeret til sin Bestemmelse, ilede vi til vor Post, det vil sige, ned af de stejle Skrænter, som vest for Lille Grundet fører til Grejsdalen. Det første, jeg ser, er, at den Bro, som førte over den stærkt opsvulmede, baade brede og dybe, Aa over til den anden Bred, hvor en betydelig Styrke, i dette Øjeblik næsten Halvdelen af Kompagniet, befandt sig, var afkastet, saa jeg ikke kunde faa Bud over, og, hvad værre endnu, hin Styrke ikke kunde komme over til os.

Det var uforstaaeligt og højst paafaldende. I Rækkerne hørte jeg nogle raabe paa, at det var Forræderi, hvilket Ord man ved slige Lejligheder altid har

paa Læben. Det forholdt sig hermed, som jeg senere erfarede, saaledes, at Oberstlieutenant Beck, saa snart han havde faaet Bud om Fjendens Fremrykning mod Stillingen, i Steden for at sende denne Meddelelse til de fjærnere Kompagnier, havde sendt en Officer ud med Mandskab for at afbryde alle Broerne over Grejs Aa, saa den blev impassabel, og denne Officer havde gjort det ogsaa nede ved Lille Grundet. Der maatte nu allerførst tages fat paa Brobygning, paa den Opgave, at danne en ny Overgang, saa godt som muligt, og Arbejdet var sandelig ikke let; det var baade vanskeligt at samle Materiale og faa det anbragt. Det tog vist flere Timer, inden vi kom til Ende med Arbejdet, der til sidst fuldførtes under fjendtlig Ild.

Imidlertid var Kampen i Stillingens Front begyndt, den vi kunde høre, men ikke se, fordi vort Syn mod Vest var begrænset af de stejle Skrænter, der førte op til Lille Grundet. Men den voxede og voxede, og til sidst fik vi vor lille Part af den. Nede ved Vejle marcherede nemlig en østerrigsk Jægerbataillon over Stokbro og Gjedebro ud af Vardevejen, vendte sig dernæst op imod 7de Kompagnis Postering vest for Aaen, der indtog den for samme i Angrebstilfælde bestemte Stilling paa nogle Højder, hvor fra Retraiten gik over den Bro, der var under Bygning. Derefter formerede Østerrigerne en Fægtningslinie med Front imod Øst, altsaa i Flanken paa 11te Regiment, men uden for Grejs Aa og uden for den Del af 7de Kompagni, som havde Front imod dem paa den anden Side af Aaen. Med disse Østerrigere vexlede vi Skud, ogsaa fra den østre Side af Aaen, men det var paa lang Afstand. Der

var kun et Sted nærmere ved Vejle, hvor de for Alvor forsøgte at komme over Aaen, men det mislykkedes for dem, efter at en 5 à 6 allerede vare komne midt ud i Vandet. Ellers holdt de sig i Frastrand paa den vestre Side, medens vi, efter at all vore vare komne over paa den østre Bred, stode i spredt Stilling langs denne, bag Træer, Buskadser, ogsaa med sluttede Troups paa sine Steder.

Henad Aften døde Kampen hen hos os, og hørte pludselig op i Fronten. Vi antog, at Østerrigernes Angreb var slaaet tilbage, og at 11te Regiment havde hævdet sin Position. For at overbevise mig om, at det var rigtigt, gik jeg op ad Skraaningen og kastede et Blik ud over Terrainet, og jeg blev fuldstændig beroliget, da jeg saa en Trop Infanterister staa paa en Højde i en 3 à 400 Alens Afstand med Geværet ved Foden og stirrende helt fredeligt ud over Vejle. Det var, som jeg senere erfarede, Folk fra et af de to Kompagnier, som Beck havde sendt fra 1ste Regiments Hovedstyrke til 11te Regiments højre Fløj for at støtte denne.

Da jeg var kommen ned igjen, overraskedes jeg imidlertid ved at høre nogle Kanonskud, som fra Juulsbjærg. Hvem var der? Og hvad betød det? Jeg maatte op igjen — og virkelig: Der blev skudt fra Juulsbjærg mod den Stilling, 11te Regiment havde haft inde. Jeg blev nu mistænkelig, sendte nogle Spejdere ud og se: Fjenden var paa Lille Grundet. 11te Regiments Stilling var forlængst forladt af det. Vi havde i den Stilling, vi indtog ved Aaen, Fjenden baade foran os og bag ved; men Østerrigerne paa Lille Grundet vare saa trætte, at de kastede sig ned strax, da de havde naaet dette

Punkt, og heller ikke anede, at der var et Kompagni neden for den Brink, som de slet ikke vare gaaede hen til. Den Trop af 1ste Regiment, som havde vildledet mig, bestod af Slesvigere, som med Forsæt havde unddraget sig Retraiten for at lade sig fange af Østerrigerne.

Jeg samlede nu Kompagniet til højre Fløj og førte det stille bort ad Skraaningen mod Nord hen til den øvrige Del af 1ste Regiment.

Da jeg kom til Store Grundet saa jeg Beck holde til Hest med sin Stab inde i Gaarden uden at vide, hvad der var foregaaet. Han blev meget overrasket ved at se mig, red hen til mig og spurgte temmelig opfarende, hvad det betød. Da jeg forklarede ham Sammenhængen, vilde han ikke tro det, mente, jeg bedrog mig, og bød mig gaa ud igjen til min Stilling. Jeg svarede ham, det var en Umulighed, der ud kunde jeg ikke komme, før jeg i alt Fald først var Herre over Lille Grundet; men jeg kunde, hvis han ønskede det, gaa frem imod dette Punkt, saa vilde det snart vise sig, hvem der havde Ret. Derved blev det. Han indvendte ikke noget derimod, og jeg vendte om, formerede Kompagniet til Fægtning og gik frem mod Lille Grundet.

Jeg har tidt tænkt paa, at det vilde have været morsomt, hvis dette Angreb var blevet udført, thi det var allerede begyndt at mørknes, og Østerrigerne anede intet. Det er slet ikke umuligt, at de vare blevne overrumplede, da vi kjendte hver en Plet af Lille Grundets Omgivelser, i hvilke de ikke vare orienterede. Men som vi vare komne Skoven i hvilken Gaarden ligger, temmelig nær, rykkende frem i spredt Orden med to sluttede Afdelinger bag ved,

kom Oberstlieutenanten pludselig i stærk Trav, og svingende om venstre Fløjreserve, hen til mig, der gik midt imellem Kjæden og de sluttede Delinger, og sagde: „De har Ret. 11te Regiment er borte. Dette kan ikke gaa. Se at komme tilbage, saa hurtigt og saa godt de kan.“ Jeg standsede nu og vendte om. Ved Store Grundet beholdt Oberstlieutenanten Kompagniet, indtil han havde expederet de nødvendige Ordre til de nordligere Poster. Dernæst bød han mig at gaa ad den nærmeste Vej over til Chausseen ved Horsens, i det han tilføjede, at han vilde følge med Kompagniet. Jeg tog nu en Vejviser; thi det var blevet rent mørkt, og ad Biveje over Lysholt Marker naaede jeg over til Brigadokolonnen og svingede med Kompagniet ind paa Chausseen foran Têten, hvor Max Müller holdt, omgivet af højere Officerer. Her hørte jeg Müller sige til Beck, at han ikke havde villet gjøre mere ud af Fægtingen, end der var sket, da vi havde lang Vej at gaa. Han havde haft Ordre fra Hegermann Lindencrone til at holde Stillingen til henimod Aften, og det var udført.

Hvorfor var en slig Ordre given? Det vide vi nu. Det var, for at Rytteriet kunde vinde et Forspring; det var alt tidligt sat i Retraite paa forskjellige Veje. Men hvorfor var Rytteriet sendt bort? Vi dannede jo dog en Rytterdivision, der var angreben af en fjendtlig Styrke, hvori der kun var et eneste Rytterregiment.

Dette var et Spørgsmaal, som vi selvfølgelig ikke gjorde os selv denne Aften, da vi hverken vidste, hvor Rytteriet var, eller kunde overse noget, men som i de følgende Dage paanødte os adskillige Betragtninger.

Vort ypperlige, kamplystne Rytteri gik nemlig, saa at sige, helt ud af Aktionen. Det tog sig i den følgende Tid ud, som om Rytteriet var en Masse, der skulde konvojeres, og som om Fodfolkets Opgave udelukkende var den, at beskytte denne Konvojens Gjenstand mod at komme i Berøring med Fjenden.

Jeg er vis paa, at det ikke blot var i Fodfolket, men ogsaa i Rytteriet, at der var megen Forundring over den Rolle, der tildeltes Divisionens Hovedvaaben. Imidlertid vil jeg her, saa meget som muligt, undgaa at komme ind paa Kritik. Jeg har blot villet sige dette en Gang for alle.

Fra Juulsbjerg foretog vi om Natten Marchen til Horsens. I Begyndelsen dannede 7de Kompagni Arrièregarden, fordi vi vare bagest; senere afløstes vi af andre. Det var et udmærket Vintervejr, og Marchen gik rask og i Trit paa den haarde Vej. Kl. 3 til 4 om Morgenen naaede vi Horsens, hvor der paa Hovedgaden var et Mylr af tilsagte og mødte Ægtvogne, mellem hvilke Divisionens Souschef til Hest fór ordnende om. Det var for første Regiment, at disse Vogne vare samlede. 7de Kompagni fik Ordre til at stige op og kjøre til Hverring, et Par Mil ud i Vest, for at melde sig til Tjeneste ved Rytteriet der, hvor 6te Kompagni alt var.

Det var en bidende kold Frost i den tidlige Morgen. Da vi, gjennemisnede af Vinden, naaede vort Bestemmelsessted, bleve vi sendte til Honum, nord for Rask Mølle, beliggende ved den Vej, der fra Lindved (paa Viborgchausseen) gaar imod Nord-ost til Skanderborgafsnittet og som var en af dem, Rytteriets Hovedkolonner benyttede.

Her stod alt 6te Kompagni paa Vagt for at sikre Rytteriets Kantonnement. 7de Kompagni kom til at danne Piket ved et lille Hus. Hele Dagen og den paafølgende Nat stode vi her i et forrygende Vejr; thi der rejste sig en Snestorm, der navnlig henimod Natten antog en, usædvanlig barsk Karakter. I det lille Hus var skiftevis saa mange klinede op ad hinanden paa Gulv, Borde og Bænke, som Pladsen nogenlunde kunde tillade. Til Fjenden saa vi intet; men der var dog Uro i Lejren om Natten, og en stor Ildebrand i Terrainet foran os i Syd gav Anledning til mange Gisninger i krigersk Retning. Maaske var det paa Grund af den nævnte Uro, at vi alt Kl. 2 om Natten fik Ordre til at bryde op. 7de Kompagni med en Deling af 6te skulde følge General Honnens's Kavaleribrigade paa Vogne, der vare rekvi- rerede til os. Turen gik nord paa i en 10—12 Timer en suite. Vi passerede op paa Dagen Fuldbro ved Mos Sø og fortsatte Turen til Alken, hvor vi efter Ankomsten om Eftermiddagen bleve indkvarterede i nogle Gaarde; men vi havde ikke været der mere end et Par Timer, da 7de Kompagni fik Befaling til at afgaa fra Rytteriet og begive sig til Skanderborg Ladegaard „for af Infanteri-Brigaden at faa Ordre om den videre Marche“. Vi bestege altsaa Vognene igjen og kørte til Skanderborg Ladegaard, beliggende ved den nordlige Ende af Skanderborg Sø. Der tilbragte vi Begyndelsen af den tredje Nat efter Vejleaffæren paa Vognene, medens vi ventede paa Tilbagekomsten af den Ordonnans, som jeg havde sendt til Oberst Max Müller paa Leegaard for at faa Ordre. Jeg benyttede Lejligheden til at orientere mig lidt, men kunde kun faa tarvelige og højst over-

fladiske Oplysninger af et Par Poster, jeg traf. 11te Regiments ene Bataillon var indkvarteret her ved Ladegaarden, men den laa i dyb Søvn, saa det hele var som uddødt. Jeg kunde dog forstaa, at Brigaden stod i Skanderborgstillingen, at 11te Regiments 2den Bataillon var i Skanderborg, hvoraf jeg sluttede, at Stillingen mellem Skanderborg og Mos Sø ved Nybro og Fuldbro ogsaa var besat, uden at jeg fik at høre, at 1ste Regiment laa her med Hovedstyrken i Landsbyen Vrold. Min Opmærksomhed var ogsaa mest henvendt paa Egnen mod Øst hen imod Fruering og Stilling, hvor jeg fik Følelse af, at der var Tropper. Da Ordonnansen kom tilbage, bragte han mig den Besked, at Kompagniet skulde til Foerlev, der ligger Nord for Illerup Aa. Jeg begav mig altsaa der hen med Kompagniet, som ankom der til Kl. 4 Morgen. Jeg traf ingen andre der og kunde ikke forstaa, hvad jeg skulde der, maaske danne en Optagelsestrop for Brigaden i Skanderborg Stillingen. Imidlertid slog jeg mig foreløbig til Taals i en fortræffelig stor Udflyttergaard, hvor jeg indkvarterede hele Kompagniet samlet, og hvor vi tilbragte en overordentlig behagelig Morgen. Om Formiddagen begav jeg mig alene syd paa for at søge Instrux og Forholdsregler og opnaaede det Udbytte, at jeg fik Befaling til at kjøre med Kompagniet til Skanderborg, dér demittere Vognene og marchere til Regimentet i Vrold.

Dette udførtes om Eftermiddagen. Fra Skanderborg marcherede vi atter som Fodfolkskompagni mod Syd ad Chausseen, der gaar til Nybro, men drejede, inden vi kom til sidstnævnte Sted, af til Vrold, hvor hele Regimentet laa.

Netop, som vi kom der, var der Alarmering. Der havde foran Nybro, som var besat af et Kompagni af 11te Regiment, været et Sammenstød med østerrigsk Rytteri. Fjenden var altsaa kommen Stillingen nær, og derfor var det hele kaldt under Vaaben.

Vi stode her nogle Timer i Regn og Sne, saa vi bleve dyngvaade.

Da Alarmen var hævet, skyndte Regimentet sig atter ind i Landsbyens Gaarde, hvor de forskellige Kompagnier havde haft deres Ophold før; men mit Kompagni var lige kommet, og jeg maatte altsaa udbede mig et Kvarter. „Kvarter,“ svarede Beck, „umuligt! Aldeles ugjærligt! Mandskabet er stuvet saaledes sammen, at det knap kan røre sig. Jeg kan ikke berøve noget af Kompagnierne den Plads, de have faaet, og som alt er utilstrækkelig.“ „Ja, men 7de Kompagni kan ikke staa uden for i Regn, naar de andre ere i Ly. Det er fjerde Nat siden Vejlekampen, at det har været under Gevær uden Søvn, og det har ingen anden Hvile haft om Dagen, end den, det har kunnet nyde paa Vogne eller under Tjeneste.“ „Jeg véd ikke andet,“ sagde til sidst Beck, „end, at De gaar til Skanderborg. I en saadan By maa der altid kunne skaffes Plads. Jeg skal skrive til Stricker (Kommandøren for 11te Regiment), at han vil gøre sig 1ste Regiment forbunden, hvis han giver Dem Kvarter for Natten. Han vil gjøre det af kammeratlige Hensyn. Saa kan De hvile Dem rigtig ud og møde med Deres forfriskede Kompagni igjen her i Morgen tidlig.“ Det var ganske lokkende det, for en Nat at komme i rigtigt Kvarter i en By. Jeg modtog derfor Tilbudet, og kort efter var jeg igjen,

efter at Mørket var indtraadt, paa Marche til Skanderborg, efter at en Ordonnans var gaaet forud med Brevet til 11te Regiment.

Jeg erindrer, hvor træt Kompagniet var, da det stod opstillet i Hovedgaden i Skanderborg, og hvor liden Taalmodighed det besad, da jeg holdt det temmelig længe samlet, inden det fik Lov til at gaa i Kvarter. Men jeg havde adskilligt at ordne, inden jeg gav det ud af min Haand paa et fremmed Sted, og lod desuden Naturalforplejning uddele. Vi havde i de sidste Dage ikke set noget til saadant, men nu havde jeg hævet en rigelig Portion ved Regimentet.

Den allerstørste Del af Kompagniet skulde indkvarteres i en Gaard i den sydligste Del af Byen, som benyttedes af Forpostkompagniet, det Kompagni, som bevogtede Nybro med en Del af sin Styrke, og som kommanderedes af Kapitajn Berregaard. Kapitajn Stricker, Føreren af 11te Regiment, sagde, at han med sin bedste Vilje ikke kunde anbringe Kompagniet anderledes. Hele Byen var nemlig belagt, og 11te Regiments Folk laa nu i dyb Søvn, saa han ikke kunde bringe Forstyrrelse i Indkvarteringen; men han var vis paa, vi vilde kunne blive tilfredse. Den nævnte Gaard benyttedes kun af Kapitajn Berregaard til Ophold for den Del af hans Kompagni, som ikke var uden for Byen, og denne Del af hans Kompagni var ogsaa paa Vagt, saa den kun benyttede Gaarden til Ly. Han var derfor overbevist om, at det meste af et Kompagni godt kunde finde Soveplads i Bygningen uden at genere Forpostkompagniet. Meningen var god nok. Men de faktiske Forhold vare anderledes, end han havde tænkt sig. Da en Tredjedel af den Styrke, som skulde anbringes i

Gaarden, var kommen ind, var hver Vraa, endog Spisekammer og Køkken, fuld af Soldater, der stode sammenklinede i fuld Oppakning Side ved Side; medens Resten stod uden for. Det var uimodstaaelig komisk at se, hvorledes det drømte Eldorado, som vi havde marcheret en halv Mil for at naa, gestaltede sig i Virkeligheden, og det smittede Mandskabet, saa træt det end var. 1ste Regiment tager alt med Humør. Det er det opmuntrende ved Livet blandt de Folk. Men de ere sig ogsaa bevidste, at kan ingen anden hjælpe dem, saa kunne de selv. Her gjaldt det nu om at komme i Ly, ligegyldig hvor eller hvorledes, blot hurtigt. Det lykkedes da ogsaa i en Ruf. Nogle krøbe ind ad Vinduer og Døre i Nabohuse, andre fandt Lofter og Skure, som de toge i Besiddelse. Saa mange, som der kunde være i det anviste Hus, lagde sig, Side om Side, paa Gulvet.

Da det hele var blevet stille, gik jeg ind til Kapitajn Berregaard, der opholdt sig i en Stue til Gaden med Dør ned til Porten. Jeg fandt ham syg, hvad han i flere Dage havde været, og rimeligvis som en Følge deraf paa en febrilsk Maade optagen af den Situation, hvori Brigaden var stedt i den nuværende Stilling. „Vi ere omgaaede paa alle Sider,“ vare de første Ord, han rettede til mig efter først paa en elskværdig Maade at have modtaget mig, „Tilstanden er fortvivlet, vi ville alle blive tagne i Nattens Løb“. Da jeg gjorde nogle Bemærkninger herimod, grændede paa, at jeg i de tre Dage, jeg havde turet om, ikke havde set det mindste Spor til noget fjendligt, forsikrede han, at hvad han sagde, var rigtigt, at Fjenden om Eftermiddagen havde været i Havreballegaard, at hans Kompagni hele

Aftenen havde været i Berøring med Østerrigerne, og at disse nu omgave Stillingen ogsaa til andre Sider. Komme de ikke i Nat, saa komme de i Morgen tidlig før Daggry, men omringede ere vi, vi ville alle blive tagne.“

Jeg anfører dette, fordi det var i denne Nat, at den ulykkelige Kapitajn satte sin Stilling og sin Fremtid overstyr ved, ledet af en falsk Alarm, at trække Posterne syd for Byen tilbage.

Hvad han sagde om Situationen var, som vi nu vide, fuldkommen rigtigt. Østerrigerne havde i Virkeligheden omringet os, og vare vi ikke marcherede bort i Nattens Løb, er det meget muligt, at hans Profeti vilde være gaaet i Opfyldelse.

Hans Fejl var kun den, at han lod sig for meget beherske af denne Situation; men herfor maa uden Tvivl hans sygelige Tilstand alene bære Skylden. Han burde, som han sagde mig, egentlig have meldt sig fra Tjeneste; men han havde villet holde ud. Ved de forløbne 3 Dages Anstrængelser uden tilstrækkelig Søvn og Hvile var hans Tilstand forværret.

Da vi havde talt lidt om det Æmne, der interesserede ham saa stærkt, bød han mig sin Sofa at hvile paa. Jeg vilde selvfølgelig ikke berøve ham den, men han tvang mig dertil. „Jeg faar dog ingen Ro,“ svarede han, „jeg er paa Vagt, jeg spænder ikke min Sabel af mig. Jeg kan lige saa godt ligge her.“ Og saa satte han et Par Stole sammen og bredte noget over det. „Se her hviler jeg brillant,“ sagde han, da han havde strakt sig paa det improviserede Leje. „Læg Dem nu paa Sofaen, De trænger til Hvile.“ Jeg føjede ham da, og da vi begge vare

komne til Ro, talte han endnu om Situationen og om Katastrofen, der ventede os, indtil jeg faldt i Søvn.

Mere end et Kvarter havde jeg næppe sovet, før jeg vækkedes af Støj og Sabelklirren i Stuen. En Dragon stod inden for Døren med Melding. Kapitajnen sprang op fra sit Leje og slængte Kappen om sig. Paa mit Spørgsmaal om, hvad der var paa Færde, svarede han: „Nu ere de der, Østerrigerne.“

Selvfølgelig sprang jeg ogsaa op. Jeg hørte, at der blæstes Alarm paa Gaden. Da jeg kom ud i det frie, var der almindelig Tummel. Soldater strømmede ud af Døre og Porte, i det de under Løbet hjalp hverandre med at bringe Udrustningen i Orden, og en højere Officer sprængte ned ad Gaden, raabende med høj Røst: „Sluk Lygterne.“ Og det skete, som han bød: Byen hylledes i Mørke.

Da mit Kompagni var under Samling foran den tidnævnte Gaard i Byens Sydkant, kom 11te Regiments Kommandør til mig og sagde: „Da De nu er her, tager jeg Kommando over Dem. Jeg gaar ud af Byen og opstiller mig nord for. Det uheldigste af alt er at være inde i en By under Forhold, som disse. Vil De følge som Bagdækning?“

Imedens vi staa her, kommer Forpostkompagniet marcherende i rask Marche forbi os mod Nord med Kapitajnen i Spidsen. Vi maatte altsaa forudsætte, at Østerrigerne var lige efter. Jeg lod Kompagniet svinge ud i Sektioner med Front mod Syd og oppebiede i den Formation det Øjeblik, jeg kunde følge Regimentet.

Medens jeg staar her foran Kompagniet med en af Lieutenanterne og stirrer frem ad Chausseen, der er indhyllet i Mørke, saa man kun kunde slutte sig til, hvor den var, ved i Tankerne at forlænge Grøfterne paa begge Sider, høres der pludselig løbende Skridt, som komme os i Møde fra Chausseens Midte. De viste sig at hidhøre fra en Underkorporal, som jeg ved Bortmarchen fra Vrold havde efterladt i Stabskvarteret for at give Oberstlieutenant Beck et Middel til uopholdelig at sætte sig i Forbindelse med mig, naar der forefaldt noget. Han kom løbende forpustet og betaget og fremstammede: „Hr. Lieutenant. Jeg er bleven overfalden af Østerrigerne. De have taget min Vogn, som jeg var kjørende paa, mine Vaaben og min Tornyster: men jeg sled mig løs og har reddet dette.“ Det var et Brev fra Regimentet, en Ordre, som han rakte mig. Det var umuligt at tro andet, end at det forholdt sig rigtigt, som han sagde. Det var en af de sikreste Underkorporaler, som Kompagniet besad; men han havde været et Offer for Paniken, som saa mange. 11te Regiments Folk havde antaget danske Ryttere for fjendtlige. Disse vare derefter redne ind paa Fodfolket for at give sig tilkjende, men vare blevne modtagne med Ild, hvorefter Fodfolket var flygtet. I denne Hurlumhej var Underkorporalen kjørt ind, og i Mørket havde han troet, at det var Østerrigere, han overlod sin Vogn og sine Vaaben til.

Brevet, jeg modtog, indeholdt den Ordre, at jeg skulde støde til Regimentet ved Vrold. Jeg underrettede Stricker om den, men han vilde ikke lade mig gaa i dette Øjeblik, hvad der var ganske naturligt.

Vi droge altsaa ud af Skanderborg, 7de Kompagni i passende Afstand bag 11te Regiment. Da vi vare komne et Stykke ud, kom Stricker ridende tilbage og sagde, at det hele var blind Alarm. Han havde haft Bud fra Brigaden, og nu bad han mig om at rykke ind i Byen igjen. Jeg erindrede ham da om Ordren fra 1ste Regiment og fik Lov til at følge den. Jeg drejede ind ad en Bivej i den nordre Del af Byen for ved Hjælp af en Vejviser, jeg havde fundet, at skyde en Gjenvej til 1ste Regiments Kantonement. Derved kom vi ind paa en forfærdelig Vej, hvis tynde Isdække gik i Stykker for Fodens Tryk, saa vi bogstavelig vandrede i Vand; men efter en Times Marche skimtede jeg Bygninger og i Nærheden af dem opstillede Tropper. Vi vare i Vrold. Jeg lod Kompagniet gjøre Holdt og hvile, og gik ind for at finde Beck. Jeg traf ham først helt nede ved Chausseen, hvor han holdt og spejdede efter 7de Kompagni, som han ventede fra Chausseen. Han blev meget glad, da jeg meldte ham, hvor Kompagniet stod. „Jeg ventede kun paa Dem,“ sagde han, Regimentet skal trække sig ud af denne Stilling. Nu kunne vi gaa.“ 7de Kompagni gik nu den samme vaade Vej, ad hvilken det var kommet, tilbage, men denne Gang fulgt af det øvrige Regiment, og vest for Skandrup Kirke gik det ind paa Viborg Chausseen, hvor paa den Tid baade 11te Regiment og Brigadens øvrige Styrke var i Marche. Der var efterladt Skinbesætninger ved Fuldbro og Nybro, som skulde søge bort paa Vogne, der i det Øjemed holdtes beredte, naar det fjendtlige Angreb kom. Dette Angreb, som foretoges den 12te, blev derved et Slag i Luften for Fjenden. Da det skete, mar-

cherede Brigaden en Mils Vej nordligere paa den nævnte Chaussé.

Det var en udmærket Marche, formelig velgjørende for 7de Kompagni; thi vi havde saa længe flakket om paa Vogne uden rigtig Mening, at det var oplivende, ja næsten en ren Fornøjelse nu at marchere i Geled med andre og udfylde en saadan Plads i et større hele, som det var vor Bestemmelse at gjøre. Det var ogsaa en Glæde at marchere under Max Müllers umiddelbare Kommando. Der var ingen af vore Førere i 1864, der forstode at føre Tropper, som han. Man følte hans Allestedsnærværelse overalt, om man end ikke saa ham. Kom man til Steder, hvor Vejen delte sig, holdt der Dragoner, som spærrede de gale og viste de rette Veje. Holdt vi Hvil undervejs, var det altid paa Steder, hvor der var Vand, og hvor en Marketendervogn i Forvejen var anbragt. Og naar vi saa laa der, saa vi andre Afdelinger, tilfredse og tillidsfulde, marchere os forbi til de for dem bestemte Holdepunkter. Man mærkede, at en ordnende Haand havde arrangeret alt paa bedste Maade, og at der vaagedes over, at alt gik efter en Snor.

Ved Rugaard drejede vi mod Nord, gik over Knud Bro og indtog her, efter at det forlængst var blevet lys Dag, den Stilling, der er døbt Bivuaken ved Tulstrup. Et Par høje Banker, der laa nord for den Aa, der forbinder Knud- og Ravn Sø, nær hen imod Tulstrup, skjulte for alle, der vare sydligere, hvad der foregik bag dem. Bag disse Højder opstilledes Brigaden i sluttet Orden, forrest Fodfolket, Kolonne ved Kolonne, dog med store Mellemlum mellem de forskjellige Grupper, bag ved Rytteri,

Artilleri og Train. Da der indtraadte Hvil, holdt Poster Udkig paa Højderne. Brigadestaben var med de højere Officerer i Tulstrup Kro, der laa som et ensomt Hus i nogen Afstand mod Vest. Paa den store Plads bag Geværækkerne udfoldede sig i broget Mylr en kampfærdig bivuakerende Troppestyrikes hele Liv.

Det gjaldt om at iagttage, hvad Fjenden foretog sig efter Ankomsten til Skanderborg. Hegermann-Lindencrone havde besluttet Tilbageetoget til Mors og befalet, at det skulde ske ved en pludselig Forsvinden af Tropperne i Midtjylland. Denne Forsvinden skulde ske derved, at alle Afdelingerne gik bort i forskjellige Retninger, saa der ikke efterlodes noget Spor om, hvilken Retning Tilbageetoget i Virkeligheden skulde udføres i, men at de forskjellige Afdelinger, som gik bort, nogle i Nordost, andre i Nordvest, havde hemmelige Ordre til at samles i Skive, hvorfra Overfarten til Mors skulde ske. Denne Forsvindingsscene vilde Max Müller for sin Brigades Vedkommende sætte i Værk her fra Tulstrup; men først maatte han være vis paa, at Fjenden ikke forfulgte.

I den Henseende viste det sig, at der ikke var noget at frygte. Vi vare allerede borte for Østerrigerne. Max Müller havde ikke omtalt for et eneste Menneske, selv af hans Undergivne, hvad Vej han vilde føre Brigaden. Skanderborgerne kunde ikke give Østerrigerne den Oplysning, der affordredes dem, og som en eller anden ellers kunde komme til at røbe. Østerrigerne iværksatte derfor Forfølgningen ad Aarhus til, i hvilken By de rykkede ind Dagen efter. Ad Viborgvejen sendte de kun en Sidekolonne, der

ikke kom længere end til Dover, en halv Mils Vej syd for Bivuaken ved Tulstrup.

Vi havde det fuldkommen stille og roligt paa vor Lejrplads, men for mit Vedkommende ængstedes jeg ved et begyndende Ildebefindende, der ytrede sig ved Hovedpine og Feber. Jeg tænkte, at det maaske kom af, at jeg nu i 4 Dage hverken havde været af Klæderne eller gjort Toilette, og lod derfor i Smug min Oppasser gaa over i en Gaard, der laa temmelig langt borte i Øst, faa et Værelse opvarmet og nogle Kar med Vand anbragte deri. Jeg vilde tage mig et Bad og imedens lade mine Klæder rengjøre. Det forfriskede selvfølgelig, men kun for en kort Tid. Da jeg kom tilbage, blev jeg daarligere end før og frygtede alvorlig for, at jeg skulde blive syg. Jeg vilde maaske ogsaa være bleven det, hvis der ikke hændte noget, som gjorde mig det rent umuligt, længere at tænke paa mig selv.

Som vi laa en Del Officerer i en Klynge, jeg lidt tilbageholden og utilpas, kommer Adjutanten forbi med Parolen, som han skal hen at diktere de forsamlede Oversergenter, og i det han passerer, ytrer han til mig: „De lykkelige Menneske; hvem der nu var i Deres Sted.“ Jeg rejste mig, for at faa at vide, hvad der stod i Parolen om mig, og han svarede: „De skal over paa Østkysten og være selvstændig.“ Da jeg ved et flygtigt Blik havde overbevist mig om, at der virkelig stod saadant noget i Parolen, som skulde dikteres, fandt jeg det rigtigst at gaa til Beck for at faa ordentlig Besked om min Opgave, og jeg begav mig derfor over til Tulstrup Kro, hvor jeg traf ham og Max Müller sammen i Kroens Stadsstue. Der hørte jeg, at alle Afdelingerne

skulde spredes, men at jeg skulde blive tilbage og dernæst, naar det øvrige var vel borte, gaa til det østlige Jylland, opsøge noget Rytteri der under Ritmester Castenschiold og i Forening med ham danne et selvstændigt opererende Korps. Jeg spurgte, om jeg maatte rekvirere Vogne, og erholdt det Svar, at naar jeg var kommen øst for Laasby, kunde jeg gjøre, hvad jeg vilde. Jeg forhørte mig dernæst, om der ikke var Mulighed for, at jeg kunde faa et Kort, thi jeg var nu paa ny i samme Tilfælde, som før, at jeg ganske manglede Kort over det nordligere Jylland, men da Beck hertil havde svaret: „En Partigænger, som mangler Kort, omringer en Herregaard og tvinger Ejeren til at udlevere alle de Kort, han har,“ indsaa jeg nok, at det var bedre ikke at spørge mere. Jeg takkede da blot for Kommandoen og fjærnedede mig efter at have vexlet Hilsen ogsaa med Max.

Lige fra Beck gik jeg nu over til Trainet for at rede Kompagniets Vogne ud fra det øvrige. Det lykkedes mig at faa fat i min Bagagekarre, men Krudtkarren og det andet var alt paa Vej til Mors tillige med Kompagniets Vaabenmester, saa jeg senere fra Østjylland maatte sende Bud efter, hvad der hørte Kompagniet til.

Derefter gjorde jeg et Forsøg paa at skaffe mig et Kort paa egen Haand. Jeg vidste, der var en Lieutenant i Regimentet, som havde et Kort over Randers Egnen. Jeg bød ham 50 Rdlr. for det, men kom her til kort. „Jeg handler ikke med Kort,“ svarede han, „hvis jeg vilde afstaa det, vilde jeg forære Dem det; men jeg vil nu beholde det.“

Jeg laa ved mit Kompagni, da der begyndte at vise sig Bevægelse i Lejren. Opbruddets Time var kommen, og vi havde den Fornøjelse i Ro at kunne se de andres Bortmarche. Først pusledes der ved en Bataillon af 11te Regiment, hvor Mandskabet rejste sig og rettede paa sit Tøj som for at træde an, saa lettede nogle Kompagnier af 1ste Regiment sig og toge Tornystre paa. Lidt efter lidt pakkede man sammen overalt, og i det fjærne saas en Eskadron alt holde med Rytterne højt til Hest. Det hele gik med stor Ro og Besindighed uden den mindste Hast, men i fortræffelig Orden. Efterhaanden løste Officersgrupper sig op, og hver gik til sin Afdeling, beredne Officerer vare komne til Hest og travede over Pladsen, paa venstre Floj fortættede Mylret sig til en lille ordnet Masse, ud af hvilken som en Traad af en Tot Hamp, der vikled sig en Marchekolonne, som med beredne Officerer i Spidsen bevægede sig tværs over en stor aaben Slette, til den fik fat i en Vej, langs hvilken den drog mod Nordost og tog sig ud for den fjærne Betragter som en Orm, der bugtede sig frem. Andre Afdelinger forsvandt i andre Retninger og skjultes af Terrainet, saa vi ikke kunde følge dem, men omsider var Pladsen tom, ikke et Menneske var tilbage; den sidste, der drog bort, var Max Müller. Han red mig forbi, som det syntes, mod Nordost, og sendte mig til Afsked en Hilsen.

Da en passende Tid var gaaet, og der var Stilheden rundt om os, samlede jeg Kompagniet for at gaa til Laasby ved Silkeborgchausseen, ad hvilken jeg vilde tiltræde Marchen til Aarhus. Forinden gav jeg Kompagniet Meddelelse om Situationen og paalagde

det som Pligt ikke under nogle som helst Forhold at meddele nogen noget om, at vi nu vare det eneste Fodfolk i Midtjylland. Og dette iagttog Kompagniet saa flinkt, at det endnu en 14 Dage senere ikke var en bekjendt Mand i Aarhus, som havde nogle af mine Slesvigere i Kvarter, muligt at faa et Ord ud af dem om det nørrejyske Hærkorpsets Opholdssted. Han var aldeles begejstret over, at de alle sagde, at derom maatte de ikke sige noget. Han fandt, det var et udmærket Kompagni, hvad jeg bestyrkede ham i; thi det var ogsaa min Mening.

I Laasby tog jeg et Kort over Danmark, som hang i Skolestuen som Undervisningsapparat, og der har næppe nogen Sinde været udkastet militære Operationer efter et lignende Kort. Men det vejlede mig dog altid med Hensyn til Byernes gjensidige Stilling til hinanden. Jeg maatte længe nøjes med det; thi Kort vare ved Øvrighedsforandring skaffede bort fra Jylland inden Krigen. Det blev kun os selv til Skade; thi de fjendtlige Officerer vare hjemme fra forsynede med udmærkede Kort, og Preusserne vare i Besiddelse af nogle, der vare stukne i Berlin specielt for denne Krigs Skyld. Først i Randers lykkedes det mig at samle nogle Kort, men i højst utilstrækkeligt Tal.

Fra Laasby sendte jeg Folk til Galten og Høver for at rekvirere Vogne, og da jeg var kommen en Mils Vej frem ad Vejen til Aarhus, havde jeg saa mange, at vi paa dem kunde gjøre den øvrige Tur. Om Fjenden hørte vi, at han var i Stilling og Hørning, men der var ikke Rimelighed for, at han kom saa højt op som til Chausseen her. Desuden kørte vi i taktisk Orden. Naar vi stege af Vognene, var Kom-

pagniet formeret med det samme. Hen ad Aften til nærmede vi os Brabrand, og her saa jeg en dansk Dragon holde. Han meldte, at han var Fører for en Patrouille, som af Ritmester Castenschiold, der havde forladt Aarhus og var gaaet til Spørring med sin Styrke, var udsat for at kunne paavise det Kompagni, der vilde komme til ham, den Vej, som førte over Hasle til Spørring. Jeg havde i Øjeblikket ikke Lyst til at følge denne Anvisning, havde foresat mig at gaa til Aarhus, og bad ham derfor blot om at melde Ritmesteren, at Kompagniet var under Marche til ham. Da jeg kom Byen nærmere, sprang der en civil Mand frem foran den forreste Vogn, paa hvilken jeg sad, og raabte med rasende Gebærder, i det han bød Holdt, at Fjenden var i Aarhus. Det var ikke muligt at faa et fornuftigt Ord ud af det forrykte Menneske, men paa den anden Side syntes jeg ikke helt at kunne overheøre, hvad han sagde. Jeg gjorde derfor Holdt paa et passende Sted og sendte Spejdere forud for at undersøge Forholdene i Byen. Jeg fik paa den Maade at vide, at Byen ikke var besat endnu, men at Fjenden laa umiddelbart uden for i Syd, og at hele Byens Befolkning var paa Benene og stærkt ophidset. Jeg fik først Lyst til under de Forhold at marchere igjennem Byen, men efter moden Overvejelse fandt jeg, at det dog maaske ikke var rigtigt, og det maaske heller ikke var let at faa Vogne igjen, naar jeg først havde demitteret dem, jeg havde. Jeg valgte derfor at dreje om, inden jeg naaede den egentlige By, og i dens Udkant at naa Vejen til Spørring. Dette blev Anledningen til en Notits, som jeg læste i Bladene om, at et Kompagni denne Nat havde vist sig i Aar-

huses Omegn, men som blev betragtet som en Hallucination, da man ikke kunde forklare sig, hvorledes et Kompagni kunde komme der den Nat.

Paa Chausseen nord for Aarhus rullede vi nu i den mørke Nat ensformigt videre, indtil efter et Par Timers Kjørsel pludselig nogle Dragoner med Karabin i Haand kom sprængende ind paa den forreste Vogn, paa hvilken jeg sad hos Kudsken, og med tordnende Stemme bød os: „Holdt! Hvem der?“ Det var Castenschiolds Forposter, som havde opfanget Lyden af en Vognkolonne, der kom fra Aarhus, og vare redne frem for at se, hvad den indeholdt.

I Spørring meldte jeg mig hos Castenschiold, som jeg her saa for første Gang. Det var en høj, statelig Mand, der sad i en Stue sammen med andre Rytterofficerer, mellem hvilke han bad mig om at tage Plads. Det første, han meddelte mig, var, at jeg ikke maatte dimittere mine Vogne, da han strax vilde videre til Randers. Det næste vare nogle spydige Ord, foranledigede ved en optimistisk Udtalelse af mig om de selvstændige Operationer. Han mente ikke, at der stod anden Virksomhed i Udsigt, end at gaa bag Limfjorden, men selvfølgelig, tilføjede han, vilde det glæde ham, hvis der blev noget at udrette, og han vilde gjerne vide, hvad jeg forestillede mig, at der kunde gøres. Vi kom derved strax ind paa en frugtbar Samtale, der endte i største Enighed. Jeg henviste ham til, hvorledes man havde baaret sig ad i Jylland i den første slesvigske Krig, hvorledes et Kompagni (af 1ste Bataillon) den Gang var blevet gjort kjørende og forenet med Rytteri, saaledes at hver Deling af Kompagniet sammen med en Deling Rytteri dannede en taktisk En-

hed, og hvorledes disse smaa Afdelinger, der bestode af begge Vaaben, havde virket meget godt, naar de handlede efter en fornuftig Plan, da de kunde gaa langt frem og tilbage ad Gangen, og i det hele optræde, hvor man mindst ventede dem.

Han hørte med Tilfredshed paa, hvad jeg fremførte, thi det stemmede ogsaa med hans Erindringer, at der havde været en saadan Organisation i 1849, og at der med den var udrettet en Del. Det blev da fastslaaet med det samme, at der skulde indføres en slig Organisation. Han havde Midler, sagde han, til at gjøre Fodfolkets Befalingsmænd beredne, eftersom han førte en Hestekolonne og forskjellige Depoter med sig. „Men nu har De jo intet imod, at vi gaa til Randers?“ sluttede han, hvortil jeg svarede: „Intet, uden at jeg vilde foretrække, at vi gik til Hobro.“ „Hvorfor det?“ spurgte han. „Fordi et Strejfkorps, som vil hvile, efter min Mening bør gaa mere end en Dagsmarche tilbage, og fordi 7de Kompagni trænger haardt til en Rast. Det har været i uafbrudt Bevægelse Dag og Nat siden den 8de. I Hobro vilde det kunne faa to Dages Hvile, og naar saa den nye Organisation var iværksat, kunde Korpset med friske Kræfter begynde sin Strejfvirk-somhed.“ Da han havde hørt denne min Udvikling, sagde han: „Nu vel! Saa gaa vi til Hobro. Men lad os saa komme afsted strax.“ Han gav nu Ordre til Opbrud. Kort efter satte alle op, Rytterne paa deres Heste, vi paa vore Vogne, og nu gik det igjen afsted.

Om Formiddagen kom vi til Randers, hvor 7de Kompagni bødes til Middag af Borgerne i deres Hjem, og dernæst kjørte vi paa friske Vogne til

Hobro, hvor Kompagniet kunde indkvarteres og endelig finde en Nats vederkvægende Søvn.

 IV.

Castenschiolds Korps.

Dagen efter Ankomsten til Hobro bleve Delingsførerne, hvoriblandt to Underofficerer, gjorde beredne, og Delingerne bleve organiserede som selvstændige Underafdelinger med eget Regnskabs- og Forplejningsvæsen og med en fast Vognpark, der fornyedes ved Delingsførernes egen Foranstaltning hver 24de Time paa vedtagen Maade. Delingerne, der derved bleve i Stand til at føre deres eget Liv milevidt borte fra hinanden, skulde hver Dag afhente den skriftlige Kompagnibefaling og ved samme Tid bringe de regulære daglige Meldinger. Korpset kunde ved en lignende Udstykning af Rytteriet udstrække sine Operationer overordentlig vidt til alle Sider, og der foretoges en Prøve derpaa alt den 16de Marts, den Dag, Korpset atter drog mod Syd. En Deling dirigeredes nemlig til Viborg for at vise sig der i Eggen og der fra at drage imod Syd, en anden gik i Sydvest med en selvstændig Strejfpogave, der optog nogle Dage.

Det øvrige Korps marcherede samlet til Randers under Castenschiold, ved hvis Side jeg red. Fra Randers gik jeg med en Deling og en Del Rytteri

til Aarhus, medens en Rytterstyrke sendtes til Borum og Framlev paa Skanderborgvejen. Fra Aarhus etablerede jeg den medbragte Styrke i Viby, hvorfra der sendtes Patrouiller frem paa Vejen til Hørning og til Soelberg for at opnaa Følen af Fjenden.

Den 17de kom Castenschiold med hele det øvrige Korps ned til Aarhus, hvor Glæden var almindelig ved at se denne danske Styrke i Steden for den østerrigske, som havde været der for et Par Dage siden.

Dagen efter foretoges der nogle Afløsninger og kom der Appel i det hele. Der tilbød sig en Lejlighed til at lade Fjenden mærke vor Nærvarrelse. Der kom nemlig en Mand til mig fra Skanderborg, som meldte, at Fjenden holdt Byen besat, men at Styrken, som var i den, hver Nat gik tilbage bag Byen, og at Fjendens Magasin, og undertiden noget mere, derfor om Natten henlaa ubevogtet i Byen. Jeg meldte det til Castenschiold, som befalede Rytteriet i Framlev at sende et Kommando frem for om muligt at okkupere Skanderborg efter Mørkets Indtræden. Jeg medgav Manden, der var kommen til mig, nogle Ledsagere, der skulde hjælpe ham til, hvis det nævnte lykkedes, at tage i Byen, hvad der fandtes af Østerrigere og Østerrigsk.

Syd for Viby fandt vi denne Dag Fjenden i Omegnen af Thiset-Soelberg og Maarslet, men, som det formodedes, kun i Form af Fortropper, hørende til længere tilbageliggende større Korps (Hvilsted, Tvenstrup). Vi haabede paa næste Dag at kunne vexle en Hilsen med ham; men saa afbrødes pludselig om Aftenen det paa ny begyndte Krigsliv. Jeg blev kaldt til Castenschiold, og han modtog mig med

følgende Ord, der fremførtes i en temmelig bevæget og utilfreds Tone: „Vi maa strax tilbage til Hobro. Jeg har faaet en Depeche fra Viborg, som gjør det til en Nødvendighed. Vil De trække alt tilbage. Dragonerne her ere alt under Opsadling.“

Det var i en ganske overordentlig Grad, at dette Tilbagetog virkede nedslaaende paa Aarhusianerne. Da jeg ved Midnatstid red ud af Aarhus, efter at de sidste Fodfolksafdelinger kort før vare marcherede gjennem Byen til Parkerne, der holdt nord for, saa jeg Grupper af Borgere, hvis tavse Holdning og Miner røbede alt andet end den Sympathi, Byen hele Dagen havde vist os. Der blev ogsaa skrevet en Del i Aviserne om dette for de fleste uforstaaelige Tilbagetog, der endnu dadles i historiske Bøger. Castenschiold var imidlertid undskyldt. Tilbagetoget var en Virkning af den store Panik, der ledsagede Hegermann-Lindencrones Overgang til Mors. Depecher fra Viborg, der kom fra den øverste Myndighed der i Byen, meldte, at Fjenden var i Marche mod Hobro vest fra, og Castenschiold, som ingen Efterretninger havde fra Hegermann-Lindencrone, endog slet ikke vidste, hvad der var foregaaet vest paa, kunde ikke lade en i saa bestemte Udtryk affattet Melding fra en slig Myndighed upaaagtet.

Vi droge altsaa paa og ad alle Veje tilbage til Hobro. Paa Vejen over Borum og Haldum var Tilbagetoget besværligst; thi Kupet mod Skanderborg var lykkedes. Fjenden var bleven alvorlig alarmeret i sin Nattebivuak ved Byen, og det fjendtlige Magasin, læsset paa en lang Vognkolonne, fulgte paa denne Vej den tilbagegaaende Bevægelse.

Med Hensyn til dette Magasin skal jeg bemærke, at det af Castenschiold blev indmeldt som Krigsbytte, og at jeg derfor efter Krigen af Krigsministeriet modtog en ikke uanselig Sum som min Andel i Byttet. Men jeg har aldrig indmeldt noget om de lignende Kup, jeg senere fik Lejlighed til at gjøre, f. Ex. en Gang af 70 Stude, der vare samlede af Fjenden. Disse Magasiner og Beholdninger vare nemlig tagne i Omegnen hos danske Mænd. Naar jeg overkom et saadant, lod jeg Beholdningen og Gjenstandene, som det indeholdt, gaa tilbage til dem, de vare tagne fra, og dermed var den Sag færdig.

Da vi vare komne til Hobro, fik Castenschiold Oplysning om, at det havde været blind Alarm, der havde foranlediget Tilbageetog, og han satte derfor Virksomheden i Gang igjen, men paa en noget anden Maade. Han var nemlig kommen til den Anskuelse, at naar et saadant lille Korps skulde holde Landet besat saa tæt op til Fjenden, som muligt, og ved Skinstillinger, kunde det ikke faa nogen Fasthed uden ved Dybde i Opstillingen. Korpset maatte være echelonneret, og der maatte være en Dagsmarche mellem dets forreste og dets bageste Del, og naar det i 1ste Linie maatte operere saa spredt, som muligt, med smaa bevægelige Afdelinger, der altid stode paa Springet til at gaa tilbage, maatte som Modvægt derimod Styrken i 2den Linie være organiseret som Strejfkorps til at gaa samlet frem, enten det nu var til Understøttelse, Hjælp eller Optagelse. Han bestemte i Henhold til denne vel overvejede Plan, der i den følgende Tid viste sig formaalstjenlig, at 7de Kompagni skulde danne 1ste Linie og Eskadronerne 2den, men at Kompagniet skulde afgive en Deling til

Eskadronsstyrken bag ved, og denne nogle Delinger til Kompagniet, hvilke Delinger alle skulde ombyttes hver 4de Dag, samt at der til 1ste Linie skulde afgives fast et Husardetachment, som under Retraiten var blevet sprængt bort fra Husarregimentet og var blevet optaget af Castenschiold.

Som Følge heraf afgik jeg med Kompagniet, efter at der var afsendt en lille Expedition til Viborg for at sikre os mod urigtige Meldinger der fra, til Randers og der fra til Framlev og Aarhus, medens Castenschiold med Eskadronerne gik til Randers, hvoraf en enkelt sendtes frem til Spørring.

Kaster man et Blik paa Kortet, vil man finde, at de to nævnte Punkter, Framlev og Aarhus, ligge i Højde med hinanden paa de to Veje, som dannende en spids Vinkel med Randers som Toppunkt, løbe fra sidstnævnte By mod Syd. Den vestligste af disse fortsættes til Skanderborg Ladegaard, hvor den forenes med Chausseen, der kommer fra Aarhus og gaar gennem Skanderborg til Horsens. Den østligste fortsættes gennem Aarhus til Skanderborg, men ved Viby, en halv Mils Vej syd for Aarhus, gaar der fra denne Chaussé en Landevej af mod Syd til Horsens, som kaldes Gl. Horsens Landevej. Denne er den naturlige Operationslinie for Styrken i Aarhus, som Chausseen gennem Skanderborg var det for Styrken i Framlev. Naar Forholdene tillode os at gaa frem, vilde de næsten korresponderende Punkter paa de to Veje være Framlev Aarhus, Skanderborg Soelberg, Nybro Herschindsgave og nærmest Horsens Egeberg Serritslev.

De nævnte Veje dannede Hovedaarerne i Koirpsets Operationsfelt, og til dem knyttede sig de fleste af

de Bevægelser, vi foretog i den følgende Maaned. Jeg skal imidlertid ikke indlade mig paa at beskrive disse Bevægelser omstændeligt. Det vilde tage for megen Plads, og de vilde heller næppe interessere mange. Jeg skal derfor blot i større Træk omtale, hvad der skete.

Den 21de og 22de Marts var hele den afbrudte Tjeneste optagen igjen ved Framlev og Aarhus; paa sidstnævnte Sted holdtes der Vagt ved Viby, og der var nogen Hold i denne Stilling, thi mellem Viby og Framlev laa Brabrand Sø, der nødte en Angriber til at vende sig enten mod den ene eller den anden af disse to nævnte Landsbyer. Vi gik strax frem med Patrouiller og Strejfpattier for at opsøge og rekognoscere Fjenden og havde den Fornøjelse, at finde Østerrigerne usikre og ængstelige paa alle Punkter. De spærrede Vejene med Telegraftraade, trak sig sammen om Natten og barrikaderede sig. Det var tydeligt at se, at de ikke vidste, hvad det var for en Fjende, de havde for sig, men at de, som jeg erfarede, troede, at det var hele det Hegermann-Lindenkroneske Korps, der nu vilde gaa angrebsvis frem. Efter at Styrken fra Framlev, eller en Del af den, havde været i Skanderborg om Natten og en Tid holdt Nybro besat, trak de sig ogsaa om Dagen tilbage, mod Øst kom de den 22de Marts ikke ud over Hvilested og Tvenstrup. Den 23de vare de helt borte, og vi fik at vide, at de drog mod Syd. Dette havde til Følge, at jeg strax, samme Dag, iværksatte en Forfølgning. Alle de Afdelinger, jeg raadede over, sattes i Bevægelse mod Syd ad alle Veje efter ret storslaaede Dispositioner, som udførtes med Punktighed. Jeg selv drog frem ad Gl. Horsens Landevej,

havde ved Soelberg Forbindelse med dem paa den vestre Vej. Men lidt sydligere mødte vi — Preussere. De kom fra Horsens og spredte sig ud mod Nord. Nu vide vi, at det var en Afløsning, der var foregaaet; de østerrigske Tropper skulde samles ved Fredericia, den preussiske Gardedivision overtage deres Stilling. Men den Gang? Det var første Gang, Preusserne viste sig paa den jyske Krigsskueplads. Jeg forestillede mig, det maatte betyde noget andet. Jeg tænkte, at det var en ny fjendtlig Fremrykning i Jylland, der begyndte. Allerførst maatte vi nu skyndsomt se at komme tilbage til vore Opstillinger paa begge Sider af Brabrand Sø; men dernæst gjorde jeg Styrken mindre baade ved Viby—Aarhus og Framlev og lagde Tyngdepunktet tilbage.

Det viste sig imidlertid, at denne Forsigtighed var uforuden. Preusserne kom ikke ud over Østerrigernes tidligere Stilling, ja holdt sig endog mere tilbage, og vor Stilling vandt efter nogle Dages Forløb en Del Stabilitet. Vi patrouillerede mod Preusserne og fik et nogenlunde Kjendskab til deres Stilling og Forhold. De adskilte sig i deres Maade at være paa betydeligt fra Østerrigerne. De vare altid metodisk opstillede, sammenhængende og fastsluttede, der gik ingen isolerede Patrouiller ud, saa der ikke var Lejlighed til Kup. De forekom os tunge og langsomme og altid strængt reglementsmaessige. Saaledes var nok ogsaa i Virkeligheden dette Gardekorps. Derimod yndede de at skræmme Beboerne, som laa uden for deres Forposters Omraade, med Breve om Hestudskrivninger og Fourageringer, som de berammede til bestemte Tider, men uden at komme.

Blandt mine Erindringer fra den Tid staar Kongens Besøg i Aarhus den 27de levende for mig. Der var den Dag meget Liv i Stillingen ved Brabrand Sø. Vi havde den 26de haft et Baghold liggende et Sted, hvor der var annonceret preussisk Hesteudskrivning, men der var ikke kommet en Mand ud fra den preussiske Stilling, og Fjenden var forekommen Spejderne mere tilbagetrukket end før, hvorfor der den 27de udgik flere Rekognosceringspatrouiller og en Expedition ind i Hads Herred nær Kysten for at undersøge, hvorledes det stod sig til ved Preussernes højre Flanke.

Jeg var fra Viby kommen ind til Aarhus for at besørge et og andet, da jeg modtog en Melding fra Øvrigheden om, at et stort Skib, der antoges at være Kongens Skib, holdt sig i Frastand uden for Kysten, som om det søgte Oplysning om, hvorvidt Aarhus var besat af Danske eller Tyske. Jeg tog strax 4 Husarer med mig, som jeg havde ved Haanden, og red ud paa den yderste Mole. Skibet nærmede sig derefter lidt, men laa saa stille, hvorfor jeg, der ikke kunde blive her længer, efterlod de to Husarer paa Molen med Ordre til at iagttage Skibet og melde mig, hvis det stod længere ind. Lidt efter, at jeg var kommen til mit Kvarter, som var i det store Hotel paa Torvet, traadte en af Kongens Adjudanter ind til mig. Han begyndte med at sige, at Kongen ikke var om Bord, men at han blot kom for at spørge mig om, hvorvidt jeg med Sikkerhed kunde befordre et Brev til Hegermann-Lindencrone. Jeg forstod jo imidlertid nok, at Kongen alligevel var der, hvorfor jeg til mit Svar tilføjede, at ogsaa Hs. Majestæt Kongen med

fuldkommen Sikkerhed her fra kunde rejse til Hegermann-Lindenchrone, hvis han vilde, da vi havde Forposter ved Viby og der i Spørring laa en Eskadron og i Randers Resten af Castenschiolds Korps. Men ved Afskeden gjentog han, at Kongen ikke var om Bord, og at hans Hverv kun var at overlevere mig det Brev, som jeg strax expederede til Castenschiold i Randers til videre Besørgelse.

Da jeg kom ned paa Gaden, mødte jeg en Hofembedsmand, jeg kjendte, og som tillige med Lieutenant Ribau, der var udløst af Fangenskabet og paa Kongens Skib rejste til Jylland, var sendt i Land for at undersøge Forholdene. Noget efter stod Skibet ind til Molen, og det havde Kongen, Krigsministeren og et stort Følge om Bord. Hs. Majestæt var meget naadig og lod sig i den Tid, han opholdt sig paa Molen, hvor det rekvirerede Rejsetrain oppebiedes, den lille Klat af Kompagniet, som netop var i Aarhus, kun et Par Sektioner, forestille. Krigsministeren spurgte mig: „Men hvor er dog Hegermann-Lindenchrone?“, og da jeg svarede: „Paa Mors,“ slog han begge Hænder sammen og rettede til sin Adjudant, der stod ved Siden, de Ord: „Er det ikke forskrækkeligt?“

Da Kongen var kjørt bort, og jeg var vendt tilbage til Byen, efter at Kongen nord for Byen havde taget Afsked med mig, modtog jeg, endnu inden jeg var kommen af Sadlen, en Melding, som kaldte mig til Viby. Jeg erindrer ikke mere, hvorledes det var. Men der var Tale om en Tilbagegang af Preusserne, som dog viste sig som forhastet.

Men den følgende Dag, den 28de, lod jeg, for at komme til Klarhed over Situationen, en stor Be-

vægelse foretage mod Syd, omtrent som den den 23de April. Og denne Tur blev meget fornøjelig.

Paa Gl. Horsens Landevej, hvor jeg drog frem med en Deling Fodfolk, erfarede vi snart, at Preusserne vare i Tilbagegang. Beboerne fortalte os det med straalende Glæde, og vi fandt de fjendtlige Stillinger forladte. Da jeg af Utaalmodighed efter at komme dem i Hælene ikke kunde oppebie det Rytteri, som var beordret ned til mig, fandt jeg paa i Landsbyerne, jeg passerede, at forlange nogle raske unge Knægte til Hest, som kunde gjøre Tjeneste som Ordonnanser. Der kom flere og flere, til sidst en hel Flok. Dem brugte jeg som Bud til de mange Afdelinger paa Skanderborgchausseen, i Hadsherred og bag ud. En Del af dem anvendtes ogsaa som Spejdere for ude, saa at jeg, da jeg red ind i Horsens, var ledsaget af en lille Trup bondeklædte Ryttere, hvad der har givet Anledning til den i de tyske Beskrivelser af Krigen almindelige Mythe om, at de Danske i Jylland manøvrerede med forklædte Dragoner.

Byen var som smykket til Fest, da vi naaede den; thi enhver jydsk By plejede i 1864, saa snart den sidste tyske Soldat var gaaet bort, at hejse alle de Dannebrogssflag, den ejede. Efter at have givet Delingen, som marcherede ind i Byen, efter at dens Vogne vare kjørte sammen i Park nord for, Ordre til at gaa til Sønderbro og besætte den, begav jeg mig lige til Raadhuset for at sætte mig i Forbindelse med Øvrigheden.

Jeg traf den konstituerede Borgmester, som spurgte mig, om min Ankomst stod i Forbindelse med, hvad der foregik i Bjerre Herred. Da jeg forsikrede ham om, at jeg ikke havde den fjærreste

Anelse om, hvad der foregik i dette Herred, fortalte han mig med den Bemærkning, at til mig turde han jo nok sige det, at der forberedtes noget der fra denne Nat. Han havde nys haft et hemmeligt Bud fra Kapitajn Stockfleth, som var der med en Troppestyrke og som havde forlangt nogle Oplysninger fra Horsens.

Jeg takkede ham for denne Oplysning og tænkte mig, at min Tilstedeværelse maaske kunde være til nogen Nytte for det, der forberedtes, hvad den i Virkeligheden var; thi Fjendens Opmærksomhed var denne Nat udelukkende rettet paa Horsens, hvorfor Preusserne ogsaa den følgende Dag troede, at Overfaldet paa Assendrup var foranstaltet fra denne By af. Lige over for den Stilling, vi indtog i Horsens Udkant ved Sønderaa, holdt en preussisk Eskadron i Sadlen ved Thorsted. Føreren for Delingen ved Aaen benyttede nogle af de beredne Bønder til at markere Ryttere paa vor Side ogsaa; men det varede ikke længe, saa havde jeg den Fornøjelse at modtage noget rigtigt Rytteri, som kom, samt en ny Deling fra Skanderborg af.

Den følgende Dag rykkede Preusserne ind i Horsens; men da vare vi borte. Kompagniet var kaldt til Aarhus af Castenschiold, som var dragen der hen med hele Styrken i Randers. Preusserne bleve imidlertid modtagne med Skud af en Rytterpatrouille, som jeg havde efterladt, og da de efter et ganske kort Ophold i Byen atter drog syd paa, var Rytterpatrouillen atter i Horsens Udkant mod Syd. Men næste Dag kom vi igjen, da Horsens Besættelse nu var aftalt med Castenschiold. Denne Gang rykkede vi frem over Skanderborg, der blev indrettet

som et Rygstød for Styrken i Horsens og indgik i Kompagniets Omraade. Jeg anvendte i Horsens de tre Delinger af Kompagniet, en Deling Dragoner og Husardetachmentet, den 4de Deling kom — i det mindste lidt senere — til Skanderborg, og Castenschiold sendte — maaske ogsaa lidt senere — en samlet Eskadron til Understøttelse paa Skanderborgvejen.

Med den omtalte Styrke kunde jeg indrette Tjenesten i Horsens ret tilfredsstillende. En Deling Fodfolk ad Gangen holdt Vagt ved Sønderaa med en lille detacheret Styrke ved Bygholm, og en Dragonvagt ved Horsens Sydende udstillede Poster paa Vejene, der førte mod Syd. Den øvrige Styrke anbragtes bag ved — den ene Deling i Hansted, den anden i Serritslev. Tjenesten antog et meget regulært Præg. Fra Kavalerivagten udsendtes der regelmæssige Patrouiller, der i Begyndelsen dog kun gik til Oens i Syd og til Siderne til hen imod Hatting og lidt ind i Bjerre Herred. Og ganske modstandsløs var Stillingen ikke. Naturforholdene forbød Fjenden at komme ad anden Vej end over Bygholmsaa, der dækkede den sydlige Adgang til Byen, og lidt nord for Horsens dannede Hansted Aa med kun én Overgang en ny Forhindring, som maatte kunne anvendes til vor Fordel.

Den 31te Marts, Dagen efter vor fornyede Ankomst til Byen, fik vi Lejlighed til at berede os til Kamp; thi Fjenden rykkede mod Byen og jeg var besluttet paa at gjøre i det mindste nogen Modstand. Delingerne fra Hansted og Serritslev kaldtes til Byen og vi stode i Kampstilling. Imidlertid kom Fjenden ikke ind. Det var den Dag, Daugaard brændtes af. Vi saa Ildebranden. Rimeligvis havde

Fjenden kom over Aaen i Vest, besluttede jeg at gaa tilbage bag Hansted Aa. Jeg overbragte selv Ordren til Delingen ved Sønderaa, og da jeg kom der hen, saa jeg paa Chausseen, der førte mod Syd, Mandskabet ligge udstrakt tværs over Chausseen, den ene Mand ved Siden af den anden, saa lang han var, og alle med Geværerne i Anslag foran sig, støttede til selve Chausseen. Den kommanderende Lieutenant, Gjerding, der tyssede ad mig, i det jeg kommer, siger, at han venter et Choc. Der var galopperet frem og tilbage der ude i nogen Tid, og flere Gange var en Ryttersværm tydeligt kommen nær ind imod Vagten. Han blev selvfølgelig gnaven, da jeg meddelte ham, at vi skulde bort. „Nu, da det hele er i saa ypperlig en Gang,“ udbrod han; men der hjalp selvfølgelig ingen kjære Mo'r.

Alt drog sig nu lydløst og stille hen til Broen over Hansted Aa. Vi vare komne over den, da jeg ser en Officer i Kappe, fulgt af en Adjudant, komme mig i Møde. Det var Major Castenschiold (den Grad havde han faaet). Han havde paa Budskabet om Fjendens Nærmelse om Formiddagen sat sin Styrke i Bevægelse mod Syd for at understøtte eller optage Kompagniet, og da han var kommen til Skanderborg og havde erfaret, hvad der var sket, besluttede han at besøge Stillingen ved Horsens.

Mødet var lige overraskende paa begge Sider; men Sceneriet for denne natlige Sammenkomst var ikke fri for Effekt. Det var smukt at se disse smaa Kolonner af spillevende, opvakte unge Mennesker komme fra forskjellige Kanter i rask Tritmarche under dæmpet Kommando, medens en Dragonkolonne gjør Holdt for at lade dem passere. Det hele

vidnede om Liv og Appel; det fandt ogsaa Castenschiold. Han forstod godt, at Situationen i Horsens var noget usikker i Mørket, og fandt, at Styrken egentlig hver Nat skulde gaa tilbage bag Hænsted.

Dette fulgtes ogsaa i den nærmeste Tid derefter, saa at Styrken om Natten indskrænkedes til det mindst mulige, kun til en staaende Patrouille; men vi vare ikke komne mere end nogle Dage ind i April, før alt forandredes væsentligt til vor Fordel. Fjenden trak sig tilbage. Vi kunde have faste Rytterpatrouiller om Dagen helt nede ved Constantia. Paa samme Tid kom et nyt Korps ned fra Mors, et Strejfkorps under Ritmester Hannibal Sehested, som optraadte paa højre Fløj af os ved at hvile nogle Dage ad Gangen i Eggen om Them og Salten og derefter gaa frem i nogle Dage for at gjøre et Kup et eller andet Sted. Dette Korps var os selvfølgelig til stor Nytte og Glæde, og vi samvirkede med det ved flere af de Overfald, det udførte. Stillingen ved Horsens vandt saaledes i Begyndelsen af April en forholdsvis ikke ubetydelig Grad af Sikkerhed, og Castenschiold flyttede ogsaa — jeg husker dog ikke Tiden ret — Korpsets Hovedstyrke fra Aarhus til Skanderborg.

Den Rolle, som det Castenschioldske Korps paa denne Tid spillede i Jylland, var meget betydeligt, og jeg vil gjøre opmærksom derpaa. Enhver vil kunne forstaa, at et Korps ikke vil kunne besætte en Landsdel, uden at dets Chef i alle Anliggender, som angaar Krigen, bliver en Overmyndighed. Der var en meget stor Administration forbunden med Castenschiolds Kommando, og den udførte han alene med Hjælp af sin Adjutant. Men af

denne Virksomhed fik Kompagniet og jeg som nærmeste Myndighed i den Del af Landet, som nylig havde været okkuperet af Fjenden, en Part. Det forekommer mig rent eventyrligt, naar jeg tænker paa den Tjeneste, som Kompagniet voxede op til at udfylde. Hvad vil man f. Ex. sige til, at Kompagniet en Gang havde afgivet 3 à 4 Pladskommandanter i forskjellige Byer? Korpset kunde ikke undvære militære Myndigheder paa visse bag ved værende Steder. De af Krigsbestyrelsen ansatte Pladskommandanter vare gaaede bort med det Hegermann-Lindencroneske Korps, og der vendte senere, saa vidt jeg erindrer, kun en af dem, Pladskommandanten i Aarhus, tilbage. Der sendtes da flinke, dannede Menige eller Underkorporaler af 7de Kompagni hen til disse Steder, og den borgerlige Øvrighed anmodedes om at staa dem bi i retslige eller administrative Sager. Eller hvad siger man til, at visse Myndigheder nærmest Fjenden, som ikke vilde ligge med kontante Penge, afgave deres daglige Beholdning til Kompagniet, og at min Furer, Bugge, undertiden gik med hele Bunker af Pengesedler paa Brystet under den tilknappede Uniform?

Blandt de administrative Foranstaltninger, der toges, skal jeg som Exempel nævne en. Ved den fjendtlige Okkupation var en Del i Jylland indkaldte Værnepligtige blevne forhindrede fra at komme bort fra deres Hjem. Da Horsens var besat, bleve disse alle med en Tæreskilling, som jeg befalede dem medgiven, paa Vogne befordrede gennem Jylland til Aalborg og der fra videre til Kjøbenhavn.

Som Følge af vor Park- og Stafettjeneste maatte er paalægges Egnen mellem Aarhus, Skanderborg og

Horsens store Byrder, men de ydedes med den største Beredvillighed. Indvaanerne kom os i alle Retninger i Møde. Der var selvfølgelig ingen, som var i Uvidenhed om, at det kun var paa Grund af Dybbøls Belejring og paa Grund af de store Troppeafgivelser dertil, at Tyskerne maatte tage stedse mere tilbagetrukne Stillinger; men denne Tilbagegang oplivede ikke desto mindre. Der meldte sig Frivillige i stort Tal, ikke blot til det improviserede Stafetkorps, men til aktiv Tjeneste. Jeg forespurgte derfor, om jeg turde antage saadanne; men Ministeriet, til hvilket der i den Anledning skete Henvendelse, afslog det. Derimod gav Regimentet paa Mors mig Tilladelse til at antage 20; thi saa mange Frivilligpladser vare ubesatte af Regimentet af dem, der ved Krigens Udbrud vare det tildelte. Det stemte imidlertid ikke med mine Ønsker at benytte denne Tilladelse. Jeg havde tænkt paa noget andet, et lokalt Frikorps, adjungeret Kompagniet. Imidlertid antog jeg dog nogle enkelte og kunde udruste dem, da der i en Landsby fandtes nogle Vaaben og Uniformsgjenstande, som 11te Regiment havde efterladt paa Retraiten til Mors, men som Beboerne havde skjult for Fjenden.

Blandt de Organisationer, som min Tjeneste førte med sig, var der ogsaa et Efterretningskorps. I Begyndelsen benyttede jeg Tilbud, som adskillige gjorde mig om at besøge Fjendens Kantonnementer. Efterhaanden blev mit Efterretningsvæsen saa godt og velordnet, at Hegermann-Lindencrone oftere har forlangt Oplysninger hos Castenschiold og én Gang med den Bemærkning, at de Efterretninger, som kom fra ham, vare anderledes værdifulde end de,

Sy ~~X~~ilows Folk bragte.

Hvad jeg ogsaa regner Korpset til Ære, er, at det slet ikke omtaltes i Pressen. I Kjøbenhavn var man aldeles ubekjendt med dets Tilværelse. Man troede der hele den jyske Styrke paa Mors, og i Midten af April morede vi os en Dag over en Artikel i Berlingske Tidende, der skildrede tyske Troppers Bevægelser i det midterste Jylland. Men det var selvfølgelig Korpset til Gavn, at det hverken omtaltes i de lokale Blade eller i Bladkorrespondancerne fra Mors.

Efter denne lille Digression skal jeg atter binde Fortællingen til Horsens, hvor den største Del af Kompagniet var tilstede. I den første Halvdel af April havde vi næsten daglig Rytterskærmydsler i Egnen om Constantia, og ofte gik Fodfolkspartier ud med for at deltage i dem, ligesom der ogsaa sendtes Strejfpartier mod Øst ned i Bjerre Herred og mod Vest, som omtalt, for at række Hannihal Sehested en Haand. Til sidst trak Fjenden sig helt tilbage til Vejle med Posterings i en Kreds uden om ved Hornstrup, Lysholt og Julianeberg, hvor fra Patrouiller dog gik frem paa Chausseen om Dagen. Om Natten gik hans Tropper imidlertid end længere tilbage, og vore Patrouiller kunde nogle Gange ødelægge om Natten de Halmskilderhuse, i hvilke Posterne havde staaet om Dagen. Der var flere Gange Alarmeringer i Vejle, og Preusserne troede sig saa usikre, at deres General bad om Forstærkning, hvilket var Aarsagen til, at en ny preussisk Brigade hentedes fra Schlesien op til Jylland.

Imidlertid gik Preusserne nogle Gange frem med større Kommandoer, bestaaende af en 3 Batailloner med Rytteri og Artilleri, for at fouragere, og en saadan Expedition sendtes den 10de April mod Horsens.

Jeg var om Aftenen før tagen til Serritslev for at sove, og vækkedes om Morgenen tidlig ved en Melding fra Sønderbro, hvori der stod, at der allerede var modtaget mange Underretninger om, at Preusserne vare under Fremrykning mod Horsens med en stor Styrke. Der var en Mangel paa Præcision i Meldingen, som bevirkede, at jeg hverken skyndte mig eller appellerede Tropperne nord for Hansted Aa. Der stod nemlig ikke noget om, at Rapportens Affatter ansaa de ham tilgaaede Meddelelser for rigtige. Men da jeg kom til Sønderbro, fik jeg Syn for, hvorledes Situationen var. Broen over Bygholmsaa forberedtes til Afbrydning, Fodfolket var i Stilling og en Rytterdeling holdt med dragne Klinger et Stykke fremme mod de sig nærmende Preussere. Der var ikke Tid til at faa Kompagniet rigtigt i Stilling, men jeg sendte Forholdsregler ud til alle Dele af Besætningen, hvorefter den lille Fægtning forløb paa følgende Maade.

Efter at Rytteriet var gaaet tilbage over Sønderbro, gjorde den der værende Deling under værnepligtig Korporal, senere Lieutenant, Stephansen en kortvarig, kjæk Modstand, hvornæst den ad en vestlig Vej i Horsens begav sig til Hansted Aa, hvor den optoges af Delingen fra Hansted, der fra et ophøjet Sted mellem de to Veje, hvorfra den havde en skjult Retraite, kunde oppebie Preusserne og sende dem nogle Salver ved Ankomsten til Hansted Aa.

Paa Serritslevvejen, hvor der var Vogne, foregik saa den videre Retraite, dækket af Rytterdelingen fra Sønderbro, der længe holdt med dragne Klinger en garde mod Broen over Hansted. Da denne

Deling var kommen i Marche, mylrede det preussiske Rytteri frem over Hansted Aa og drejede om ad Serritslevvejen til Forfølgning. En civil Mand var med og viste pegende Vej. Imidlertid kom vi godt fra det. Fjenden førtes paa Vildspor og blev bange for Baghold. Efter at Delingen fra Serritslev var stødt til os, og senere en Rytterstyrke under Lieutenant Sass fra en fjærnere liggende Eskadron, endte det hele med Manøvrering af to hinanden observerende Rytterafdelinger, hvoraf den preussiske var ved Serritslev, den danske nordligere, medens Fodfolket standsede i tilbagetrukne Bivouacs, hvor Delingen fra Hansted stødt til over Ørritslev. Paa samme Tid var Castenschiold gaaet frem paa Skanderborgvejen, og Eskadronen Rosenørn holdt ved Egeberg, hvor der var dannet Forhug. Vi bleve i de nævnte Bivouacs det meste af Dagen, indtil Fjenden gik bort, saa droge vi igjen til Horsens. Paa Vejen der hen modtog jeg en Ordre fra Castenschiold gjennem Ritmester Rosenørn om at gaa til Skanderborg med Kompagniet. Den gjorde mig meget ondt; men til Lykke var jeg saa nær Horsens, at jeg kunde forsvare at rykke ind i Byen for at foretage Retraiten der fra. Og det var heldigt, jeg kom; thi Øvrigheden havde maattet love den preussiske General at sende de udskrevne Sager, som Preusserne ikke havde kunnet tage med sig, til Vejle. Nu forbød jeg denne Eftersendelse og sørgede ogsaa for, at der efter Kompagniets Bortgang blev holdt Vagt ved Sønderbro af noget Rytteri. Følgen af dette blev, at den preussiske General, der ikke vilde have Skinnet af, at der var hændet ham andet, end han selv vilde, nogle Dage efter sendte en Skrivelse til

Horsens Øvrighed, hvorved denne fritoges for at sende det lovede, da Preusserne, som Generalen skrev, nok selv skulde hente det.

Ved Midnatstid — saa vidt jeg husker — kjørte jeg i Følge den modtagne ukjærkomne Ordre med Kompagniet til Skanderborg. Der opholdt Kompagniet sig den følgende Dag, men den 12te, efter at vi om Formiddagen havde begravet en Kammerat, der var falden under Kampen den 10de, afgik jeg atter til Horsens med nogle Delinger, og Besættelsen af Byen blev den samme som før.

Jeg skal nu ikke fremdrage flere Episoder fra denne Tid, der vil være i Deltagernes levende Erindring. Derimod skal jeg minde om, at Herligheden fik en Ende. Divisionen fra Mors kom ned og stillede sig i en Kreds rundt om vort Korps saaledes, at dens forreste Tropper naaede ind i vore Bagtropper. 1ste Regiment kom til Eggen om Laasby, hvorfra et Kompagni (2det) blev sendt saa langt syd paa, at det tog Ophold i Vrold ved Skanderborg og besatte Nybro. Saaledes var det helt rundt. Hannibal Sehesteds Korps vest paa hørte op, derimod erstattedes det med to andre, i hvilke to Kompagnier af 1ste Regiment indtraadte, og som agerede vest paa. Det skulde nu synes, at denne store Forstærkning maatte styrke os i Horsens. Men det var ikke Tilfældet. Den ligesom halede i os bag fra; den sugede os op. Den store Styrke, som var kommen ned, stod paa Springet til at vende tilbage, naar Fjenden trængte frem, og havde Tag i os. Jeg tror, Castenschiolds Korps paa denne Tid taktisk blev underlagt en af Rytterbrigaderne, som stod nord for i Øst. Tjenesten blev noget forandret.

Mit Husardetachment gik tilbage til Regimentet, hvortil det hørte. Hele Eskadroner optraadte nu aktivt paa alle Punkter, saaledes, at en stod fremme mod Horsens paa Skanderborgvejen og en i Serritslev. 7de Kompagni fik sin Plads i Herschindsgave ved Gl. Horsens Landevej, hvorfra dog en Del blev skudt frem til Horsens, men som Detachment.

Da den nye preussiske Brigade fra Schlesien var kommen til Vejle — de sidste Afdelinger af den kom til den nævnte By den 20de Marts, og samme Dag vare de preussiske Forposter skudte frem til Ølsted — var Retraiten given, og Horsens Besætning blev indskrænket til en Deling Fodfolk under Lieutenant Nickolin og en Deling Ryttere. Den 21de modtog jeg paa Herschindsgave i et Brev fra Castenschiold den nedslaaende Efterretning om Katastrofen paa Dybbøl, og den 22de besatte Fjenden Horsens, efter at en lille rask og djærv Rytterkamp foran Horsens havde afsluttet de mange Skærmydsler, som i en Maanedstid havde fundet Sted der.

Castenschiolds Korps fik Ordre til at samles ved Framlev, og, efter at være kommen der, erfarede vi, at Divisionen var paa Retraite, samt at Castenschiolds Korps, i Forening med Becks, der stod ved Laasby og bestod af 4 Kompagnier af 1ste Regiment, 4 Kanoner og en Eskadron, skulde dække Rytteriets sikre Tilbagegang.

Fra disse Steder trak de to Korps sig den følgende Dag, den 24de, saa vidt jeg erindrer, til Hammel (Frisenborg) og Haldum, paa hvilket sidste Sted vi bivouakerede. Vi havde endnu et lille Kommando i Aarhus. Det drog Castenschiold nu tilbage paa samme Tid, han hævede Telegrafan i Aarhus.

Fjenden gik i en samlet Masse, uden at detachere det mindste, tværs igjennem Landet til Viborg. Vi kunde da i hvert Fald tilregne os Æren for, at han valgte denne Fremgangsmaade, som man kun bruger i Egne, hvor man kan befrygte Guerillakrig.

Da Castenschiolds Korps, der fulgte den vestligste af dets før beskrevne Operationsveje, kom til Randers, blev jeg efterladt der med Ordre til at blive i Byen indtil Becks Korps, der bevægede sig vest paa i ikke lang Afstand, havde faaet et godt Forspring, hvornæst jeg ved min Afgang skulde hæve Telegrafafen. Kompagniet tilbragte den største Del af Dagen i Byen, hvor vi holdt Vagt og Observation, medens Mandskabet indbødes af Borgerne og beværtedes. Omsider marcherede vi ud af Byen til vore Vogne, der fandtes et Stykke ude paa Chausseen, og paa dem rullede vi til Hobro.

Her var der vældig Tummel af de to Korpser, der vare komne sammen, og som alt vare i Færd med at bryde op paa ny mod Nord. Jeg blev kaldt til Castenschiold, der meddelte mig, at han nu drog bort over Limfjorden. Han vilde overlade det til mig, om jeg vilde følge med eller blive. Jeg valgte det sidste og meldte mig hos Beck.

V.

Ved Limfjorden.

Oberstlieutenant Beck havde faaet Befaling til med sit tidligere nævnte Korps, der var blevet forøget

med nogle Eskadroner, at danne Divisionens Arrièregarde. Han betragtede det derfor som en Selvfølge, at han maatte følge Divisionens Bevægelse, og da denne for største Delen alt var gaaet over Limfjorden, mente Beck, at hans Korpses rette Plads vilde være Aalborg, hvorfra han med Lethed kunde komme over Fjorden, naar Nødvendigheden krævede det, men indtil da kunde vigilere over Terrainet foran.

Han havde derfor, alt inden jeg traf ham, beordret hele sit Korps tilbage, et Kompagni (5te) til Aggersund, Resten til Aalborg. Der holdt Vogne for Korpsets Fodfolk opkjørte i udstrakte Parker. Da jeg saa ham, sad han i en Rejsevogn, færdig til at kjøre til Aalborg. Han bad mig om at følge efter til denne By og i Hobro kun efterlade en eneste Deling, forenet med 12 Ryttere, som han havde ladet blive tilbage. Til denne Post blev 1ste Deling under Lieutenant Gjerding valgt. Jeg anbefalede ham at indhente paalidelige Efterretninger om Fjenden samt at blive i Hobro til Fjenden besatte Byen, i hvilket Øjeblik han kunde smutte bort ad Vejen til Hadsund. Lieutenant Gjerding udførte alt dette nøjagtigt og begyndte med strax at foretage en Rekognoscering for at finde Fjenden. Denne gik lige til Viborg, hvor den fjendtlige Styrke blev i højeste Grad alarmeret og traadte under Vaaben.

Efter at Lieutenanten havde faaet den omtalte Instrux, kjørte jeg med Resten af Kompagniet til Aalborg, hvor jeg den følgende Dag bivuakerede syd for Byen i Skoven vest for Chausseen med en fremskudt Vagt foran. Her begyndte vi Limfjords-Perioden, om hvilken der ikke er meget at sige,

men hvis faa Tildragelser dog maa ganske kortelig berøres.

I Aalborg laa Becks Korps, i hvilket der nu var 3 Kompagnier af 1ste Regiment, Af Regimentets andre Kompagnier vare to, 3dje og 4de, paa Mors og to, 5te og 8de, ved Aggersund. De tre i Aalborg værende Kompagnier udgjorde, tillige med 7de, 1ste Bataillon, over hvilken Kapitajn E. A. S. Stricker havde overtaget Befalingen. Jeg traadte med ind i denne Bataillon, dog foreløbig kun som adjungeret, da Kompagniot endnu hørte til det ikke opløste Flankekorps og beholdt sin særegne Organisation og sit eget Regnskabsvæsen. Beck havde desuden bestemt, at jeg skulde lede Vigilancen i Terrainet foran. For Styrken i Aalborg var der Kvarterer i Nørre Sundby og Omegn. Der skulde vi over, naar Fjenden nærmede sig Limfjorden.

Der var noget trist og trykket over Tjenesten her i disse nordlige Egne, til hvilke vi saa pludseligt vare blevne hensatte fra Horsenseggen. Vi savnede Spændingen fra det bevægede Liv der nede. Det var ligesom om vi vare komne bort fra Krigen.

Imidlertid har jeg nogle Erindringer fra den første Dag, jeg tilbragte ved Aalborg, den 27de April, af hvilke jeg vil fortælle følgende:

Vi hvilede i den nævnte Skov, da der om Aftenen kom et temmelig stort Kommando til mig, sendt af Beck og bestaaende af lutter svenske Frivillige. De vare i Kjøbenhavn blevne klædte i danske Uniformer og udrustede og dernæst sendte til 1ste Regiment i Aalborg, hvor Beck havde skjønnet det godt, at de bleve afsvalede i det fri og desuden fik indaadet lidt Feltduft, inden de fordeltes til

Kompagnierne. For os var dette Besøg, eller rettere, disse Folks midlertidige Indrangering i Kompagniet, en behagelig Afvexling. De vare meget oprømte, men 1ste Bataillons Gutter vilde ikke stikke op for dem, og Slesvigerne følte sig som fuldblods Medlemmer af Regimentet. Svenskerne vare aldeles henrykte over disse krigsvante Troppers Røverliv i Skoven, som de hurtigt kom ind i. Der blev drukket mangan en Brorskaal den Aften, skjøndt der ikke fandtes Drikkevarer i nogen nævnelig Kvantitet, og de smukkeste svenske Sange løde ud fra vor Bivuak. De bleve sungne korrekt firstemmigt og fuldttonende; thi Kompagniets Sangforening var repræsenteret ved dygtige Kræfter, der kunde slutte sig til Svenskerne. Venskabet mellem 7de Kompagni og Svenskerne og mellem dem og mig var slaaet fast fra denne Nat, og det har sat sig nogle Vidnesbyrd i Regimentets senere Historie, ligesom jeg ogsaa har læst noget om det i en svensk Bog. Endnu ved den jyske Divisions 25aarige Jubilæum indløb der fra Sverig i en telegrafisk Depeche en Hilsen til mig, som ingen af de Tilstedeværende dog forstod, uden jeg, fordi den var affattet i nogle fra 1ste Regiments Frimurersprog laante Udtryk.

En anden Erindring har jeg fra denne Bivuak. Da henad Morgenstunden Baalet var blevet til en ulmende, halvt udslukt Flade af Gløder, og rundt om Grupper af Krigere sov de Retfærdiges Søvn, Svenske og Danske tæt pakkede op ad hinanden, saa jeg en Mand med en Pige, der bar store Blikbeholdere, nærme sig Bivuaken og gaa fra Gruppe til Gruppe for at byde Folkene en varm Morgendrik. Jeg nærmede mig og gjenkjendte min gamle Ven og

Studentkammerat, Dr. Forchhammer, som den Gang var Overlærer ved Aalborg Cathedralskole. Han var staaet op om Natten for at kunne bringe Soldaterne varm Kaffe.

Af Svenskerne beholdt jeg den 28de April kun saa mange, som der kunde tilkomme Kompagniet. Men jeg vil udtale, at disse i Resten af Felttoget gjorde fortrinlig Tjeneste. De mindede mig meget om Kulsvierne, blandt hvilke jeg havde gjort Tjeneste i den første slesvigske Krig. De vare, som disse, ubændige og voldsomme, naar de kom i Lidenskab, men de besade sammen med Kulsvierne tillige den Egenhed, at de fra den højeste Affekt pludseligt kunde gaa over til tam Lydighed, naar der rettedes et roligt Ord til dem.

Samme Dag, den 23de, blev Kompagniet afløst af et andet Kompagni i Bivuaken og indkvarteret i Aalborg for en Nat. Den følgende Dag, den 29de, skulde jeg nemlig ud paa en Expedition med Kompagniet og en Eskadron af 2det Dragonregiment.

Hensigten med denne var nærmest at støtte en alt indrettet Vigilance af Landboere i Terrainet foran Aalborg, hvilken Beck ønskede organiseret saaledes, at den kunde virke og rapportere, ogsaa naar Fjenden kom til Aalborg. Indtil den kom i Orden, skulde jeg med Kommandoet forblive ude i Terrainet, og jeg fik en Telegraftraad med, som kunde oprulles langs Chausseen bag efter mig og ende i en Station ved det Kompagnikvarter, jeg valgte.

Jeg skal nu ikke omtale de Expeditioner, som den 29de April gik ud ad alle Veje med bestemte Opgaver, men kun sige, at Hovedstyrken gik til

Svenstrup, hvor Eskadronen foreløbig efterlodes, efter at den havde afgivet et Par Halvdelinger eller saa til Rekognosceringer, som her fra udførtes fremad paa Viborg- og Hobrovejene, og at vi vare komne paa Viborgvejen til Sønderup og paa Hobrovejen til Rolf Skov, da de forreste Patrouiller paa dette Sted stødte paa preussiske. Om Natten tog Kompagniet derefter en Opstilling, som følger: Kompagnikvarteret i Ellitshøj, en Deling i Støvring med Observation mod Rolf Skov, en anden Deling paa Viborgvejen med Post og Observation i Sønderup, Eskadronen i Svenstrup, en staaende Patrouille i Nibe, der skulde rekognoscere og observere Vejene fra Bislev syd paa o. s. v. Stillingen vilde selvfølgelig være bleven en anden og mere fremskudt, dersom ikke hint Sammenstød i Rold Skov havde nødt mig til først at komme til Klarhed over Fjendens nu forandrede Stilling.

Den følgende Dag havde jeg fuld Oplysning, thi mit Efterretningsvæsen, det vi kjende fra Horsens, var endnu i Virksomhed, den indrettede civile Vigilance med frivillig Stafettjeneste virkede allerede, og jeg kunde den 30te oplyse Beck, med hvem jeg stod i stadig Forbindelse, og med hvem jeg havde forskellige Samtaler, som jeg har opskrevne endnu, om Situationen, som den var. Fjenden var fra Viborg gaaet til Hobro i en stor samlet Masse, der var ingen Tropper mellem Hobro og Viborg, men Styrken i Hobro vilde til Aalborg, det var i det mindste noget, de fjendtlige Officerer omtalte som afgjort, og det fjendtlige Korps havde desuden rekognosceret Vejene mod Nord og indhentet Efter-

retninger om lokale Forhold ved Aalborg, Limfjorden, ogsaa om Terrainet nord for.

Paa Grund af disse Oplysninger besluttede Beck, at føre Styrken i Aalborg over til den nordre Bred. Der rejste sig nemlig en Storm. Færgefolkene i Aalborg mente, at Overfarten maaske vilde blive meget vanskelig, hvis Blæsten holdt sig. Desuden var der kun faa Overskibningsmidler tilstede; thi Divisionen havde ladet alle Baade, Pramme og andre Fartøjer, som fandtes paa Limfjordens søndre Bred, henlægge i Lindholm Aa vest for Nørre Sundby. Der var kun nogle faa Færger tilbage ved Aalborg.

Denne Overførsel iværksattes for største Delen den 30te, og samme Dag fik jeg Ordre til at føre hele mit Kommando tilbage til Aalborg saaledes, at Eskadronen kunde være der Kl. 6 næste Morgen og Kompagniet til den Tid, det kunde komme.

Den 1ste Maj førtes da Kompagniet over til Nørre Sundby, hvor Delingen fra Hobro, der var gaaet tilbage over Hadsund, stødte til det, og den 3dje blev det derefter forlagt til Lindholm med den Ordre for det første at bevogte alle de Limfjordsfartøjer, som der vare samlede, for det andet at besætte med det halve Kompagni den større Ø Egholm, som ligger en halvanden Fjerdingsvej vest for Færgen mellem Nørre Sundby og Aalborg. Denne Ø deler, som man vil kunne se paa Kortet, Limfjorden i to Strømme. Den nordlige af disse, Nør Dybet, løber mellem Øen og Teglgården, der hørte med til Kompagniets Distrikt; den sydlige skulde danne Skillelinien mellem de Danske og Tyske, naar de sidste kom til Limfjorden. Den Ordre, Kompagniet fik, indeholdt noget, som satte Liv i Tjenesten. Den

paalagde nemlig Kompagniet ved Hjælp af det i Lindholm Aa forsamlede Baademateriel selv at besørge Transporterne mellem Øen og det nordre Fastland. Der blev altsaa en Søjteneste at udføre, der maatte være Baade i stadig Tjeneste for den daglige Forbindelses Skyld, og der maatte være Baadkolonner organiserede og altid parate for at kunne anvendes til Afløsning, Forstærkning eller Tilbagedragning af Styrken paa Øen.

Denne nye Tjeneste undlod ikke at udøve en betydelig Tiltrækning i Kompagniet. Vi havde nu været med til' saa mangen Slags Tjeneste, at det var morsomt til Afvexling ogsaa en Gang at agere Marinekompagni. De bedste Baade bleve tagne ud af Lindholm Aa og givne i Hænderne paa Folk, der kunde ro. En slesvigsk Færgemand, som tjente i Kompagniet, blev Lærer i Baadstyrekunst og Navigation. Baadene samledes i Kolonner og lærte at manøvrere paa Kommando. Vi satte med Glans det halve Kompagni over til Øen, og et Færgevæsen, som umuligt kunde være bedre, var derefter i regelmæssig Virksomhed med tilstrækkeligt Materiel ved begge Bredder.

Næppe var dette kommet i Gang, før jeg fik Ordre til at gaa over til Aalborg igjen, denne Gang dog kun med 2 Delinger og 12 Ryttere. Aarsagen til denne Kommando var den, at Tyskerne vare udeblevne, at de vare forblevne i Hobro med Patrouillering til Rold Skov. Beck ønskede Aalborg besat saa længe som muligt. Jeg drog altsaa den 3dje over til Aalborg med de to Delinger fra Lindholm, i det jeg lod de to paa Øen blive, hvor de vare. Men Dagen efter, den 4de, skete den fjendtlige Frem-

rykning, Den standsede imidlertid denne Dag ved Ellitshøj, hvor mine og de fjendtlige Ryttere om Aftenen saa paa hinanden i Frastand. Om Natten Kl. 1 gik jeg tilbage over Fjorden, tagende Færgerne med mig, og ved Daggry vare Preusserne saa paa Skovbakken, hvorfra de sendte Kanonskud over Fjorden i forskjellige Retninger, særlig mod nogle Højder nord for Nørre Sundby, hvor de troede at øjne danske Batteriindskæringer. Vore Artillerister svarede ikke, saa Kanonaden snart hørte op. Imidlertid var det jo nu ved Salut blevet kundgjort, at Aalborg var besat af Fjenden. Nu stode Danske og Tyske lige over for hinanden paa begge Sider af Limfjorden.

Hvad vilde det tyske Korps ved Aalborg? Havde det Midler til at gaa over Fjorden? Aldeles ikke. Men til at hævde sin Stilling paa den søndre Bred da? Ja ved Aalborg, hvor Korpset stod samlet, 6000 Mand stærkt. Men uden for det Sted ikke. Det var Styrken i Hobro, der var gaaet til Aalborg. Der fandtes ingen Optagelsestropper bag den før i Randers og Viborg. Danske Tropper, som manøvrerede i dette tyske Korpses Flanke, f. Ex. fra Aggersund af, maatte kunne afskære eller oprive det, naar de vare tilstede i tilstrækkelig Styrke.

Det var Betragtninger, som vare paa alles Læber i disse Dage, og med et vist lønligt Haab. Thi hvad var der sket hos os, overraskende for alle, men notorisk? Der var kommet 10000 Mand danske Tropper op til Vendsyssel, hemmeligt, uden at Fjenden havde Anelse derom. Vi vare nu over 12000 Mand mobile Tropper disponible for en Daad. Havde vi en General nord for Limfjorden, hvilken

Situation var der da ikke lagt til rette for ham! Hvor har der i hele Krigen foreligget en lignende?

Der udbredte sig en Forestilling om, at Preusserne med Forsæt vare lokkede op til Aalborg, og at de mange Troppers uventede Ankomst stod i Forbindelse dermed. Det var dog ikke Tilfældet; deri mod forberedte Divisionen noget for at benytte Situationen. Den maatte bruge de Tropper, der vare komne til den; den lagde Planer, som desværre kun sattes for langsomt i Udførelse. Hvori disse Planer bestode, skal jeg ikke her meddele, men kun sige det, at Oberstlieutenant Beck en Dag bredte et Tableau ud for mig, i hvilket der var tildelt mig en særlig Rolle som Fører for et ikke ringe Korps, hvis Sammensætning han meddelte mig, og hvis Opgave han satte mig ind i. Men Udgangspunktet for de Bevægelser, han skildrede, var ikke det Sted, hvor Regimentet nu laa. Det skulde først disloceres mod Vest, som han forklarede mig.

Om Kompagniets Færd i den Tid, disse Forhaabninger trivedes hos os, er der ikke meget at fortælle. Vi kunde fra Lindholm Mølle overse en Del af den fjendtlige Stilling og følge, hvad der foregik i den. Vi morede os ved at se, hvorledes Tjenesten udførtes hos Preusserne, hvorledes de, naar de udsatte Feltvagter og Poster, ikke sendte taktiske Afdelinger hen til de forskjellige Steder, men derimod et bestemt Tal af Folk, saa mange, som hørte til 3 Afløsninger af Posterne, hvilket Tal erholdtes ved at tælle fra Fløjen. Vi forundrede os ogsaa over den gammeldags Inspektion, som foregik, og over det maskinmæssige, aandløse Præg, der hvilede over dette Korpses Tjeneste i det hele. Mig interesserede disse

Indblik saa meget mere, som jeg endnu havde mit Efterretningsvæsen i Gang og kjendte Tyskernes Stilling helt.

Den maritime Virksomhed, som jeg har skildret, udfyldte en Del af vor Tid. Beck havde nemlig fundet Behag i den og paalagt Kompagniet at indføre en regelmæssig Patrouillering paa Fjorden, og saa helt vest paa, saa at der kunde landsættes Efterretningsmænd og optages saadanne uden for det af Preusserne besatte Terrain. Denne Patrouillering paa Fjorden blev en, integrerende Del af vor Tjeneste, da Besættelsen af Øen Egholm blev opgiven, og de to Delinger paa den bleve henlagte til Teglgården. Da blev det mig paalagt ved Patrouillering paa Fjorden, saa vidt muligt, at holde Fjenden borte fra Øen.

To Gange efter den 5te Maj, nemlig den 6te og den 10de, bleve vi beskudte med Kanoner fra den sydlige Bred. Den sidste Gang var Skydningen foranlediget af en Slesviger af 7de Kompagni, der vilde tages til Fange for at komme hjem, og Omstændighederne ved denne Tildragelse vare saa ejendommelige, at jeg vil fortælle dem, især da der i hin Tid blev talt meget om Sagen. Den omtalte Mand, der er den eneste af Kompagniets Slesvigere, der har svigtet sin Pligt, var bleven tildelt Kompagniet med en Bemærkning om, at han havde været udpeget som Hovedmanden for nogle Excesser, som Slesvigerne paa Fyn under Transporten til Regimentet havde gjort sig skyldige i for at komme hjem. Ved 7de Kompagni havde han imidlertid vist sig flink og lydig under hele Turen. Først da han var kommen nord for Limfjorden, kunde han, bevæget ved Opfordringer fra

Hjemmet, ikke længere modstaa Fristelsen til at komme hjem. Men han vilde ikke gjøre det ved at løbe bort, heller ikke vilde han tilføje os noget Tab. Han vilde lig de engelske Parlamentsmedlemmer, der, naar de gaa bort fra en vigtig Afstemning, tage en af Modpartiets Stemmere med sig, ogsaa berøve Preusserne en Mand. Han vilde med andre Ord skyde en Preusser og lade sig tage i aaben Kamp. Hvorledes bar han sig nu ad med at sætte dette i Scene? Han var ude i en Patrouillebaad, hvis Besætning tilfældigt var 3 Soldater, der ikke forstod hinanden: en Sydslesviger, en Svensker fra Stockholmsegnen og en Kjøbenhavner. Slesvigeren, som førte Styret, drejede pludselig Baaden ind paa den sydlige Kyst, hvornæst han springer i Land og skyder efter en fjendtlig Vedet. Øjeblikkelig rette alle de preussiske Poster, der ere i Nærheden, deres Skud mod ham og Baaden, der ilsomst søger bort. Denne Skydning alarmerer hele den øvrige Styrke. Alle 6000 Mand komme under Vaaben, og Batteriet, som holdt paa Aalborg Torv, ilede ud til Skovbakken, hvor det sendte Skud over til os, hvorved Tropperne nord for Fjorden ogsaa komme under Vaaben. Hvad der havde givet Anledning til Alarmen, erfarede jeg først, da Svenskeren kom i Land og, rystende af Bevægelse, meldte mig, hvad der var passeret.

Slesvigeren blev af Preusserne sendt syd paa som Krigsfange under militær Bevogtning. Først i Flensborg erklærede han sig for Slesviger. Hvad der forøger det originale ved Tildragelsen var, at han havde efterladt Breve, hvori han forklarede, hvad han vilde gjøre. I et af dem laa hans Fotografi-portræt.

Den forestaaende store Operation med dermed i Forbindelse staaende Dislokation vedblev at beskæftige mig, indtil der den 11te Maj virkelig ankom et Kompagni af 14de Regiment under Lieutenant Hornemann for at afløse 7de Kompagni i dets Stilling ved Fjorden. Men som jeg havde sat min Afløser ind i den indrettede Tjeneste, og nogle af Vagterne alt vare afløste, kom der Bud om, at der var sluttet Vaabenhvile, og at Kompagniet af 14de Regiment derfor skulde marchere bort igjen.

Dermed var der Slut paa alle Drømme og Forhaabninger. Det hele gik nu over til at blive et kjedeligt Kantonnementsliv, hvis Hovedpræg var den Forundring, hvormed de mange Afdelinger, der vare flyttede hen til denne afsides liggende Egn, betragtede hverandre.

Kompagniet beholdt i hele Vaabenhvilens Tid den Plads, det havde i Lindholm, men under forandrede Vilkaar. Castenschiolds Korps hævedes, hvorom jeg underrettedes i en elskværdig Billet fra min tidligere Chef. Vi maatte afstaa vore Heste og øvrige Herligheder og indtræde som almindeligt, regulært Kompagni i 1ste Regiment.

Hele Korpset, som var samlet i Vendsyssel, forblev der med Undtagelse af Garden til Vaabenhvilens Ophør, til hvilken Tid det først afgik til Frederikshavn for at indskibes. Det samme var ikke Tilfældet med det preussiske Korps i Aalborg. Alt paa Vaabenhvilens første Dag erfarede det, at der var flere Tropper i Vendsyssel, end de havde troet. En Parlamentær, Sekondlieutenant Tegner, havde været i Aalborg for at meddele den preussiske Øverstbefalende eller forlange hans Samtykke til, at Kongens

Garde afgik til Kjøbenhavn. Generalen havde vist sig saa høffig og imødekommende som muligt, men havde desuagtet ikke alvorligt troet, at Garden var hos os. Han havde tænkt sig, der laa en eller anden List skjult bag Forlangendet. Men om Eftermiddagen, da et stort Dampskib stod ind paa Fjorden og lagde sig ved Nørre Sundby, saa Preusserne, som i stort Tal vare samlede paa den søndre Bred og vare krøbne op paa Stilladser og Pæle for bedre at kunne faa Overblik, Bjørneskindshuerne i smuk Orden marchere over paa Skibet og fylde det. Fra nu af blev det ikke længere skjult for dem, hvilken Styrke de havde for sig, og Følgen deraf var, at Preusserne en 8 Dage før Vaabenhvilens Udløb drog mod Syd. Vi erfarede det i Lindholm ved pludselig at se Aalborg bedækket med en Uendelighed af vajende, danske Flag.

Saa snart Vaabenhvilen var forbi, kunde Beck altsaa igjen sætte Fod paa den søndre Bred, og han sendte derfor, som tidligere, to Delinger med 12 Ryttere til Aalborg, men denne Gang tog han denne Besætning fra 2det Kompagni, der førtes af Riebau. Beck havde kun to Færger ved Nørre Sundby, han kunde derfor ikke føre nogen stor Styrke over, men den overførte var ogsaa tilstrækkelig; thi Hensigten var kun at gjenoplive og støtte den private Vigilence, som vi kjende fra det foregaaende, og som funktionerede endnu. Desuden vidste Oberstlieutenanten alt da, at vi skulde bort fra Jylland. Indskibningen i Frederikshavn var i fuld Gang. Beck skulde kun holde Stillingen ved Limfjorden til alt det øvrige var borte.

Saaledes var Situationen, da Affæren ved Lundby forefaldt, den, som jeg skal omtale med et

Par Ord, hvorvel 7de Kompagni ikke kom til at deltage i den.

Jeg havde under Vaabenhvilen bragt Kompagniets Sotjeneste til en temmelig Fuldkommenhed og meldt Beck, at Kompagniet ved egne Midler kunde gaa i Land paa den søndre Bred, hvor som helst. Til Forsøg gik Kompagniet den Dag, Vaabenhvilen udløb, i Land vest for Aalborg, gjorde en Rekognoscering syd paa og vendte tilbage til Baadene. Beck havde lovet at overvære denne Prøve, men sendte Afbud. Derimod saa han det hele fra sine Vinduer og var saa tilfreds dermed, at han lovede mig at benytte Kompagniet, naar der blev Anledning til en Optræden syd paa. Dette glemte han imidlertid den 2den Juli, da Riebau kom til ham fra Aalborg og meldte ham, at der var et Kup at gjøre. Eller ogsaa mente han, at der til det, som var at gjøre, ikke behøvedes en større Styrke end en saadan, som kunde transporteret paa de to Færger.

Riebau meldte kun, at Preusserne vare komne frem paa 3 Veje for at rekognoscere, og at de paa den mellemste af disse, Chausseen mellem Hobro og Aalborg, vare gaaede til Ro for Natten i en saa lille Styrke, at de kunde overfaldes. Han tænkte paa selv at foretage Affæren og kom kun til Beck for at udbede sig en større Styrke. Beck sagde imidlertid, at skulde der sendes Tropper over fra andre Kompagnier, end 2det, vilde han selv gaa med og lede Foretagendet. Det endte saa med, at han lod 5te Kompagni, Hammerichs, som laa i Nørre Sundby, blæse ud, som vi kalde det, og i Spidsen for det selv gik over til Aalborg, ledsaget af Intendanten og nogle unge Lieutenanter fra andre Kompagnier, som netop til-

fældigvis opholdt sig i Byen og beholdt hans Tilladelse til at følge med.

Turen gjaldt endnu kun Ellitshøj; men da han naaede denne Landsby om Natten og fandt den forladt af Fjenden, var det, at han hørte, derovre paa Hadsundsvejen var et fjendtlig Kommando paa Marche imod Nord, som ikke var vendt om. Han besluttede sig da til at gaa over til denne Vej for at tage dette Kommando i Ryggen. Han sendte derom Brev til Riebau, hvilket først kom denne i Hænde efter Affæren; men der skete ingen Malheur derved; thi Riebau var ude paa Hadsundsvejen fra Aalborg. Den fjendtlige Styrke havde Modstandere, der gik den paa Livet, baade for og bag; men Lykken var den gunstig baade ved Sønder Tranders og Lundby.

Ingen af de andre Kompagnier nord for Limfjorden vidste af, at Beck var draget ud paa en Expedition, ikke en Gang de, til hvilke de Lieutenanter hørte, som havde faaet Tilladelse til gaa frivilligt med. Jeg erfarede det ad alt andet end officiel Vej, men jeg holdt da mit Kompagni og Baadene parate til Tjeneste paa første Bud. Hvad der foregik derovre, havde vi intet Begreb om. Kl. 3 à 4 om Morgenen hørte vi Salverne i Lundby ganske tydeligt, skjønt Afstanden fra os var henved 2 Mil, men efter dem hørte vi intet. Alt var lige saa stille, som før. Om Morgenen, som vi erfarede, at Expeditionen begyndte at komme tilbage, begav jeg mig til Beck i Nørre Sundby for at minde ham om, at 7de Kompagni stod til Raadighed. Da jeg løb op ad Trappen til hans Kvarter, mødte jeg Adjudanten, der meget levende fortalte, hvad der var sket. Da jeg afbrød Skildringen med det Spørgsmaal: „Hvorledes gik

det?", blev han pludselig meget tankefuld og rystede paa Hovedet. Af Beck hørte jeg, hvorledes det hele var gaaet til, hvorledes Kompagniet, idet det stormede ned i den Hulning, hvor Lundby ligger, var blevet Maal for nogle dræbende Salver, som af-fyredes mod det af en bag et Gærde liggende skjult Fjende. Han var meget sørgmodig, men fattet. „Naar man aldrig forsøger noget,“ sagde han, „op-naar man ikke noget. Maaske vare vi for samlede; der kunde maaske have været flere Skytter ude. Men det er min Skyld. Hammerich vilde gjøre noget saadant, men jeg sagde temmelig brusque til ham: „Intet Omsvøb, blot lige paa og hurtigt!“ I det hele har jeg alene Ansvar. Kompagniet var udmærket flinkt, Hammerich med, han blev saaret paa sin Plads.“

Da jeg til sidst spurgte, om jeg ikke maatte gaa over med mit Kompagni, og om der ikke var noget at gjøre for mig, svarede han: „O nej! I den Hen-seende er der intet i Vejen. Fjenden fik Hast nok med at komme bort. Han er vist mange Mil borte.“

En af de nærmeste Dage derefter var jeg med Riebau og Overlærer Forchhammer i Lundby for at se Valpladsen. Vi fik nøje Oplysning om, hvorledes det hele var gaaet til. Ved det Gærde, hvor Preus-serne havde ligget, fandt vi endnu de Papkarduser, hvoraf de havde udtaget deres Patroner. Søndagen den 6te Juli jordedes de Faldne i Aalborg. Den Dag var 7de Kompagni paa sine Baade ovre paa søndre Bred og var tilstede ved Højtideligheden.

Hermed afsluttedes vor Tjeneste ved Limfjorden. Den 9de Juli modtog Kompagniet Kl. 5 Morgen en Ordre, i Følge hvilken det Kl. 9 brød op fra det

Kantonnement, det saa længe havde indtaget, og marcherede til Ajstrup. Her traf det sammen med andre Kompagnier og blev af Major Høst, som havde overtaget Kommandoen over Regimentet, da Beck havde faaet en anden midlertidig Stilling, sat paa Vogne, paa hvilke det kjørte igjennem Sæby til Frederikshavn. Den 10de Juli ved Daggry indtog det en Bivuak syd for denne By, indtil det Kl. 2 Eftermiddag indskibedes paa Dampskibet „Bergen“.

Jylland var nu forladt af alle danske Tropper. 1ste Regiment var den sidste Afdeling, som forlod det.

Den følgende Dag udskibedes vi i Nyborg, og Regimentet kjørte samlet paa Vogne til Odense, hvor det blev modtaget og beværtet paa en indrettet Festplads af Odense Borgere. Derefter afgik det paa nye Vogne til Hæren ved Lille Bælt.

Her indgik Regimentet i 6te Brigade og deltog sammen med hele den øvrige danske Hær i Bevogtningen af Lille Bælt. Men om denne Periode, der ikke førte til krigerske Sammenstød, men afsluttedes med 2den Vaabenhvile, der gik over til at blive Vaabenstilstand og Fred, skal jeg ikke her fortælle noget.

